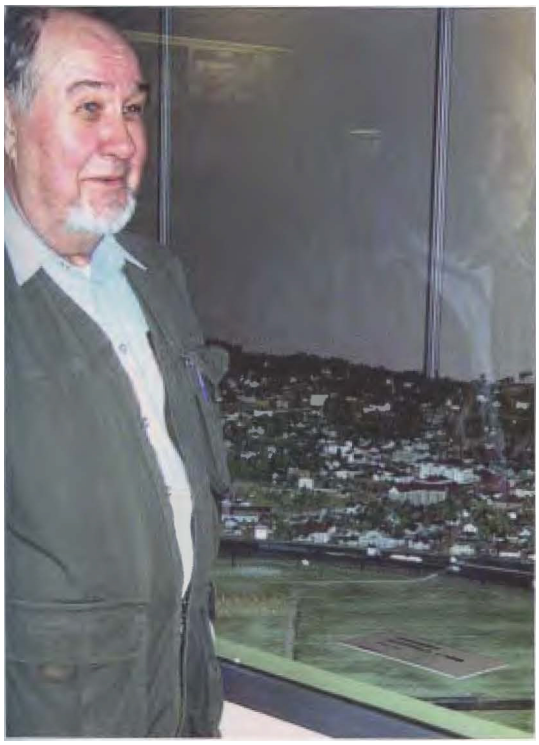

Riihimäen kauppala 1922-1959

Pienoismallin Riihimäki 1939

56. Kai Kantola

57. Heikki Oikkonen. (JR)

RIIHIMÄEN KAUPPALA 1922-1959

Pienoismallin Riihimäki 1939

RIIHIMÄKI-JULKAISU NRO 11

Riihimäki-Seura ry 2009

Pienoismallikuva Pohjoiselta Rautatienkadulta lounaaseen kohti Rautatienpuistoa. Kuva Jouni Rasimus (JR)

Riihimäki-Seura ry 2009
Riihimäki-Seuran julkaisu nro 11
Toimittaja: Eeva Tuominen

Graafinen suunnittelu ja taitto: Tarja-Leena Helin
Paino: Kirjapaino Brandi Oy
Kansikuva: Puputin kulman ympäristö v. 1939
Kuvaaja: Jouni Rasimus
Kuva takakannessa: Allinna pienoismallissa, kuvaaja Jouni Rasimus.

Kuvalähteet:
- Riihimäen kaupunginmuseo (RKM)
- Riihimäki-Seuran kokoelmat
- Yksityiskokoelmat

ISSN 0782-7539
ISBN 978-952-92-5282-4

Sisällysluettelo

1. Pekka Tuominen	Lukijalle	6
2. Pekka Tuominen	Pienoismallin alku	8
3. Keijo Nieminen	Riihimäen kauppalan pienoismallin suunnittelu- ja rakentaminen	9
4. Outi Luoma	Pienoismallin luovutus Riihimäen kaupungille	12
5. Pekka Tuominen	Riihimäen kauppala 1922-1959	14
6. Muistellaan lapsuutemme ja nuoruutemme kauppalaa		19
6.1. Riitta Roos (Airisto)	Torilla aina tapahtui	20
6.2. Kimmo Airisto	Matti ajoi moottoripyörällä kilpaa Riihimäen kauppatorilla	21
6.3. Kimmo Airisto	Talvisota 30.11.1939-13.3.1940	22
6.4. Kirsti Eloranta	Lasten elämää 1940-luvulla	28
6.5. Leila Haajanen	Suokadulta	32
6.6. Tapio Paukola	Tarinoita elokuvateatteri Sammosta	34
6.7. Matti Huvinen	Riihimäki 1940- ja 1950-luvuilla koulupojan kokemuksin	37
6.8. Kauko Ahonen	Samoilijoiden juuret Riihimäellä	56
7. Kartat		
1. Riihimäen keskusta v. 1946		57
2. Tontit Riihimäen keskustassa vuonna 1927		58
3. Korttelikartta osasta Riihimäen keskustaa		59
4. Osoitekartta Riihimäestä vuodelta 1953		60
8. Värikuvia pienoismallista		67
9. Keijo Nieminen ja Outi Luoma Eila Viitaniemi ja Eeva Tuominen	Korttelit asukkaineen ja yrityksineen	
10. Eeva Tuominen	Arkkitehti O.I. Meurmannin pienoismalli vuodelta 1922	

1. Lukijalle

Riihimäki-Seura ry:n nro 11. julkaisu koostuu ajasta, jolloin Riihimäki oli kauppalana vuosina 1922-1959.

Pääpaino on kaupungin pienoismallilla vuodelta 1939. Tällä on haluttu kunnioittaa niitä ihmisiä, jotka kotikaupungistamme olivat tehneet merkittävän taajaman. Kunnianosoituksen ansaitsevat myös ne, jotka osallistuivat kirjastoon sijoitetun pienoismallin suunnitteluun ja rakentamiseen. Näin säilyy tuleville polville kuva kotipaikkamme aikaisemmasta ilmeestä. Tarkkaa tuntimäärää on vaikea sanoa, mutta satoja jos ei tuhansia tunteja he ovat käyttäneet hankkeen toteuttamiseen. Hämeen Heimoliitto myönsi pienoismallityöryhmälle Häme-teko palkinnon 23.10.2003.

Julkaisuun ovat lisäksi kirjoittaneet muistojaan nuoruutensa kauppalasta Riitta Roos (Airisto), Kimmo Airisto, Kirsti Eloranta, Leila Haajanen, Tapio Paukola, Matti Huvinen ja Kauko Ahonen. Pienoismallin suunnittelu- ja rakennusvaiheista on Keijo Niemisen kirjoitus. Outi Luoma selvitti mallin valmistumisen jälkeisiä vaiheita. Monet henkilöt ovat antaneet toimituskunnalle valokuviaan ja erityisen kiitoksen ansaitsee Riihimäen kaupunginmuseo. Seuran puheenjohtaja on myös keskustellut Mikko ja Leena Järvisen kanssa pienoismallihankkeen alkuvaiheista.

Vaikka korttelien talot onkin paikannettu myös ilmakuvista, jää paljon muistitiedon varaan. Pienelle kinalle jää aina aihetta. Kaikille suuret kiitokset rakentavasta yhteistyöstä.

Sydämelliset kiitokset eriryisesti kaikille tämän julkaisun aikaansaamiseen osallistuneille:

Pienoismallin tekijöille eli tietojen kokoajille ja kertojille, kuvaajille, piirtäjille, karttojen ersijöille sekä työryhmässä että Riihimäen kaupungin teknisessä virastossa ja myös mallin toteuttajalle.

Kauppala-aikaan eloa ja ihmisiä tuoneille muistelijoille ja valokuvia lainanneille.

Korttelitiedot taulukoinneille.

Rahoitukseen osallistuneille.

Kaikille hanketta tukeneille.

Riihimäki-Seura ry:n johtokunta
Pekka Tuominen
puheenjohtaja

2. Pienoismallin alku

Pekka Tuomien

Mikko Järvinen kertoo, että Riihimäen pienoismallin idea oli itänyt hänen mielessään jo vuodesta 1983 lähtien, jolloin hän leikkasi talteen Helsingin Sanomien lehtileikkeen Urjalan kylän pienoismallista, jonka oli tehnyt opettaja Osmo Urjanheimo.

Hankkeeseen tarvittiin rahoittaja. Se löytyi, kun joukko silloisen torin elävöittämisessä työskenteleviä vapaaehtoistyöstä kiinnostuneita ihmisiä päätti perustaa vuonna 1985 kulttuuriyhdistys Perinnemarkkinat ry:n, joka hyväksyttiin yhdistysrekisteriin marraskuussa. Sen puheenjohtajaksi valittiin Leena Järvinen.

Kun yhdistys oli markkinoita järjestämällä saanut kerätyksi kokoon pienen alkupääoman, se ryhtyi selvittämään Riihimäen pienoismallin rakentamista harrastelijavoimin. Ensimmäinen keskustelu käytiin Riihimäen kaupunginmuseolla toukokuussa 1987. Keskustelun tuloksena Perinnemarkkinat ry teki aloitteen pienoismalliaiheisen kotiseutupiirin aikaansaamiseksi kansalaisopistolle. Sen allekirjoitti yhdistyksen puheenjohtaja Leena Järvinen.

Alkuvaikeuksien jälkeen kansalaisopistolla toteutui opintopiiri: rakennetaanko Riihimäen pienoismalli? 13.10.- 17.11.1987. Kotiseutupiirissä kuultiin luentoja ja katseltiin valokuvia sekä pohdittiin hankkeen toteuttamista. Opintopiirissä mukana ollut Maija Aaltonen innostui asiasta ja kutsui Mikko ja Leena Järvisen Riihimäki-Seuran kokoukseen. 3.11.1987 pidetyssä kokouksessa Mikko Järvinen valittiin johtokuntaan ja pienoismallityöryhmän vetäjäksi, myös Leena Järvinen ja Maija Aaltonen valittiin työryhmään.

Perinnemarkkinat ry kustansi matkan Mikkeliin, jossa tutustuttiin siellä valmistuneeseen pienoismalliin syksyllä 1988. Tällä matkalla oli n. 40 osallistujaa. Mittakaavan kanssa jouduttiin tekemään paljon työtä. Mikko Järvinen teki perussuunnitelman parin vuoden sisällä kolmeen kertaan.

Leena ja Mikko Järvinen. Kuva Eeva Tuominen (ET)

Työtä tehtiin hankkimalla tietoja vuoden 1939 rakennuksista ja keräämällä valokuvia. Aluksi oli tavoitteena tehdä pienoismalli yhdestä Suokylän korttelista, mutta kolmannen työryhmän aikana alettiin puhua Riihimäen pienoismallista. Merkittävää apua saatiin ilmavoimien kuva-arkiston 1940 ottamista valokuvista ja Riihimäen Sanomien julkaisemista piirroksista kaupungin vanhoista rakennuksista, jotka oli piirtänyt Kalevi Heinonen. Työn laajeneminen aiheutti sen, että pienoismalliharrastaja päätettiin Mikko Järvisen ehdotuksesta vaihtaa mallitoimistoon ja valittiin tehtävään Heikki Oikkonen Mikkelistä. Aluksi sovittiin vain Suokylän alueen pienoismallista, mutta Oikkonen esitti tarjouksen kaikkien kahdeksan osan tekemisestä, jos rahoitus saadaan järjestymään.

Ensimmäinen pala Suokylän osasta saatiin yleisön nähtäväksi kirjaston Samuli Parosen saliin 9.9.1992. Mikko Järvinen jäi pois Riihimäki-Seuran johtokunnasta ja projektipäällikön tehtävistä marraskuussa 1993. Mikko ja Leena Järvisen alullepanema hanke oli jo koonnut tarmokkaan joukon pienoismallin saattamiseen valmiiksi ja Perinnemarkkinat ry:n tuki 67 571,90 markkaa oli aluksi ainoana rahoituslähteenä tämän projektin alun toteuttamiselle. Perinnemarkkinoiden perustajajäseniä oli kuusi ja kaikkiaan työhön osallistui 20 henkeä. Myöhemmin rahoitusta saatiin muista lähteistä.

3. Riihimäen kauppalan pienoismallin suunnittelu- ja rakennusvaiheet

Keijo Nieminen

Moni vieraspaikkakuntalainen on usein ihastellut Riihimäen kauppalan pienoismallia vuodelta 1939 Riihimäen kaupunginkirjastossa.

Miksi juuri vuosi 1939?

Kyseisenä vuonna alkoi talvisota ja saimme sinä talvena kokea erittäin ankarat ilmapommitukset, jotka tuhosivat Riihimäen kauppalaa valtavasti. Oma kotikylämme ei ollut enää entisensä.

Talvi oli kaikin puolin ankara jo ilmojenkin puolesta. Kovat, jopa yli 40 asteen pakkaset ja tuhot masensivat asukkaita. Yksi syy näin koviin pommituksiin luulisi löytyvän siitä seikasta, että Riihimäki oli suuri rautateiden risteysasema. Lisäksi Riihimäellä sijaitsi myös armeijan ampumatarviketehdas ja varuskunta.

Monivuotinen haave oli meillä monella, että vielä näkisimme Riihimäen entisellään.

Kyseinen toive alkoi toteutua, kun Riihimäen Perinnemarkkinat ry -niminen yhdistys teki aloitteen Riihimäen kansalaisopiston johtokunnalle pienoismalliaiheisen luentosarjan pitämiseksi, ja lupautui osaltaan rahoittamaan hanketta. Asia sai tuulta purjeisiinsa ja kuusiosainen luentosarja toteutui Riihimäen kansalaisopiston tiloissa syksyllä 1987.

Työryhmä

Riihimäki-Seura sai tehtäväkseen hankkeen eteenpäin viemisen 3.11.1987. Valittiin työryhmä, joka alkoi toimia ripeästi Leena ja Mikko Järvisen aloitteesta. Heidän lisäkseen ryhmässä toimivat rakennusmestari Maija Aaltonen ja alussa myös opettaja Reijo Wihinen. Riihimäen Perinnemarkkinat ry:n lahjoitusvaroilla järjestettiin Mikkeliin ilmaismatka yleisölle, jolloin käytiin tutustumassa Mikkelin pienoismalliin. Työryhmä piti palavereita ja teki päätöksiä. Mikkeliläisen Malliakopion Heikki Oikkonen valittiin pienoismallin rakentajaksi useamman ehdokkaan joukosta. Työryhmä kutsui kokouksiinsa asiantuntijoiksi Riihimäki-Seuran silloisen puheenjohtajan Tapio Paukolan, postiexpeditööri Erkki Kallion ja rakennusinsinööri Aapo Raipaleen. Tapio Paukola otti asiasta vetovastuun.

Kun tapasin kolme lapsuuteni kaveria eli Tapio Paukolan, Aapo Raipaleen ja Erkki Kallion Riihimäen kaupunginkirjaston pihalla samana syksynä, niin ”pojat” esittivät toiveen että liittyisin joukkoon mukaan. Sittenhän meitä olisi neljä keskikauppalan kaveria yhdessä verestämässä muistiamme. ”Selvä, tulenhan minä” vastasin ja siitä alkoi meidän ”nelikon” yhteinen aherrus tulevan pienoismallin parissa. Päivämäärä oli silloin 18.10.1989.

Erkki Kallio, Aapo Raipale ja Tapio Paukola kirjaston Riihimäki-huoneessa. Kuva Keijo Nieminen (KN)

Olimme talvisodan aikoina rippikouluikäisiä, nyt jo ”eläkeukkoja”. Meillähän oli aikaa ja halua muistella paljon asioita puolin ja toisin. Asiat tulivat palavereissa käsiteltyä ja keskenään valmisteltua paikkansa pitäviksi. Se oli tavattoman tärkeää, koska esimerkiksi valokuvia oli saatavissa suhteellisen vähän. Kamerat olivat vielä 1930-1940 luvuilla aika harvinaisia. Tuolloin ei kovinkaan paljon kuvattu asuintaloja saatikka sitten piharakennuksia. Karttoja saimme kaupungin mittaustoimistolta ja eri ihmisten haastatteluja teimme porukalla valtavan määrän. Esimerkkinä voin mainita, että itse jututin ainakin noin 300 henkilöä.

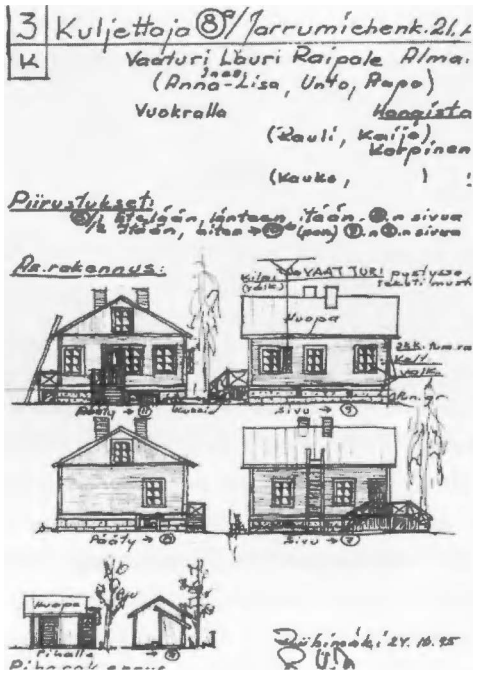
Mittakaava

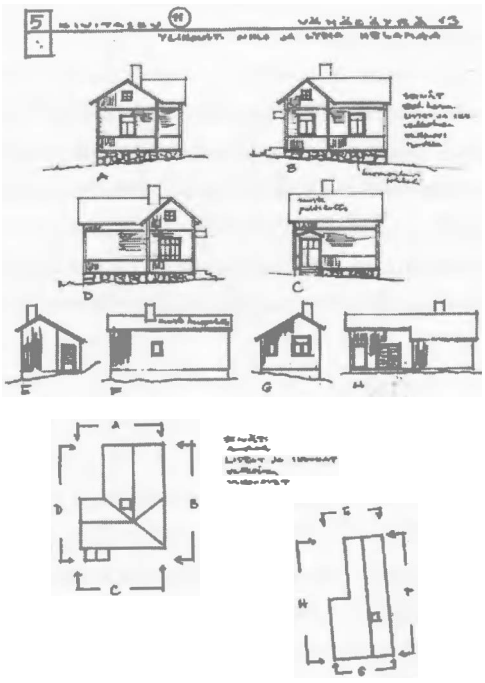
Pienoismallissa on tärkeää, että mittakaava ja mittasuhteet ovat mahdollisimman tarkkoja. Saamistamme asemapiirustuksista näimme tarkat mitat niin tonteista kuin rakennuksistakin. Kokoamamme aineiston pohjalta Aapo Raipale laati ammattitaidolla piirustukset jokaisesta kohteesta. Piirustukset lähetettiin sitten Mikkeliin pienoismallinrakentaja Heikki Oikkoselle.

Talojen väritykset ja piharakennukset tiedusteltiin omistajilta. Mikäli sen aikaisia asukkaita ei tavoitettu, niin värikartta auttoi asiaa. Jokainen työryhmän jäsen valitsi värin oman muistinsa mukaan, joita sitten yhdessä vertailimme ja pohdimme. Täytyy kyllä sanoa, että ainakin 95 prosenttisesti löysimme oikeat värisävyt. Tiesimme ja tunsimme talot sekä niiden asukkaat sen aikaisten toimenkuviemme mukaan, sillä toimimme silloin lähetteinä ja postinjakajina. Toki nuoret tytöt ja pojat paikat muutenkin yleensä tunsivat.

Elomaan Anita oli hyvä ja tarkka "taloussalkun" hoitaja. Mainittakoon myös Elorannan Kirsti, jolta saimme paljon lisätietoja lähinnä keskikauppalan ja silloisen luistinradan seudulta. Tiedonhankinnassa oli mukana myös muita "tyttöjä" vanhoja asioita muistelemassa. Valitettavasti tyttöjen reviirit olivat siihen aikaan hieman suppeammat kuin poikien. Tytöt kun olivat yleensä rauhallisempia ja viihtyivät enemmän omissa pihapiireissään. Pojat sen sijaan olivat kuin löytöretkeilijöitä eli aina menossa tai tulossa sekä uutta tutkimassa ja etsimässä. Toki poikkeuksia löytyi molemmin puolin.

Haluan kiittää teitä jokaista avustajaa, jotka tietojanne meille auliisti annoitte. Ilman teitä ja saamiamme tietoja asia olisi ollut erittäin hankala hoitaa. Osoitan myös Riihimäen kaupunginkirjastolle erityiskiitokset, koska saimme sieltä mainiot arkistotilat, joissa pystyimme pitämään myös palaverejamme noin 3-4 tuntia viikoittain.

Aapo Raipaleen laatimia piirustuksia pienoismallia varten

Koivistonmäki, Vuorelanmäki, Allinnanmäki, Petsamo, Etukasarmin alue, Paloheimon ja Kupparinmäen alueet

Työ eteni, saimme jotakin aikaan, mutta me ”ukot” aloim me vanheta. Alue oli aika laaja tehtäväksi tällä porukalla, joten aloimme kysellä apuvoimia. Puolet alueesta oli jo selvitetty, kun otimme yhteyttä Pertti Aarnioon. Tiedus telimme häneltä josko hän voisi kerätä lisäporukan muun muassa Koivistonmäen kauppalanosan selvittelyyn. Pertti innostui asiasta ja keräsi joukon ruutujen n:o 1 ja 2 selvit- telyyn. Tuli lisävoimia ja työ edistyi. Aaltosen Maija piir teli Petsamon aluetta kanssani. Uudentalon Erkki selvitti Vuorelanmäen alueen ja Kaj Kangas huolehti etukasarmin alueesta. Allinnanmäki oli Helamaan Erkin aluetta ja Sa lon Kalevi puolestaan syventyi mm. Paloheimon alueeseen ja Kupparinmäkeen.

Talkootyötä ja kaupungin tukea

Riihimäen kaupunki avusti hanketta merkittävästi vuosit- tain. Myös ryhmät keräsivät haasteilla lisää varoja. Mainit takoon tässä yhteydessä, että työryhmät toimivat talkoope riaatteella sillä emme perineet mitään palkkioita. Jokainen halusimme jättää jälkipolvillemme ns. testamenttina näky män Riihimäen kauppalasta ennen Talvisodan pommituk- sia ja tuhoja asutuksessa.

Urakka oli tosiaan monivuotinen, mutta miellyttävä ja an toisa. Innostusta riitti meiltä kaikilta. Kotiseuturakkaus oli voimakas ja lopulta saimme todeta että siinä se nyt on! Aikaa oli kulunut noin 15 vuotta eikä turhaan.
Esitän vielä lopuksi suuret kiitokset kaikille avustajille, lahjoittajille ja työhön osallistuneille. Pienoismalli on si joitettu Riihimäen kaupunginkirjaston ala-aulaan. Lisäksi se on myös videoitu.

Keijo Nieminen kaupunginkirjaston Riihimäki-huoneessa 6.5.1992. (KN)

Tämän muistelun on kirjoittanut pienoismallityöryhmään kuulunut Keijo Nieminen. Hän on eläkkeellä oleva vetu rinkuljettaja ja syntyperäinen riihimäkeläinen.

Kirjoitus on laadittu Riihimäellä 16.5.2008.

4. Pienoismalli on valmis

Outi Luoma

Syksyllä 1987 Riihimäki-Seura oli ottanut vastaan haasteen kauppalan pienoismallin rakentamisesta ja syksyllä 2003 kahdeksana palana valmistunut pienoismalli vihdoin sijoitettiin yhtenäisenä omaan vitriiniinsä kaupunginkirjaston aulaan. Samana syksynä Hämeen Heimoliitto oli valinnut vuoden Häme-teoksi Riihimäen pienoismallin ja luovutti pienoismalliryhmälle kunnialaatan, joka sijoitettiin kirjaston aulan seinälle vitriinin taakse. Jo keväällä 2003, kun pienoismallin viimeinen osa oli valmistunut, oli Riihimäki-Seura järjestänyt juhlalliset kansalaispäivälliset pienoismallin tekijöiden kunniaksi Upseerikerholla.

LAHJAKIRJA

Lahjoittaja:	Riihimäki-Seura ry, Riihimäki
Lahjan saaja:	Riihimäen kaupunki, PL 125, 11101 Riihimäki
Lahjoituksen kohde:	Riihimäen kauppalan pienoismalli vuodelta 1939 sekä pienoismallityön aikana syntynyt muu aineisto.
Lahjoituksen ehdot:	Omistus ja hallintaoikeus siirtyy lahjansaajalle heti.
	Lahjan saaja sitoutuu vakuuttamaan lahjoituksen kohteen.
	Lahjan saaja sitoutuu edistämään pienoismallin käyttöä matkailunähtävyytenä.
	Lahjan saaja sitoutuu vastaamaan pienoismallin asianmukaisesta hoidosta sekä pienoismallityön aikana syntyneen siihen olennaisesti liittyvän muun materiaalin arkistoinnista.
	Tätä lahjakirjaa on tehty kaksi samansisältöistä kappaletta, yksi lahjoittajalle ja yksi lahjan saajalle.
Päiväys:	Riihimäellä 27.4.2004
Allekirjoitukset:	

RIIHIMÄKI-SEURA RY

Outi Luoma
puheenjohtaja

Risto Koskivuori
sihteeri

Riihimäen kaupunki ottaa lahjoituksen kiitollisuudella vastaan ja sitoutuu täyttämään sen ehdot.

Aika ja paikka kuten ylä.

RIIHIMÄEN KAUPUNKI

Arto Lapiolahti
kaupunginvaltuuston
puheenjohtaja

kaupunginjohtaja

Kansalaispäivälliselle osallistui n. 100 henkeä Kutsuvieraiden ruokailun kulut saatiin katettua sponsorien tuella.
Vuosi kansalaispäivällisten jälkeen pienoismalli luovutettiin virallisesti kaupungin omistukseen, kuten oli jo hankkeen alussa sovittu. Luovutusjuhla pidettiin kaupunginkirjastossa Samuli Parosen salissa.

Luovutuspuheessa puheenjohtaja lausui mm: ”Riihimäen päättäjät ovat osoittaneet ihailtavaa kotiseutuhenkeä rahoittaessaan anteliaasti mallia, sillä ilman kaupungin tukea ei malli ainakaan tässä laajuudessa olisi valmistunut. Riihimäki tunnetaan museoiden kaupunkina. Museoissa työskentelee ammattilaisia kokoelmia hoitamassa, kartuttamassa ja tutkimassa. Riihimäki-Seuran rakennuttama vuoden 1939 kauppalaa esittämä pienoismalli ei kuitenkaan ole museoväen ammattitaidon tulos, vaan tavallisten riihimäkeläisten kotiseuturakkauden suuri aikaansaannos. Tavalliset kaupunkilaiset ovat keränneet lukemattoman määrän tietoa ja muistelleet itse millainen kauppala oli heidän lapsuudessaan. Tulos on nyt Heikki Oikkosen ja hänen apulaistensa taitavan työn tuloksena konkreettisesti nähtävillä kaikille kaupunkilaisille avoimessa maksuttomassa paikassa. Me riihimäkeläiset voimme olla ylpeitä tällaisesta saavutuksesta, sitä ei ole monella kaupungilla.”

Videointi

Samoihin aikoihin kansalaispäivällisten kanssa eli huhtikuussa 2003 käynnistettiin myös videon tekeminen pienoismallista. Videolla osa pienoismalliryhmän jäsenistä muisteli omaa asuinympäristöään ennen talvisotaa. Videon loppuun kuvattiin näkymiä pienoismallin joistakin alueista nykypäivänä. Ehdotus videon kuvaamisesta tuli Matti Okkoselta ja myös tekninen toteutus oli hänen. Videon valmistuttua sitä esitettiin muutaman kerran yleisönäytöksissä ammattioppilaitoksen auditoriossa. Videota ja siitä tehtyä DVD:tä on edelleen saatavissa kristallihiomo Okkolinilta.

Kutsu kansalaispäivällisille

Kutsuvieraille:

Olette tehneet valtavan kulttuuriteon, suuremman kuin vielä ymmärrämmekään.
Olette osoittaneet peräänantamattomalla sitkeydellä kärsivällisyyttä suuressa urakassanne, jonka otitte yli kymmenen vuotta sitten. Urakassa joka avaa meille sivun elävää Riihimäen historiaa kauniiseen kotikaupunkiimme, joka nuorukaisen iässä joutui rajun pommituksen kohteeksi, noina talvisodan raskaina aikoina.

Olette kertoneet meille meidän kaikkien rakkaan Riihimäen nuoruusvuodet.
Haluamme osoittaa kunnioitusta tekemäänne työtä kohtaan ja kutsumme Teidät kunniavieraana (avec) kansalaispäivälliselle Upseerikerholle 12.04.-03 klo 18.00, jossa virallisesti toteamme työnne valmistuneen.

5. Riihimäen kauppala 1922 1959

Pekka Tuominen

Riihimäen alue kuului Hausjärven kuntaan. Riihimäkeläiset alkoivat suunnitella eroamista emäpitäjästä 1900-luvun alussa. Vuonna 1906 Riihimäen kirkossa pidetyssä kansalaiskokouksessa käsiteltiin paitsi itsenäisen seurakunnan perustamista myös itsenäisen kunnan muodostamista. Karan kartanon omistaja Torsten Nordensvan valittiin asiaa valmistelevan komitean puheenjohtajaksi. Jäseniksi tulivat maanviljelijät Isola ja Alftan, kauppias Groth, konduktööri Karlsson (Karila) ja veturinkuljettaja Kokki. Hanke ei kuitenkaan johtanut Riihimäen itsenäistymiseen.

Itsenäiseksi kunnaksi

Paikkakunnan johtomiehille oli selvinnyt, ettei kauppalamuoto voinut enää tyydyttää kasvavan yhdyskunnan tarpeita. Se oli näin saatava suoraan kaupungiksi. Tammikuussa vuonna 1912 pidettiin yleinen kansalaiskokous, jossa oli läsnä n. 400 paikkakuntalaista. Valtavalla enemmistöllä päätettiin hakea Riihimäkeä suoraan kaupungiksi. Riihimäkeläisten anomus oli hyvin valmisteltu, mutta tuloksiin se ei johtanut. Senaatti epäsi sen kesäkuun 29. päivänä 1913 ja määräsi samalla, että Riihimäkeä oli ryhdyttävä järjestämään taajaväkisesi yhdyskunnaksi. Syyskuun 27. päivänä 1918 senaatti julisti Riihimäen taajaväkiseksi yhdyskunnaksi vuoden 1919 alusta lähtien ja kuvernööri vahvisti asemakaavan ja järjestyssäännöt.

Täydellinen itsenäisyys oli kuitenkin riihimäkeläisten tavoitteena ja tasavallan presidentti K. J. Ståhlberg vahvisti kesäkuun 18. päivänä 1921 asetuksen Riihimäen kauppalan muodostamisesta vuoden 1922 alusta lukien. Riihimäen historiateoksen mukaan Riihimäen eroamista Hausjärvestä pidettiin itsestään selvänä tapahtumana. Kauppalaksi siirtyminen tapahtui koruttomasti ilman juhlapuheita, ilotulituksia tai kansanhuveja.

Tohtori Penttinen maisteri Gröndahlin kelkan kyydissä ja kauppalanjohtaja Salminen vierellä v. 1942. (RKM)

Riihimäen kauppalan perustamisasetus v. 1921 ei sisältänyt tarkkaa selvitystä alueesta. Vasta vuonna 1926 valtioneuvosto teki siitä päätöksen. Sen mukaan kauppalaan liitettiin Hausjärvestä Herajoen ja Karan kylät kokonaan, Arolammin kylä Vaiveron taloa lukuun ottamatta, Karhin kylästä Metsolan tila, Ryttylän kylästä Rutala, Majamäki, Apola-Haapahuhta, Uramontaka, Sillantaus, Sipusaari, Suojala, Rajala, Lehtola, Koivula, Multamäki, Hirvenoja, Korpela, Riihiviita ja 99 palstatilaa, jotka pian muuttuivat itsenäisiksi tiloiksi.

Edelleen liitettiin Riihimäkeen Janakkalasta Hiivolan kylä kokonaan ja Kernaalan kylästä Sipilän talo, Lopelta Kytäjärven kylän Vatsian talo sekä näin muodostuneen alueen sisäpuolella olevat Valtionrautatien maat.
Aluekysymykset eivät tyydyttäneet kaikkia, ja monet olisivat mieluummin kuuluneet edelleen Hausjärveen. Asioihin palattiin myöhemmin ja kun Patastenmäki liitettiin Riihimäkeen, vaihtokauppa palautti mm. karalaiset Hausjärveen v. 1946. Samoihin aikoihin myös Korttionmäestä tuli osa Riihimäkeä.

1900-luvun alussa Riihimäellä ei ollut asukkaita kuin noin 500–600 ja talojen luku oli 60–70. Vuoteen 1914 mennessä oli asukkaiden ja talojen määrä kymmenkertaistunut, asukkaita oli 5000–6000. Kauppalan ajalta saadaan täsmällisiä asukasmääriä, kun Riihimäki muodosti itsenäisen väestönlaskenta-alueen. Vuonna 1922 Riihimäen asukasluku oli 7 728 henkilöä. Väestö kasvoi 1920 luvulla 30,7 prosenttia ja määrä oli 1930 vähän yli 9 000. 1930-luvulla kasvu oli hitaampaa ja vuonna 1940 oli väkimäärä 10 235. 1940-luvulla kasvu oli nopeutunut ja 1950 oli asukasluku kivunnut 16 718:aan. Vuonna 1960 ylitettiin niukasti 20 000:n raja.

Kauppalan johto

Ensimmäiseksi kauppalanjohtajaksi valittiin tilanomistaja Anders Rudolf Gestrin. Hän toimi virassa vuoteen 1932. Uudeksi kauppalanjohtajaksi valittiin tiukan äänestyksen jälkeen Haminan kaupungininsinööri Kalle Lauri Salminen. Uusi johtaja hoiti virkaansa vuoteen 1956 saakka. Kolmanneksi kauppalanjohtajaksi valittiin vuoden 1957 alusta varatuomari Väinö Leino Lahdesta. Leinon aikana Riihimäestä tuli kaupunki vuonna 1960.

Poliittinen jakauma oli kauppala-ajan valtuustoissa kaksijakoinen. 1920- ja 1930-luvuilla valtuusto oli porvarienemmistöinen lukuun ottamatta vasemmiston voittoa vuoden 1928 vaaleissa. Sotien jälkeisinä vuosikymmeninä oli vasemmistoenemmistöinen valtuusto kauppalan peräsimessä. Valtuuston suurin puolue oli kokoomus 1920-luvulla. IKL tuli kuvioihin mukaan vuonna 1933 ja kokoomusvaltuutettujen määrä putosi kolmeen. Vasemmiston suurin ryhmä oli sosiaalidemokraatit poikkeuksena vuoden 1922 vaalit, jolloin kommunistit saivat yhden paikan enemmän. Vuonna 1930 sosiaalidemokraatit ja kokoomus saivat valtuustoon yhtä monta edustajaa. Seuraavissa vaaleissa vuonna 1933 sosiaalidemokraatit saavuttivat jo selvästi suurimman puolueen aseman, minkä he ovat siitä lähtien pitäneet.

Valtuustot olivat miesvaltaisia. Naisvaltuutettuja ei ollut yhtään vuosien 1922-24 vaaleissa. 1930-luvun puolivälin jälkeen naisetkin ovat saaneet valtuustopaikkoja, mutta miehet hallitsivat edelleen kunnallispolitiikassa kauppala-ajan lopussakin. Esimerkiksi kun naisia oli enimmillään vuosien 1953 ja 1956 vaaleissa 7, niin miesten määrä oli 28.

A.F. Gestrin
(RKM)

K. L. Salminen

V. I. Leino

Riihimäen kauppalanvaltuuston puheenjohtajat toimivat tehtävissään pitkään. Rehtori Vieno Ilo Oksanen kopaut teli nuijaa vuodesta 1922 vuonna 1940 tapahtuneeseen kuolemaansa saakka. Välivuosi oli 1924, kun hänet pu dotettiin puheenjohtajan paikalta, ilmeisesti syynä olivat riitaisuudet omien ryhmätovereiden kanssa. Hänen seu raajakseen porvarienemmistöinen valtuusto valitsi yksi mielisesti sosiaalidemokraatti Väinö Sinisalon. Kun Sini salo kuoli vuonna 1950, valtuuston puheenjohtajaksi tuli lasihiomon työnjohtaja Hjalmar Elomaa. Kaikki pitkäai kaiset kauppalanvaltuuston puheenjohtajat saivat tasapuo lisella ja harkitsevalla toiminnallaan luottamusta ja arvon antoa yli puoluerajojen.

Asemakaavat

Riihimäen ensimmäinen varsinainen asemakaava valmistui vuonna 1916 taajaväkistä yhdyskuntaa varten arkkitehti Harald Andersinin piirtämänä. Koska kaava ei soveltunut muuttuneisiin olosuhteisiin. Arkkitehti Otto Ivar Meurman palkattiin suunnittelemaan uusi asemakaava vuon na 1921, ja sisäasiainministeriö vahvisti sen huhtikuussa 1925. Kaavoitetun alueen pinta-ala oli 230 ha. Siihen kuuluivat Harjukylä, Suokylä, Koivistonmäki, Peltokylä, Jokikylä ja Vantaa.

Kauppalan omistaman maan vähyys vaikeutti koko ajan soisen maaperän ohella asemakaavan toteuttamista.

Asutuksen leviäminen asemakaavoitetun alueen ulko puolelle joudutti kartoitustöitä lähiympäristön kaavoittamiseksi. Vuonna 1945 valmistui Otto I. Meurmanin piirtämä Petsamon asemakaava. Juppalan asemakaava tuli vuonna 1947. Vuonna 1948 saatiin Punkantien risteyksen (Puutteenmäen) ja 1949 Patastenmäen kaavat sekä vuonna 1951 Hirsimäen asemakaava. Kaksi viimeistä oli professori Meurmanin laatimia. 1950 luvulla laajennettiin jo aikai semmin tehtyjä kaavoja ja mm. Uramo, Kumela, Huhti mo, Uhkoila, Räätykänmäki ja Tienhaara saivat omat ase makaavansa, viimemainittu vuonna 1958.

Meurmanin suunnitelman mukaan kauppalan keskus taan olisi rakennettu pitkiä kivikerrostaloja. Västäräkki valmistui 1920-luvun puolivälissä, mutta samannäköisiä seuraajia ei rakennettu. Kauppala säilyi puutalovaltaisena hyvin pitkään. Keskustaan alettiin rakentaa 1930- ja 1940 luvuilla kivitaloja enenevässä määrin mm. liiketiloiksi. Esi merkkeinä mainittakoon Seurahuone, Ahjola ja Puputin talo. Myös kouluja rakennettiin tiilestä.

V. I. Oksanen
(Hoffren – Penttilä: Riihimäen historia I)

V. Sinisalo

Hj. Elomaa

– Lo
Palo
pien
Riih

Kunnallistekniikka

Riihimäen kadut olivat melko huonossa kunnossa. 1920-luvulla valtio päällysti Lopentien pätkän (nyk. Maantie) mukulakivillä ja Pohjoinen Asemakatu peitettiin nupukivillä 1950-luvun alussa. Muut kadut olivat sorapäällysteisiä. Vuodesta 1953 lähtien alkoivat kadut saada asfalttipeitteitä, ensimmäisenä Hämeenkatu ja Keskuskatu. Jalkakäytäviä alettiin tehdä yhä useammalle kadulle.

Kauppalan viemäriverkko oli vuonna 1930 noin kilometrin pituinen, vuonna 1959 pituus oli jo lähes 40 kilometriä. Omat kaivot säilyivät pitkään vedenlähteenä. Riihimäen vesijohtoverkoston vedentilaajia oli 121 ja vuotuinen kulutus 71 kuutiometriä. Kauppalan viimeisenä vuotena 1959 tilaajamäärä oli 795 ja kulutettu vesimäärä 570 kuutiota.

Paloheimon sahan yhteyteen rakennetusta sähkölaitoksesta ruvettiin myymään energiaa muillekin tuotantolaitoksille ja yksityisille. 1930-luvun puolivälissä keskusteltiin kauppalan oman sähkölaitoksen perustamisesta, mutta kustannussyistä siitä luovuttiin. Katujen valaiseminen eteni hitaasti. Vuonna 1950 oli 271 ja vuonna 1959 903 kpl katulamppuja. Vuonna 1920 Riihimäen puhelinlaitoksen tilaajamäärä oli 235. Vuonna 1950 ylitettiin tuhannen raja ja kauppalan viimeisenä vuotena luku oli 2 612.

Yritystoiminta ja pankit

Riihimäki on rautatien tytär. Paikkakunnan elinkeinoelämän monipuolistumiseen taas pitää liittää Paloheimon nimi. Riihimäen Sähkö- ja Sahalaitos Oy piti yllä sahaa, puusepäntehdasta ja sähkölaitosta sekä Riihimäen – Lopen Rautatie Oy:n kapearaiteista rautatietä. Lisäksi Paloheimo oli ratkaisevasti mukana lasitehtaan ja usean pienen tehdaslaitoksen perustamisessa ja sai hoitoonsa Riihimäen maineikkaan asemaravintolan.

Vuonna 1920 aloitti tuotantonsa Oy Suomen Ampumatarviketehdas Ab ja se siirtyi vuonna 1927 Suojeluskuntien ase- ja Konepaja Osakeyhtiön haltuun. Vuokralaiseksi se sai Valtion Pukutehtaan, joka myöhemmin muutti Hämeenlinnaan. Lukuisten muiden yritysten joukosta lienee syytä mainita Oy Teka Ab. 1920-luvun lopulla Riihimäen teollisuusyritysten määrä kohosi 30:een. Kolmessa vuosikymmenessä yritysten määrä kaksinkertaistui ja työtekijöitä oli vuonna 1960 keskimäärin 61 laitosta kohti.

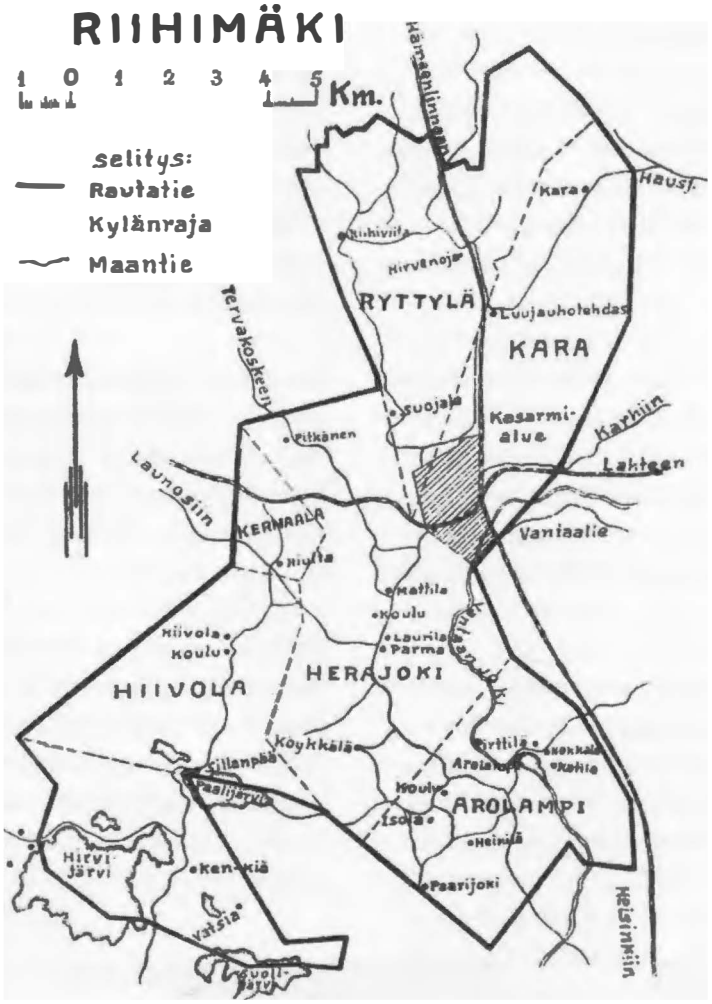
Kauppiaiden lukumäärä oli kauppalan perustamisvuonna 57 ja se nousi kahdeksassa vuodessa 155:een. Vuonna 1944 Riihimäellä oli 145 myymälää. Osuuskauppaliike ei Riihimäen kauppalassa missään vaiheessa uhannut vakavasti yksityistä kaupanpitoa. Vuonna 1953 osuuskauppa edusti alle 20 prosenttia liikevaihdosta.

1930 luvun lopussa Riihimäellä toimi seitsemän rahalaitosta. Sodan jälkeen tuli lisäksi paikkakunnalle Antrean Osuuskassa, jonka nimi muuttui vuonna 1948 Riihimäen Seudun Osuuskassaksi. Riihimäellä toimi kolme liikepankkia, kaksi säästöpankkia, kaksi osuuskassaa ja postisäästöpankki. Osuuskauppojen yhteydessä toimivat lisäksi ns. säästökassat.

Koulut ja yhdistykset

Kansakoulujen lisäksi otettiin Riihimäellä käyttöön jatkokoulu, myöhemmin kansalaiskoulu, jolle valmistui oma rakennus vuonna 1951. Vuosisadan alussa perustetun oppikoulun lisäksi paikkakunnalle siirtyi sodan jälkeen Sortavalasta tyttölyseo, sittemmin Riihimäen tyttölyseo. Riihimäen kauppalan yleinen ammattikoulu perustettiin vuonna 1947 ja Kauppaoppilaitos 1957. Harrastustoiminta oli kauppalassa vilkasta. Siitä kertoo se, että paikkakunnalla toimi vuonna 1960 kaikkiaan 263 yhdistystä tai seuraa sekä ammattiteatteri.

Lähteet: Jouko Hoffren – Kalevi Penttilä: Riihimäen historia I. Hämeenlinna 1979. V. Varmanen: Hiukan Riihimäen historiaa. Riihimäki 1946.

Hausjärvestä v. 1919 irronnut Riihimäki, vuodesta 1922 Riihimäen kauppala. V. Varmanen: Hiukan Riihimäen historiaa. Riihimäki 1946

6. Lapsuutemme ja nuoruutemme kauppala

Kuva (RKM)

6.1. Torilla aina tapahtui !

Riitta Roos (Airisto)

Riitta Roos – Kimmo Airisto: Elämää sadan vuoden takaa, Matin ja Martan tarina Helsinki 2008

Peli käynnissä torilla. Kuva Tytti Oittinen (TO)

Riihimäen kauppatori oli lähellä kotiamme, lyhyt Riihikatuhan päättyi torille. Tori oli ensisijaisesti tietenkin kauppapaikka, mutta siedettävän kokoisena se oli monessa muussakin käytössä. Sinne päättyivät sotilasparaatit, siellä oli erilaisia väenkokouksia, tuli kiertäviä sirkuksia ja tivoleita ym. sekä moottoripyöräkilpailuja.

RIPS ja RPL

Ehkä tärkein merkitys torilla meidän lasten kannalta oli, että siellä oli urheilulla suuri sijansa. Niin jalkapallo- kuin pesäpallopelejä oli yhtenään. RIPS ja RPL jylläsivät. Riihimäen Pallonlyöjät eli RPL pelasi jopa mestaruussarjassa ja muutamat pelaajista olivat meidän suuria idoleitamme.

Kimmo oli jalkapallomaalivahtina RIPS:n joukkueessa. Niinpä tästä seurasi aina se, että eteinen oli usein kuraisten pelivaatteiden valtaamana Kimmon palattua kotiin. Äiti antoi kerran läksytystä, kun tivasin isoaveljeä viemään itse pelivaatteensa suoraan saunaan! Pyykinpesu kuului naisväelle, sanoi näissä asioissa hyvin vanhoillinen äitimme.

Torikauppaa

Kauppatorin paikka oli kiehtova varsinkin pimeän aikana talvikuukausina. Torikojujen katoksissa öljylamput valaisivat tavarat ja joskus mukana oli jokin helppoheikkikin yllyttämässä väkeä halpoihin ostoihin. Tunnetuimmat kauppiaat olivat kumpikin vaatetusta ja lyhyttavaroita tarjonnet Toivonoja ja Lindell. Heidän toripöytänsä notkuivat lyhyttavaraa eli nappeja, neppejä, kuminauhaa, erilaisia lankoja, liinoja yms. ja rekeissä oli päällysvaatteita kuten pomppia, puseroita, saapashousuja, villa- ja flanellipaitoja, naisille essuista leninkeihin ja takkeja niin talveksi kuin kesäksikin. Myös hattuja ja nahkatavaraa oli tarjolla. Muistan toivoneeni 5-vuotispäivälahjakseni pientä vihreää nahkakukkaroa, joka oli pienoiskoossa samanlainen kuin Hirvijärven Sirolan tilan vanhaisännällä. Ja sellaisen sitten sainkin. Ikionnellisena, sillä kukkaron sisään isä ja äiti olivat panneet vielä muutaman kolikonkin!

Kesätorilla oli tavaravalikoima vähän erilainen, oli korikauppiaita, peltisiä paljuja ja monenlaisia kannuja, piparkakkumuotteja tarjoavia kojuja sekä luutakauppiaita. Herkullista tuoksua toivat palvilihakauppiaat ja jotkut leipomotuotteita tarjonneet. Kaikki syötävä myytiin siihen aikaan avoimen taivaan alla, esim. lihavalmisteet olivat vain voipaperin päällä ja kärpästen surina säesti kaupantekoa.

Moottoripyöräajoja, sirkuksia ja tivoleita

Kimmo on kuvannut moottoripyöräajoja, joista nousi sekä mahtavat hiekkapilvet että kova meteli. Koko torihan oli hiekkapäällysteinen! Hiekka pölisi myös kun torille saapui sirkus tai tivoli. Me lapset olimme kuin torille liimattuina seuraamassa niiden jännittävää pystytystä. Jos pystyttäjämiehet tarvitsivat jotakin, esim. sitruunasoodaa juotavaksi, kipaisimme Paasikiven kauppaan sitä ostamaan. Takaajatuksena meidän avuliaisuudellemme oli, että tiesimme saavamme aina vapaalippuja vaivanpalkaksemme.

6.2. Matti ajoi moottoripyörällä kilpaa Riihimäen kauppatorilla

Kimmo Airisto

Riitta Roos – Kimmo Airisto: Elämää sadan vuoden takaa, Matin ja Martan tarina
Helsinki 2008

Matin uusi moottoripyörä (vaariltaan, räätälimestari Johan Pelet Alénilta palkaksi saatu) oli silloisen maailman huippu, englantilainen Rudge ja oli siis viritettynä huippunopea kilpapyörä. Mattihan osasi virittää koneen kilpakuntoon. Kilpailujahan silloin sai ajaa millä radalla tahansa, kunhan oli nimismiehen lupa. Riihimäellä kelpasi kalteva kauppatori. Kauppatorin ympäri merkittiin rata kalkkiviivoilla niin suureksi kuin vain voitiin. Yleisölle jätettiin tietenkin katsomotilaa.

Yhteislähtö tapahtui luultavasti siten, että eturiviin kaksi pyörää rinnakkain ja rivejä takana niin monta riviä kuin tarvittiin, nopeimmat koneet eturiviin. Toria kierrettiin vastapäivään. Vastapäivään ajettaessa ajajien vasemman jalan kengän pohjaan kiinnitettiin soljellisella nahkaremmillä teräslevy. Muuten kengän nahkapohja olisi kulunut puhki karheassa sorassa jo muutaman kierroksen jälkeen. Lähtölipun heilahdettua alkoi valtava ääni, kun kaikista pakoputkista oli poistettu äänenvaimentimet. Kurvikohdissa renkaista roiskui hiekka ja pöly. Teräskenkää kun tarjottiin maahan, kipinät sinkoilivat. Torin länsipuolella oli nurmikko parikymmentä senttiä alempana. Tissarin autokorjaamon tiiliseinä oli siitä noin viiden metrin päässä. Tämä kurvi oli jonkinasteinen ”kuoleman kurvi”.

Kaatumisia siinä tapahtui useita ja pientä ruuhkaakin. Komeimman ilmalennon suoritti Lämpö- ja vesiliikkeen toimitusjohtaja Järvinen. Hän tuli tähän kurviin liian kovaa, mutta ei kaatunut. Jatkoi ajoaan nurmikolla ja yritti takaisin torille. Vastassa oli parikymmentä senttiä korkeammalla oleva soraluiska. Etupyörän osuttua luiskaan nousi moottoripyörä pystyyn ja ajaja teki komean voltin.

Mutta Matti jatkoi hurjaa ajamistaan. Hän oli kaikkia muita kolme kierrosta edellä kun kuului melkoinen pamaus. Moottoripyörän toinen pakoputki irtosi pakosarjasta. Liekit leimahtivat siitä. Matti antoi vaan palaa. Käänsi vain hanaa ja antoi mennä voittajana maaliin. Kansa oli saanut sirkushuveja ja Matille hurrattiin. Pienenä poikana olin tietenkin ylpeä isäni voitosta. Taisin kuitenkin ajon aikana olla aikalailla peloissani varsinkin kovasta äänestä.

Tarinan on kertonut Olli Elovaara kotonani Hyvinkäällä. Kilpa-ajoja pidettiin 1930-luvun alkupuolella.

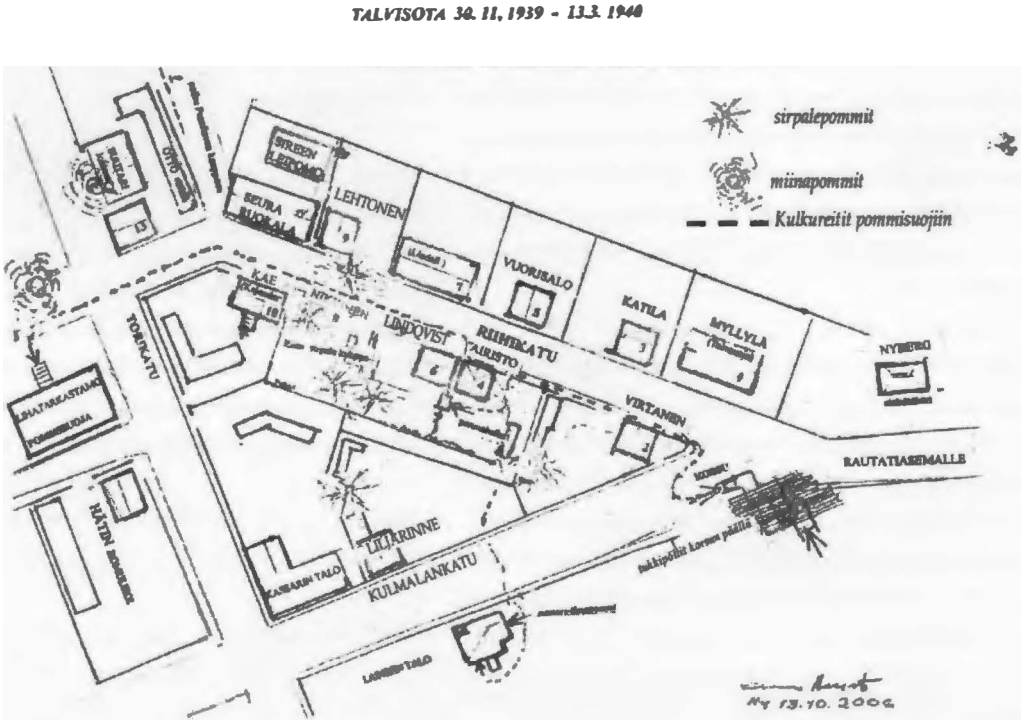
Tissarin korjaamo torin eteläkulmassa, lihantarkastamo torin vastakkaisella kulmalla. Laineen talo oikealla kuvan reunassa.
Kuva: Timo Ihajärvi (TI)

6.3. Talvisota 30.11.1939 – 13.3.1940

Kimmo Airisto

Riitta Roos – Kimmo Airisto: Elämää sadan vuoden takaa, Matin ja Martan tarina. Helsinki 2008

Valmistelut väestönsuojeluun

Sotaa ennakoivia toimenpiteitä alkoi näkyä kevään, kesän ja syksyn 1939 aikana. Määrättiin väestönsuojelupäälliköitä ja rakennettiin väestönsuojia. Riihimäkikin jaettiin väestösuojelulohkoihin ja jokaiseen määrättiin miehitys ja niin sanotut korttelinsuojavalvojat.

Rautateillä oli omat valvonta-alueet ja isälläkin oli oma alueensa. Ilmapommituksen ja hälytyksen aikana valvojilla oli huolehdittavanaan monenlaisia turvallisuuteen vaikuttavia tehtäviä. Yhtenä tehtävänä oli valvoa suojelumääräysten noudattamista.

Isä lähti kertausharjoituksiin. Sitä en muista missä ne pidettiin mutta muistan, että hän kävi muutaman kerran lomalla. Kertausharjoitus päättyi suojeluskunnan suureen paraatiin missä vaarikin oli soittamassa ja isä marssimassa. Riitta ja minä olimme ylpeinä paraatia katsomassa, kuinka isä hyväryhtisenä voimistelijana sotilaspuvussa marssi rytmikkäästi sotilassoittokunnan mahtipontisen musiikin tahdissa.

Sirpalesuojia rakennettiin myös Riihikadun ja Kulmalankadun (nyk. Paloheimonkadun) risteyksen taakse. Sinne tehtiin siksakki kaivanto ja päälle tuli parin metrin pöllipinot. Sitä nimitettiin korsuksi. Meillä poikasilla oli silloin paljon ihmettelyn kohteita.

Virallisia väestönsuojia oli läheisyydessä vain torin laidassa oleva lihantarkastamo ja Riihikadun alussa oleva aikaisemmin mainitsemani korsu. Epävirallisia olivat oma kellari ja Kulmalankadun varrella betonista rakennetun jugend-tyylisen, rakennusmestari Viktor Laineen talon kylmä varasto. Siellä kellarikerroksen toisessa päädyssä oli niin sanottu lämmin maitohuone, jota käytettiin maidon separointiin, sillä heillä oli lehmä. Näistä ei yksikään ollut todellinen pommisuoja, vaan kaikki olivat vain sirpalesuojia.

Pommin jäljiltä torikadulla. (RKM)

Ensi kokemus karuun todellisuuteen

Joulukuun 21. päivänä 1939 hälytyssireenit taas ilmoittivat hälytyksen. Niihin olimme jo tottuneet muutamina päivinä, mutta nyt se oli jo tosi toimintaa. Ensimmäiset ilmapommit, 130 kpl putoilivat rautatien läheisyyteen Patastenmäkeen ja Korttionmäkeen. Olimme peloissamme lihantarkastamon pommisuojassa. Siellä me äidin kanssa istuimme. Riitta 7 v. ja Kimmo 11 v. ja Jarmo 6 kk. pyykkikorissa äidin vieressä. Taisi Anni-mummukin siellä peloissaan istua.

Tykkien pamaukset kuuluivat läheisyydessä olevasta Piikinmäen ilmatorjuntapatterista. Pommikoneista kantautui kaukainen jyminä. Pommien kamala ulina ja valtavat jymähdykset pelottivat.

Patastenmäkeen pudotetun ensimmäisen pommin kuopan syvyys oli kaksi metriä ja halkaisija kuusi metriä. Toisen kuopan syvyys oli kolme metriä ja halkaisija kymmenen metriä. (Tiedot ovat Kalevi Penttilän kirjasta Riihimäen pommituksista.)

Pommien aiheuttamat paineaallot ravistelivat myös lihantarkastamorakennusta. Räjähdykset olivat todella rajuja ja pelottavia. Me siellä pommisuojassa istujat saimme heti todeta pommien pelottavan karmeuden mieliä järkyttävällä tavalla. Ilmahälytyksen päätyttyä ihmiset poistuivat kauhuissaan kiireesti asuntoihinsa.

Vaari ja isämme olivat vastassa meitä kotipihalla. He olivat olleet aseman pommisuojassa, koska heillä oli heti paljon tehtäviä, kun pommituksessa tuli pienikin tauko.

Jouluaattoaamu valkeni taivas kirkkaana ja oli kova pakkanen -26 astetta. Kirkas sää aiheutti pelon tunteita. Oli mitä parhain pommitussää.

Jouluateria aloitettiin normaalilla tavalla. Laulettiin Enkeli taivaan -virsi. Isäkin oli päässyt joulun viettoon. Hän ilmoitti, että oli saanut jostain bensaa ja veisi meidät isoisämme autolla Hausjärven Mallinkaisten kylään Vuorenpään talolle. Samalla hän ilmoitti, että sinne pitäisi lähteä jo aikaisin aamulla klo 5. Joulupäivän aamuna nousimme jo neljän paikkeilla ylös, koska isän pitäisi päästä lähtemään jo viiden aikaan, että ehtisi takaisin Riihimäkeen työvuoron alkuun. Lisäksi oli ilmapommitusvaara, koska pommitukset alkoivat yleensä noin kymmenen aikoihin.

Ajettiin Jokimaan kautta pientä metsätietä kohti päämääräämme, Vuorenpään taloa. Matkaa kertyi noin 25 kilometriä.

Elämä siellä oli leppoista ja rauhallista. Ruokaa ja lämpöä riitti, vaikka pakkasta oli useamman viikon -42 asteen paikkeilla. Äiti osallistui kaikkiin keittiöaskareisiin emännän avuksi. Me Riitan kanssa pyörimme myös ahkerasti muka a ul ona suor ttavien töi en ihme teliöinä. sä

kävi muutaman kerran tervehtimässä. Eräällä kerralla katseltiin tuvan ikkunasta, kun Yrjö ja isä ryntäsivät ulos kiväärit mukanaan. Pieni vihollislentue lähestyi kolmiomuodostelmassa taloa. Miehillä, Yrjöllä ja isällä oli kiväärit ampuma-asennossa sormet liipasimilla. Sitä emme Riitan kanssa muista, kuuluiko laukauksia. Lentokoneet lensivät verraten matalalla ja niiden ääni oli karmivan pelottava. Muistuttivat, ettemme olleet kovin kaukana pommituskohteista.

Kotimatkalle lähdimme tammikuun 16. päivänä, kun ilmapommitukset olivat Riihimäellä hieman vähentyneet. Kulkuvälineeksi isä ei kuitenkaan saanut autoa vaan jouduimme lähtemään hevoskyydillä kovassa ja viiltävässä pakkasessa. Perille pääsimme noin puolen päivän paikkeilla. Melkein heti äiti joutui viemään Riitan lihantarkastamon yhteydessä olevaan haavoittuneita ja pommituksessa loukkaantuneita siviileitä varten perustettuun ensiapuun.

Kauppalan terveyssisar Irma Heikkilä oli ensiapuaseman hoitajana. Kun äiti näytti Riittaa ja kertoi, että tytöllä oli kuumetta, Heikkilä katsoi Riittaa ja alkoi kovalla äänellä huutaa: ”Mitä te olette tuoneet tulirokkoisen lapsen tänne pommisuojaan?” Mistä äiti olisi voinut tietää, että Riitalla oli tulirokko.

Pommitusten ja hälytysten päätyttyä Heikkilä ryhtyi toimenpiteisiin, että Riitta kuljetettiin autolla noin viiden kilometrin päässä olevaan tilapäiseen tulirokkosairaalaan, pahaiseen punaiseen mökkiin. Se oli Hiivolan kartanon vanha pakari. Siellä kylmässä, pienessä mökissä Riitta joutui olemaan kuusi viikkoa. Huoneessa vieraili yöllä hiiriä ja rottia kunnes samassa ”sairaalassa” ollut mies tilkitsi kaikki reiät ja ”yövieraat” vähenivät.

Seuraavana päivänä alkoivat taas pommitukset, joita oli sinä päivänä neljä kertaa. Pommikoneita silloin oli 47. Kyllä taas pelättiin ja olimme siellä pommisuojassa kauhuissamme. Riihikadun varrelle tuli lukuisia pommeja, jotka vaurioittivat rakennuksia. Isä oli meitä vastassa ja kertoi, että meidänkin taloon oli tullut vaurioita. Keittiön ikkunasta oli lentänyt jääkappale ja särkenyt pöydällä olleen täysinäisen maitokannun. Lisäksi ulkorakennus siirtyi etelän puoleisesta päästä reilut kaksi metriä. Saunaosa pysyi paikallaan, mutta puuliiteri ja ulkovessa, jota nimitettiin pikkulaksi, olivat siirtyneet paikaltaan. Molempien naapureiden ulkohuonerakennukset tuhoutuivat taivaan tuuliin kokonaan. Vessahädän tullessa piti paikka hakea melko pitkältä.

Riihimäen pahimmat pommituspäivät

Tulimme siis heti koviin pommituksiin. Helmikuun 19. ja 20. päivät olivat kaikkein pahimmat. Sää oli kirkas ja pakkasta yli 22 astetta. Kumpanakin päivänä kauppalassa oli viisi pommitusta. Kuuluisa urheiluselostaja Pekka Tiilikainen sattui olemaan Riihimäen asemalla. Kirjassaan Selostajana tulilinjalla hän kuvaili: ”Tuntui kuin koko Riihimäki olisi muuttunut pilliorkesteriksi, sillä tuskin ilmavaara ehdittiin puhaltaa ohi, kun hälytyspasuunat rääkyivät uudelleen.”

Aamulla 19. päivänä äiti aloitti heti ruuan valmistuksen, koska oli varma, että hälytyssireenit alkaisivat pian huutaa. Hän puki myös Jarmolle päälle ulkovaatetuksen odotettavan äkkilähdön vuoksi. Söimme hätäisesti ja pian pillit taas parahtivat. Kiireesti meillekin ulkovaatteet päälle, Jarmo pyykkikoriin ja äidin kanssa kannoimme hänet lihantarkastamon pommisuojaan. Välittömästi alkoi kova Piikinmäen ilmatorjuntatykkien pauke.

Pommikoneiden kammottavalta tuntuva jyminä! Miina- sirpale- ja palopommien ulinat! Lisäksi läheisyydestä kuuluivat voimakkaat räjähdykset, jotka aiheuttivat paineaallollaan koko pommisuojarakennuksen voimakkaan tärinän.

Naiset ja lapset itkivät. Minä yritin peloissani pidätellä kyyneleitä ja itkua, sillä eihän miehet saa itkeä. Kolmisen

tuntia kesti ennen kuin ilmavaaran päättymisestä kertova signaali kuului. Tällä kerralla läheisyydessä ei asuinraken nuksia ainakaan ollut sortunut. Äiti kiiruhti heti keittiö askareisiin. Melko pian kuului taas hälytys. Kysyin äidiltä mihin mennään. "Mennään Laineen taloon." Jarmon kori laitettiin siellä lämpimään maitohuoneeseen ikkunan alle. Me muut olimme lämmittämättömällä puolella. Hälytys ei kestänyt kuitenkaan kovin pitkään. Kiireesti kotiin ja äiti taas keittiöaskareisiin.

Seuraavan pommituksen aikana Laineen talon kellarin ikkunan kautta putosi vinosti miinapommi, siis juuri sii hen kohtaan, jossa Jarmo oli nukkunut. Minä olin silloin jo niin peloissani, että en uskaltanut mennä sisälle, vaan jäin ulos kuuntelemaan hälytyssireenien ääntä. Jo edellinen hälytysääni oli ollut heikko, sillä osa hälytyslaitteista oli vaurioitunut. "Hälytys!" Pommikoneiden ääni kuului. Äiti nappasi Jarmon syliinsä, kietaisi huovan pojan ympä rille ja tuli kiireesti ulos. "Juostaan korsuun." Kovaa äiti kin juoksi perässäni, vaikka Jarmo oli sylissään. Mies seisoi korsun oviluukulla käsi ovenkahvalla ja huusi "Nopeasti, nopeasti!" Hävittäjäkoneiden hirveä ääni tuntui tulevan aivan yläpuolelta. Samassa kuului valtavia räjähdyksiä. Mies luukulla oli ehtinyt sulkea luukun. Olimme pelastu neet täpärästi. Sydän pamppaillen liikuimme korsun mut kaista tunnelia peremmälle, siellä tuntui olevan muitakin ihmisiä. Valona taisi olla pari myrskylyhtyä. Istuimina oli lankut tunnelin kummallakin puolella. Lämmityslaitteita ei ollut. Kovin kauan me emme kuitenkaan tarvinneet siel lä olla kun pääsimme ulos.

Riihikatu oli melkein suljettu vaurioituneiden rakennus ten jätteistä. Kotiimme ei kuitenkaan näyttänyt tulleen vaurioita. Nikkisen taloon oli tullut täysosuma. Katto oli lentänyt pois ja osat seinistäkin. Riihikadun keskellä oli sirpalepommin suurehko kuoppa.

Olimme kaverini Kaukon kanssa naureskelleet Nikkisen Einon kuopan kaivua. Hän oli kaivanut erittäin hyvin hoi detulle, jopa harjalla ja rikkalapiolla viimeistellylle pihal-

leen, naapurinsa Lindqvistin vastaiselle rajalle noin reilun metrin syvyisen kuopan. Kun Kaukon kanssa kysyimme häneltä, mitä hän kaivoi, Eka selitti hätäisesti omalla va kiotyylillään "Nääs, nääs, jos tulee sota ja pommikoneita tulee niin yllättäen, ettei ehdi juosta pommisuojaan niin hyppään tähän. Laitan kuoppaan vielä pienen puuluu kun."

Sodan tuhoja Riihimäellä. (RKM)

Emme nauraneet enää myöhemmin, kun kuulimme Ekan tarinan jatkon. Hän oli kuullut hälytyksen ja hätäisenä miehenä huutanut Laina-vaimolleen "Juoskaa nopeasti lihantarkastamolle! Minä sammutan keskuslämmityskat tilan kaiken varalta." Niin hän tekikin ja lähti välittömäs ti ulos. Hän kuuli hävittäjäkoneiden lähestyvän äänen ja juoksi nopeasti tekemäänsä kuoppaa kohti ja kyyristyi sin ne. Samassa pommit rysähtivät.

Viereisen Kaen talon vanha emäntä Hilma oli yläkerrokses ta ehtinyt rakennuksen ulkoportaiden ala-askelmalle. Hän näki kun Piikinmäen suunnasta lähestyi matalalla lentäen vihollisen hävittäjäkoneita. Koneista kuului konekivää rin ammuntaa. Ne olivat varmaan siitä yhdeksän koneen hävittäjälaivueesta, joka erkani Hyvinkään korkeudella muista lentueista länteen päin. Ne olivat pudottaneet len tokorkeutta mahdollisimman matalalle ennen Piikinmäen ilmatorjuntapatteria. Niiden tarkoitus oli varmaankin sen tuhoaminen. Pommit irtosivat kuitenkin liian myöhään

ja putosivat Nikkisen talon läheisyyteen. Yksi pommeista osui Kassarin talon Nikkisen puoleiseen ulkorakennukseen. Yksi osui Riihikatu 8, Liljarinteen talon piharakennukseen. Kaikki pommit olivat sirpale- ja palopommeja. Kajanderin (Kaen) mamma Hilma pelasti itsensä heittäytymällä maahan. Koneiden mentyä hän nousi ylös loukkaantumattomana. Nikkisen talon tuhon havaittuaan hän huomasi oman talon seinissä konekiväärien luotien aiheuttamia vaurioita.

Sinä päivänä oli viisi pommitusta ja niihin osallistui ainakin 57 konetta. Loukkaantuneita oli vain kaksi, mies ja nainen, joista nainen loukkaantui vaikeasti ja samassa kellarissa ollut mies lievästi.

Seuraavana päivänä helmikuun 20. päivänä jälleen viisi pommitusta, joihin osallistui 49 konetta. Niistä 40 oli kaksimoottorisia pommikoneita ja yhdeksän hävittäjää. Pudotettuja pommeja laskettiin olleen 29 miina- ja sirpalepommia sekä 16 palopommia. Riihimäelle pudotettiin yhteensä 4000 pommia. Koneet lensivät yleensä 5000 – 6000 metrin korkeudessa.

Helmikuun 21. päivän aamuna isä ilmoitti: ”Kyllä teidän on nyt lähdettävä täältä pakoon. muuta keinoa ei ole kuin vesikelkka. Totisena isä aloitti äidin kanssa kelkan pakkaamisen. Täkkejä sekä huopia otettiin mukaan niin paljon kuin mahdollista, tietenkin lämpöisiä vaatteita riittävästi, ruokaa, maitoa ja vettä tietenkin. Ongelman oli miten juomat pidetään sulana. Pakkasta oli 20 astetta. Ruokailtiin hiljaisina ja pakomatka alkoi. Isä kysyi äidiltä muistaako hän Riutan talon noin kolmen, neljän kilometrin päässä. Äiti ilmoitti tietävänsä. ”Jäätte sitten sinne yöksi.” Hän soittaa sinne heti kun pääsee puhelimen ääreen. ”Sieltä saatatte saada hevosen millä jatkatte Hirvijärvelle. Kun menette Hiivolan kartanon ohi, viekää terveisiä Riitalle”. Pakomatka alkoi. Minä vedin edessä narusta ja äiti lykkäsi vesikelkan sarvista. Matka oli heti hyvin vaivalloista Riihikadulla. Pommitusten aiheuttamaa roinaa oli kadulla. Niitä piti kiertää ja välillä esteitä poistaa. Lumi oli likaista ja luisto jo pakkasenkin takia kitkaista. Kuitenkin sitä hiljalleen eteenpäin päästiin. Lasitehdas ohitettiin ja äiti alkoi muistella mistä sinne Riutan talolle parhaiten lyhintä polkua päästäisiin. Riutan iso talo kuitenkin löytyi. Siellä meitä jo oli odoteltukin. Isä oli soittanut ja tiedustellut, voisivatko he järjestää meille hevoskyytiä Hirvijärvelle Mannilan taloon. Illalla saimme talosta syötävää samoin kuin aamulla.

Sodan jälkeä. (RMK)

Aamulla meidän ruokaillessamme taloon tuli sotilaita, jotka toivat sinne kylmästä värisevän miehen. He kertoivat, että mies oli suomalainen desantti, joka antoi tietoja pommituskohteista ja ilmatorjuntapattereista vihollisjoukoille. Mies näytti meille sormiaan, jotka olivat aivan jäätyneet. Hän oli sormistaan sitä mieltä, että kyllä niistä vielä sormet tulee, kun saa hautoa niitä lämpimässä vedessä. Ei tainneet sormet ehtiä sulaa sillä desantti oli ammuttu välittömästi meidän lähdettyä voimassa olevan sotalain perusteella ilman oikeudenkäyntiä.

Matkamme siis jatkui aamulla kohti Hirvijärveä. Pysähdyimme Hiivolan kartanon kohdalla, Riitan tulirokkosairaalan kohdalla. Hän kertoi minulle myöhemmin, että oli pienestä huuruisesta ikkunasta seurannut ja tarkastellut meidän tuloamme. Hän oli nähnyt tutun viltin reen päällä. Siinä me sitten kovassa pakkasessa yritimme huudella Rii-

talle jotakin ja Riitta meille. Sitten oli lähdettävä nopeasti jatkamaan matkaa. Tultuamme Paalijärven peltoaukeaman kohdalle kuului pommikoneiden jyrinä. Korkealla taivaal la näkyi lentokoneiden jättämät höyryvanat. Tien vieressä oli pieni mänty ja äiti ehdotti, että pysähdytään puun alle Karski hevosmies katsoi taivaalle ja sanoi "Antaa paskan ravata, eivät ne meille mitään tee." Nykäisi ohjaksista ja hevonen lähti hiljaiseen hölkkään. Muutaman kilometrin päästä alkoi jyrkähkö alamäki, josta näköpiiriimme oikeal la tuli jäinen ja luminen Hirvijärvi. Samassa näkyviin tuli mäen päällä oleva Mannilan talo. Talon omisti Viljo Sirola, joka emännän kanssa toivotti meidät tervetulleiksi. Meidät kutsuttiin tuvan suuren pöydän ääreen syömään lämmintä ateriaa. Siellä emme kuitenkaan olleet kuin reilun viikon kun isältä tuli tieto, että hän oli saanut vuokrattua Hiivo lan kartanon renkituvan. Taas hevoskyydillä Hiivolaan. Isä oli varmaan ajatellut, että voisimme käydä Riittaa katso massa kun tuo sairaalarakennus oli ihan näköpiirissä.

Asunto oli hellahuone, jossa ei ollut muuta lämmityslai tetta kuin hella. Siinä piti olla "ikuinen tuli" yölläkin. Silti ikkunaruutu oli välillä niin jäässä, että silitysraudalla piti ruutua sulattaa että näkisi ulos. Lattia oli kylmä ja Jarmo ja minä nukuimme pöydällä. Taisi Riittakin muutaman yön siinä viettää päästyään pois sairaalasta. Äiti joutui torkku maan lattialla ja pitämään tulta yllä koko yön.

Maalikuun 13. päivänä tuli välirauha ja pääsimme Hiivo lasta kotiin. Isä tuli meitä autolla hakemaan. Siihen päättyi meidän talvisotamme. Äiti oli 34 v., minä Kimmo 11 v., Riitta 8 v., Jarmo 1,5 v. ja Ulla-Maija oli vielä silloin äidin vatsassa.

Rautatieaseman vaurioita talvisodan pommituksissa. (RKM)

6.4. Lasten elämää 1940-luvun taitteessa

Ikänsä Junailijankatu 6:ssa asunut
Kirsti Eloranta

”Luikkari”

Kauppalan luistinrata eli ”luikkari” sijaitsi 40-luvun alkupuolelle asti Temppeliaukiolla, nykyisen taidemuseon ja poliisilaitoksen paikalla. Kentän nurkassa oli vaatimaton pukukoppi ja joulun jälkeen toivat ympäristön asukkaat kuusensa ympäröiville lumivalleille aidaksi. Pojat pelasivat siihen aikaan jääpalloa ja me tytöt opettelimme kaunoluistelua, jonka kuvioissa yritimme jäljitellä parhaita jääprinsessoja Paasikiven Aulikkia, Leinistön Eilaa ja Korhosen Sievoa, kauppalan mestareita.

Osaamillamme tempuilla oli nimiä: taaksepäin sirklaus, kahdeksikko, loikkahyppy, joutsenhyppy, saksihyppy vaaka, viivotin ja kyykkyliuku. Lähes päivittäinen harjoittelu tuotti tulosta, sillä urheilutunneilla opettaja kehui luistelutaitoamme ja antoi kiitettävän arvosanan.

Joskus kentällä oli rusettiluistelut tai näytös, johon oli saatu esiintymään Suomen mestarit, Linnan sisarukset Kirsti ja Riitta. Me lähellä asuneet vedimme luistimet jalkaan kotona ja kävelimme kentälle. Itselläni oli eräänlaiset kaunoluistimet, varsikenkiin kiinnitetyt ”nurmekset”. Hokkarit sain vasta oppikouluun mentyäni, kun sisareni Saaran mies löysi ne jostain vanhain tavarain kaupasta Helsingistä. Tyttökaverini Johanssonin Soili oli onnistunut saamaan oikein kalliit kaunoluistimet lehti-ilmoituksen kautta, pula-aika kun oli. Muita lähialueen suunnilleen samanikäisiä tyttöjä olivat Ritva Pietilä, Anita Salmi, Irma Laine, Anja Virtanen, Terttu Leino ja Terttu Katkola.

Sievo Korhonen luistinradalla. (TO)

Kirsti kotikadulla talvella ja kesällä. Kuvat Kirsti Eloranta (KE)

Mäet ja ladut kirkonmäellä

Hiihtämään ja mäkeä laskemaankaan ei tarvinnut mennä kauas, sillä meillä oli ladut Kirkonmäellä ja Rautatienpuistossa, pojilla jopa omatekoinen hyppyri. Koulumatkakaan ei aina ollut pitkä, sillä Eteläisen koulun ollessa sotilaskäytössä opiskelimme naapurissa rukoushuoneella. Sotatalven ajan koulut olivat suljettuina.

Peltosaaren uimalaitos ja järvet

Kesäisin monet meistä olivat maalla sukulaisissa tai kesäasunnoilla, mutta kyllä aina joku löytyi seuraksi, kun mentiin uimaan Peltosaaren uimalaitokselle tai Vantaan joelle. Aikoinaan pääsimme myös Pikku-Pässin vetämällä junalla Kesijärvelle, jos vanhemmilta liikeni rahaa junapilettiin. Vähän isompana pyöräilin sisareni Hilkan ja Erkkylän Ainon kanssa Erkylän järvelle tai Paalijärvelle asti.

Temppelikadun ympäristöä. Kuva pienoismallista (ET)

Kapearaiteinen rautatie Kesijärvelle. Kuva pienoismallista (ET)

Auringossa Kesijärvessä (KE)

Kenttura ja muut leikki- ja pelipaikat

Entisestä Temppelikadusta oli jäljellä pieni pätkä kulkuväylänä Jarrumiehenkadulta korttelin keskellä oleviin Mäkelän ja Niemisen taloihin. Tätä nurmikkoista tienpätkää kutsuimme Kentturaksi. Sille oli hauska mennä vanhan viltin tai maton pätkän päälle leikkimään vaikka kauppaa tai kotia. Joskus keväisin käytiin Kokinmäellä asti poimimassa valkovuokkoja, ainakin äitienpäiväksi. Monet muut leikit, kuten keisari seisoo palatsinsa päällä, viimeinen pari uunista ulos, musta mies, piilosilla olo, konkka, vinkki tai karttu sujuivat välillä myös poikien kanssa. Pallopelejä esim. neljää maalia pelattiin keskellä Junailijankatua, kun liikenne oli vähästä. Isäni autokorjaamokin sulkeutui talvisodan syttyessä.

Kotieläimet

Sota-aikana äitini hoiti piharakennuksessa lammasta, sikaa tai vuohta, joiden parissa aika kului, kun niitä vietiin liekaan pihaan tai tien reunanurmikoille. Oli meillä kanejakin, joita pikkupedot kuten hillerit tai rotatkin surukseni joskus tappoivat.

Näistä kotieläimistä saatiin maitoa ja lihaa niukkojen korttiannosten lisäksi. Olipa vastakkaisen naapurin, Tuomiston tädillä lehmäkin, jota hän laidunsi rukoushuoneen pihalla. Koiria ei näinä niukkoina aikoina juuri muilla ollut kuin Silfverbergin Ullalla Jokke, Suursaaren rotua. Minulla oli Maija-kissa joitakin vuosia, mutta siitä piti luopua.

Kerhot

Kerhotoiminta oli siihen aikaan vähäistä. Ennen kouluikää kävin rukoushuoneella Hellin tädin pyhäkoulussa. Partiossa kävivät jotkut, itse olin Töyrän Mirjan johtamassa Jänis-vartiossa. Pikku-Lottiin liityin juuri ennen järjestön lakkauttamista. Niinpä leikkikaverien kanssa syntyi ystävyyssuhteita, jotka ovat etäisyyksistä huolimatta säilyneet tähän asti, kuten Helsingissä asuvan Soilin ja Kanadaan muuttaneen Irman kanssa.

Peltosaaren vanha uimalaitos (RKM)

Jokke tyttöjen hoivissa (KE)

Jänis-vartio maastossa (KE)

RPL:n tytöt pesäpallokentällä torilla kesällä 1952: Anja Höök, Pirkko Meuronen, Sinikka Rauvanto, Marja Rantanen, Anita Salmi, Soili Johansson, Kirsti Eloranta, Marja-Leena Aro ja Hilkka Nokkala vastassa Vihdin Viestin tytöt. (KE)

6.5. Suokadulta

Leila Haajanen (Ruuth)

Meitä oli Suokadulla ja lähiseudulla lukuisa määrä lapsia. Leikittiin piilosta ja hypättiin narua. Sandellin Hikke oli paras narunhyppääjä, oli niin vikkelä kintuistaan, ettei taplannut juuri koskaan. Radan varresta haettiin paperipusseihin nyyppänöitä (orapihlajan marjoja) ja syötiin niitä sitten meidän aidalla ja katseltiin maailman menoa Suokadulla.

Oikokadulta Suokadulle, vasemmalla Alasen huonekaluliike ja kauempana Kahvila-Kesto. (RKM)

Hynysen ja Rantasen kaupat ja Keston haitarin soitto

Siellä oli Hynysen kauppa ja elokuvateatteri Sampo, eikä sitä oikein muuta kaivattukaan. No, olihan siellä kaljakuppila Kesto, josta haettiin isälle iltasanomat joka ilta, siellä soitti joku aina haitaria, sen takia siellä oli hauska käydä. Tupakansavua oli koko kapakka harmaana. Sodan jälkeen pulavuosina käytiin Rantasen kaupasta ostamassa piniminttiä, ne oli aika pahoja, mutta karkkeja kuitenkin, niin että niitä piti saada. Sieltä Rantasen kaupan pihasta puupinon puiden rakosesta löydettiin kerran paperipussillinen munkkeja ja palasokeria, jaettiin ne sitten keskenämme, ei taidettu kertoa kotonakaan. Se oli vähän niin kuin salaisuus meidän kulmakunnan penskojen kesken.

Suokylää. Heikki Oikkonen (HO)

Tanssia valkokankaalla ja eteisaulassa elokuvateatteri Sammossa

Elokuvateatteri Sammossa käytiin melkein kaikki kotimaiset filmit katsomassa. Istuttiin etupenkissä siten, että jokainen istui siinä paikalla kuinka vanha oli. Paukolan Pirkko ja minä oltiin puoli vuotta samanikäisiä, joten meidän piti istua samalla tuolilla puoli vuotta. Esimerkiksi Kulkurin valssi osattiin ulkoa ja voitiin näytellä sitä sitten muulloinkin. Ennen sotaa Shirley Temple-elokuvat olivat lempilefoja. Pikkusiskoni Paula tanssi ja lauloi "englantia" kaikille, kuka vain jaksoi katsella ja kuunnella. Meillä räätälivierastaan pöydällä Paula lauloi ja tanssi ja sen jälkeen sanoi, että "taakottaa maakkaa" (tarkoittaa markkaa).

Sammon eteisaulassa opeteltiin päivällä tanssimaan. Jussilan talossa oli paljon lapsia. Jos siellä kävi illemmalla leikkimässä Virtasen tyttöjen kanssa, oli pelottavaa tulla pimeitä portaita alas ja juoksujalkaa kotiin.

Tuoksut

Suokadulla oli poikiakin, Alasen Olli ja Päiviön Tirska rikkoivat säännöllisesti meidän lumiukot ja lumilinnat ja kerran Sandellin Okke ja Virtasen Tana (Löyttyniemen talosta) lukitsivat Sandellin Hiken ja minut leipuri Rannan pikkulaan (vessaan). Rannan leipomossa oli ihana tuoksu, jos äiti laittoi sieltä hakemaan pullaa tai leipää. Jos löydettiin kuollut lintu, Hynysen setä antoi haudata sen niiden ikkunan alle. Sieltä oli monta varpusta ja peipposta saanut viimeisen leposijan.

Pelastajat Lilli ja Imme

Heikkilän Topilla oli Kali-niminen ajokoira. Kerran Kali putosi Jusulan ja Holmilan talon välissä olevaan likakaivoon. Sisareni Lilli sai kaulapannasta kiinni ja nosti pienillä voimillaan koiran ylös. Minä itse putosin avonaiseen likakaivoon omalla pihalla. Leikittiin piilosta ja minä näin Laipion aidan vieressä kissanpennun ja juoksin sitä katsomaan ja humpis, putosin likakaivoon. Kansi oli jätetty auki enkä sitä kiireissäni huomannut. Onneksi putosin jonkun röörin päälle ja sain kiinni laidoista. Huusin jotain avunhuutoja ja muut pihalla olijat kuulivat ja Vataran Imme sai vedettyä minut ylös. Talon naiset, Arposen täti, Rimmisen täti ja äiti kaatoivat ämpäreillä vettä päälleni. Kaikista kurjinta oli, että pojat roikkuivat aidalla ja katselivat kun minut riisuttiin ilkialastomaksi.

Uimalaitoksella käytiin kolmekin kertaa päivässä. Siellä opin uimaan, kun Päiviön Timo heitti syvästä kohdasta veteen.

Olin 11 v. kun muutimme. Jollain lailla hauskimmat muistot lapsuudestani ovat juuri Suokadulta, vaikka varsinaisen nuoruuteni asuimme Keskuskadulla.

Suokylää Kauppakadulta (HO)

6.6. Tarinoita elokuvateatteri Sammosta

Tapio Paukola

Tapio oli vuoden vanha perheen muuttaessa Sampoon vuonna 1925. Tapion isä postiljooni Vilho Kustaa Paukola toimi teatterin vahtimestarina ja äiti Laina kassanhoitajana. Perheen tehtävät olivat erittäin monipuoliset käsittäen kaiken filmiasioista siivoukseen ja talonmiehen tehtäviin. Ainoastaan koneenkäyttäjän tehtävät hoiti Karl (Kalle) Lindholm.

Muita 1920-1940 -lukujen tärkeitä henkilöitä olivat mm. Elvi Lehtonen (Wickström), kassanhoitaja, Helmi Kuusela (myöhemmin kassanhoitajana Apollossa), Timo Päiviö, koneenkäyttäjä, Martta Paunila, Tapani Salonen ja Aron Matsoff, Tapio Salo, Esko Pajakari, Tapio Halivuori, Kalevi Juvonen ja Unto Hakala paikannäyttäjiä, Elsa Paakki ja Eino Varjoranta Sammon pianisteja sekä Erkki Heinonen, Sammon viulisti.

Yrjö Paatero, maisteri, joka osasi yhtätoista kieltä, Yrjö Savolainen, johtaja Hämeenlinnasta, joka teetti suuren peruskorjauksen talossa ja omisti Hämeenlinnassa elokuvateatterit Kinon ja Hälläpyörän ja Forssassa Ilveksen. Abel Adams, Adams-filmin omistaja Helsingistä. Omisti myös Bio Rexin Helsingissä. Toivo J. Särkkä, Lopelta lähtöisin ollut omistaja.

Koirat elokuvia katsomassa

Rautatieläinen Lehikoinen osti lippunsa teatterin etupenkkiin: ”Saanko yhden aikuisen lipun ja yhden lastenlipun ystävälleni Toverille?” Toveri oli hänen koiransa.

Kerran otti poliisi Aapeli Vuorisen koira yhteen kauppias Vuorenheimon koiran kanssa. Myös maisteri Lauri Gröndahl ja kauppias Hokko kävivät elokuvissa koiransa kanssa.

Osuma

Myöhemmin Sampoon osui 50 kilon naftapommi ja räjähti vasta varastohuoneen tiiliseinässä. Talo syttyi palamaan, mutta isä ja poika Paukola saivat palokunnan paikalle pommituksen vielä ollessa päällä. Sampo pelastui!

Suokatua radalta Sammolle päin. (ET)

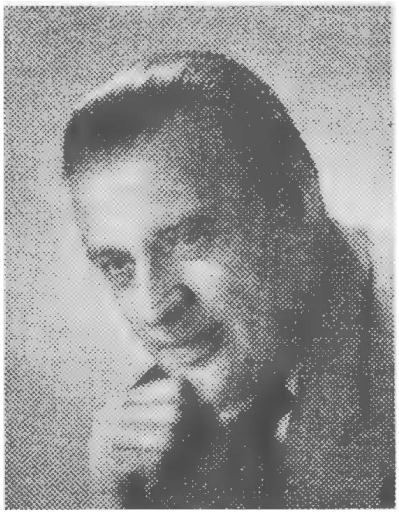
Riihimäkeläisiä elokuvanäyttelijöitä kauppalan ajoilta

Matti Lehtelä (RKM)

Toivo Ruuth (RKM)

Ensio Jouko (Riihimäen Lyseo 1905-1955)

Maisteri Gröndahl koiransa kanssa. (RKM)

Ote Tapio Paukolan kirjeestä serkulleen Aira Riuttalle Parkanoon 26.2.1940

Sukulaistalossamme Riuttassa on ollut väkeä vaikka millä mitalla. Riutta oli aivan ylikuormitettu, sillä siellä asuu yhdeksäntoista henkeä ja väliin paljon enemmänkin, jotka kaikki syövät siellä (talvisodan aikana).

Mutta eipäs Molotovin ”rauhankyyhkyset” anna olla meidän rauhassa. Hälytyksiä on melkein joka päivä useita. Olemme joutuneet pommituksien kohteeksi melkein joka päivä useasti, noin parinakymmenenä päivänä, jolloin on pommitettu päivittäin useita kertoja. Joskus on hälytys alkanut aikaisin aamulla ja loppunut vasta myöhään illalla. Sinä aikana on saanut kokea useita jännittäviä hetkiä ja vasta illalla vihdoin saa syödä ensimmäisen kerran.

Joulupäivänä olimme Sammon pannuhuoneessa (klo 10:sta klo 17 saakka). Silloin ei ehditty edes antaa hälytystä (klo 10). Silloin kyllä luuli, ettei tämä talo pysyisi pystyssä, sillä pommeja tuli ympärille erittäin paljon. Lähimpään pommiin oli matkaa 12 metriä, eivätkä muutkaan olleet paljon kauempana. Kuvaavaa on, että meidän ja viereiseen kortteliin tuli silloin 37 räjähdyspommia. Monta kertaa on tullut aivan lähelle, mutta ne jääköön nyt mainitsematta. Eräänäkin päivänä oli yhtä aikaa 57 lentokonetta, jotka pommittivat erittäin ankarasti, mutta kaikki suojassamme Västäräkissä, jossa oli yli parisataa henkeä olivat niin rauhallisia, sillä kaikki olivat hiirenhiljaa, vaikka pommeja putosi aivan lähelle.

Tässä lyhyessä ajassa on tapahtunut niin paljon asioita, että tämän lopun kirjoitan vasta 27.2.1940. Kirjeeni, siis on myöhästynyt pommitusten johdosta.

Terveisin Tapio

6.7. Riihimäkeä 1940- ja 1950-luvuilla koulupojan kokemuksin

Matti Huvinen

Sota lapsen maailmassa

Lapset muistavat jo kolmevuotiaana koettuja tapahtumia, kunhan ne ovat olleet kyllin voimakkaita ja henkilökohtaisesti koskettavia. Muutimme Riihimäelle välirauhan aikana syyskesällä vuonna 1940. Junasta puretut tavarat kuljetettiin hevospelillä uuteen kotiimme. Minun tuli huolehtia siitä, ettei kallisarvoinen patteriradiomme putoa kuormasta. Istuin radio kainalossa kuorman päällä ja aina välillä huudeltiin, että pysyykö radio kyydissä. Tehtävä oli vastuullinen. Selvisin siitä kiitoksin. Näin saivat pojan turvallisesti uuteen pihapiiriin. Ei ollut hääppöinen tämä talo – entinen olisi ollut parempi – ne ravutkin jäivät sinne joelle saaviin!

Tämän uuden talon pihapiirin läpi vilisi melkein päivittäin sotilaita. Me naapurin Olavin kanssa leikimme mukana. "Katukivet kilkkaa – nenäliinat vilkkaa" lauloimme. Asuimme nyt lähellä varuskuntaa ja isä oli tietenkin antanut sotaväelle harjoitusluvan maillaan. Joskus tuvassa istui ns. kaadereita juttelemassa sotajuttuja ja tuomassa jotain taloon sopivaa. Kuultiin mm. desanttivaarasta. Marssittiin sotilasosaston perässä omatekoiset puupyssyt olalla. Varoittivat naiset marssimasta – vievät kasarmille, kun noin innokkaita olette. Sitten isä lähti taas sotaan. Lomilla kävi hyvin harvoin. Olavin isä oli myös rintamalla melkein samoissa osastoissa kuin isäkin – sanoimme siellä jossain. Joskus menimme rautatieasemalle isää vastaan.

Etukasarmin ympäristöä pienoismallina (ET)

Kerran taas isä oli kirjoittanut tulevansa ja Lahdesta soittivat, että lomajuna tulee. Asemalle oli laiturille asetettu täsmällisesti riveittäin kymmenittäin laudoista tehtyjä ruumisarkkuja. Nähtävästi arkkuja lajiteltiin samalla eri juniin edelleen kuljetettavaksi. Riihimäelle ei voinut jäädä niin monta kerralla. Jokaisen kannelle oli havunoksa ja päädyssä nimi. Asetelma oli kaunis ja vaikuttava. Kyselimme siskon ja Olavin kanssa äideiltämme, että tuleeko isä laatikossa vai kävellen. Meidät komennettiin pois arkkujen läheltä. Ihmiset olivat vaiteliaita ja itkuisia. Muutaman kerran olimme sankarihautausmaalla saattamassa joitain tuttavia. Oli komeita sotilaspukuja ja havuseppeleitä, "Jumala ompi linnamme" ja näkyvät ja kuuluvat kunnialaukaukset kivääreillä taivaalle. Lomalla olevat rintamamiehet erottuivat saattojoukoista selvästi.

Sodan aikana rautatieaseman seutu oli epämääräistä ja lapsen silmissä varsin pelottavaa aluetta. Sotilaita ja poliiseja liikkui tiheässä ja asemalta pohjoiseen vaikuttivat matkustajakoti, elokuvateatteri Sampo, kuuluisa "kahvilakapakka" Kesto, sitten onneksi jo poliisiasema, lyseo, Pohjoinen kansakoulu ja Istuinkiven silta ja Oravan tehtaat, kasarmialueet ja Keskusvankila. Kino Sampo toimi sodan aikana vilkkaasti. Kerrankin tuli kesken esityksen hälytys – ilmavaara – ja kaikki katsojat pihalle ja kotiin. Isä oli lomalla ja pääsimme lapsetkin elokuviin – hälytykseen asti. Sammosta menimme sitten Istuinkiven sillalle katselemaan Helsingin pommituksia. Pelkäsimme kovasti, mutta isä mutisi jotain: "Kaukana ovat – eivät ne tänne ole tulossakaan!" Taivaanranta etelässä leiskui ja loimotti!

Radiossa kiistelivät useinkin Tiltu ja Lapatossu. Vihollisen Tiltu kuulutti kerrankin, että Riihimäen lentokenttä on pommitettu ja yksi lentokonehalli on par'aikaa tulessa. No – Peltosaaressa yksi Paloheimon heinälato oli epämääräisten asukkaiden myötä syttynyt tuleen ja siinä kaikki. Lapatossu taas vinoili jotain sopivaa meidän puolelta takaisin – ja mielestämme onnistuneesti ja asian todellista laitaa paljastamatta.

Istuinkiven silta (TO)

Koulun alku Pohjoisella 1944

Aloitin koulunkäynnin vielä sodan aikana syksyllä 1944. Kolmen kilometrin koulutiellä sattui kaikenlaista jännittävää. Oli erilaisia sotaväen harjoituksia välillä kovapanosammuntoineen. Kerran pari tuli kotiportille sotilaiden parivartio kivääreineen saattamaan meitä kouluun. Oli desanttivaara. Vihollinen oli pudottanut lähistölle desantteja. Etukasarmin portilla sotilaat kysyivät, että tästä koulun pihaan uskallatte varmaan mennä yksinkin ja meillä kun oli lupalaputkin kasarmialueen läpimenoon. Me pyydettiin kuitenkin saattamaan koulun pihaan asti – varmuuden vuoksi. Oli se niin komeaa. Kyllä olivat luokkakaverit kateellisia. Sotilaat tekivät kunniaa – "honööriä" sanoimme - ja ilmoittivat tulevansa taas iltapäivällä hakemaan kello silloin ja silloin. Näin pääsimme kertomaan kavereille niitä karmeita sotajuttuja, joita sotilailta kuulimme. Sotilaat pyysivät meiltä aina salaisen luvan tupakoimiseenkin, koska he olivat vartiotehtävissä tupakointikiellossa.

Koulutiemme oli pahaista kärrytietä siltarumpupölleineen ja piikkilankoineen. Tiellä kulkiessamme emme saaneet potkaista edes hevosenkakkaraa – höyryävääkään! Mihinkään esineisiin tiellä ei saanut koskea, vaan ne tuli merkitä oksalla tai havulla ja mennä ilmoittamaan etukasarmin vartiosotilaalle. Viereiseen tiilitehtaan rilliradalta oli tehtaan mies löytänyt kiiltävän jakoavaimen, joka oli räjähtänyt: Toinen käsi meni ja kasvoihin tuli vammoja.

Joskus koulutiellämme oli vartiosotilas varoituslippuineen ja vartiotelttoineen. Oli harjoitusammunnat. Pyysivät joskus telttaankin odottelemaan ja lämmittelemään. Eihän meillä kiire ollut. Koulussa ilmoitimme sitten aikuismaisesti turhautuneina myöhästymisemme syyksi kovapanosammunnat – ampuivat näet kovilla. Eikä kaikkea saisi kertoakaan, mutta kun ei poikamaisesti malta. Ihmettelimme kerran teltassa sellaista pikakivääriä, jossa oli pyöreä levylipas – Emmaksi sitä kutsuivat. Sitä vietiin juuri ampumapaikalle. Kysyivät haluammeko mekin ampua. Ilman muuta halusimme. Pitelivät pyssyä puuta vasten ja minä rähmälleen tukin taakse ja eikun ”pa-pa-pa-pa ja pa-pa-pa-pa-pa-pa”. Vielä toinenkin sotapoika ampumaan ja sitten äkkiä takaisin telttaan sekä pyssy että pojat. ”Tästä ei sitten puhuta!” Eikä puhuttu. (Nytkin vain kirjoitin!) Oli se sitten jännää!

Etukasarmialueen läpi pääsimme siihen aikaan lupalapuilla. Lappua näytettiin vartiosotilaille yleensä vain mennessä. Koulun pihassa lappua joutui näyttämään kavereille useinkin. Portin kaupungin puoleiset kivipylväät ovat vielä paikoillaan. Ne ovat Istuinkiven sillalta itään nykyisen ajotien alapuolella. Pylväiden edessä oli vartiokoppi ja siihen aikaan paikalla oli aina kaksi vartiosotilasta yleensä kahden tunnin vuoroissa. Takakasarmilla oli sama käytäntö mentäessä Talteentielle. Imatran linjojen kohdalla oli erilaisia käytäntöjä riippuen tilanteesta. Ns. Ryssänkirkko eli nykyinen Varuskuntakirkko oli tuolloin entisestä venäläisten sotilaiden kirkosta muunnettu varasto ja täysin käyttämättömänä ja pelottavana kummituspaikkana. Sodan jälkeisistäkin ajoista kerrotaan vieläkin hurjia juttuja saksalaisten sotilastarvikevaunuista kynttilälaatikkoineen ja konjakkivaunuineen. Halkopinoista löytyi kuulemma maitotonkia täynnä saksalaista konjakkia jne.

Tie varuskunta-alueella (JR)

Vankilan seutu

Vankilanseutu oli rauhallista aluetta. Luottovangit työskentelivät tiellä ja vankilan pelloilla hoitaen ja raivaten suota. Vankilan tulo 1930-luvulla Riihimäelle oli aiheuttanut vastustusta määrättyjen kaupunkilaisten keskuudessa kuin Ongelmajätelaitos eli nykyinen Ekokem suunnittelu- ja sijoitusvaiheessaan 1970-luvulla. Kaikenlaisia mielenosoituksia kuulemma järjestettiin ja kommentteja kerrottiin vielä sotien jälkeenkin: "Eihän Riihimäen kadulla uskalla enää kulkeakaan puhumattakaan, että laittaisi pyykkiä narulle, kun karkailevia vankeja vilisee nurkissa. No eihän se kerran kymmenessä vuodessa karannut vanki tänne nurkkiin jää maleksimaan, vaan on kaukana jo tunnin päästä lähdöstään. Asua nyt vankilan muurin varjossa! Uhkana ja vaarana koko paikkakunnalle!"

Hatlammin suo säilyi onneksi koskemattomana – melkein. Pieni uimapaikka sinne raivattiin suolampeen lautarakenteineen ja koppeineen ja pitkospuut takakasarmille päin. Suolla oli riistaa ja karpaloitakin. Pohjoisrinteessä oli paljon kyykäärmeitä. Niistä teki "käärmetohtori" Pentti Viitanen sitten väitöskirjansakin 1950-1960-luvulla. Me pojat löysimme kerran laskuvarjon ja pienen laukun turpeiden alta metsän reunasta joskus 1946 – 1947. Menimme tietenkin saadun sotilasopin mukaisesti kertomaan asiasta sotaväelle varuskuntaan. Lähtivät kyllä paikan päälle katsomaan löytöämme, mutta sitten ajoivat meidät vihaisina pois ja kehottivat unohtamaan koko jutun. Kyselimme asiasta myöhemmin ja jotain selitystä tapahtuneeseen, mutta kukaan ei tiennyt asiasta mitään. Löytöpaikkakin oli tyhjä. Ei saatu löytöpalkkiota – ei laskuvarjosilkkiä – ei muistoesineitä – niin kuin rintamalla saivat!

Tie vankilan portille (ET)

Namuja ja atomipommeja

Pohjoisen koulun eteläpuolella oli ruokakauppa heti Istuinkiven sillan poskessa. Sieltä saimme joskus ostaa mustia pastilleja ja ns. namimuroja. Pastillit olivat lakritsin ja salmiakin välimuotoja ja namimurot sakariinilla makeutettuja kuivia porkkananpaloja. Kerran pistettiin pastillirasiaan kärpäsiä ja namimuropussiin orapihlaja-aidasta ns. nypsyjen palasia. Pohjoisen pihalla sitten maiskuteltiin mukamas makeisiamme pussit ja rasiat käsissä. Tarjottiin lopulta vähän kavereillekin ja varoteltiin totisina, etteivät kyllä ole hääppöisen makuisia. Kaverit söivät ja nielivät ja kyllä me naurettiin. Makeistuntemus alkoi elpyä. Me olimme olleet samanlaisia uhreja pari päivää aikaisemmin kasarmin kentällä.

Kun opettaja pyysi tai komensi piirtämään appelsiinin tai banaanin, niin pyysimme saada nähdä kuvia niistä kun emme muistaneet koskaan nähneemme niitä. Ennen sotia olimme varmasti syöneetkin niitä parivuotiaina vauvoina juuri ennen talvisotaa, mutta muistikuvia moisista ei ollut. Opettajat päivittelivät sitten asiaa kovasti.

Radiosta kuulimme ja kotona puhuttiin kovasti atomipommista. Sellainen suuri valtava pommi. Nyt sodat loppuvat. Muuten tulee atomipommi ja lopettaa kaiken elävän. Kuinka suuri se pommi on ja minkälainen se pommi on? Näin kyselimme opettajilta – kaikkitietäviltä. Emme saaneet vastauksia. Muistan kuinka kyselimme useaan kertaan asiasta. Leikeissämme söimme atomivoileipiä, hyppäsimme atomihyppyjä ja meillä oli atomikeihäitä ja atomipuukkoja. No ei kukaan tavallinen ihminen olisi kysymyksiimme osannut vastata tuolloin syksyllä 1945 eikä vielä kauan sen jälkeenkään. Olisikohan se kokonaisen junan kokoinen?

Lyseolainen 1948 – 1956

Riihimäen lyseo oli koulumme vuodesta 1948 lähtien. Kaveripiiri laajeni ja ikään kuin reviiri kasvoi. Hämeenkatu ja kadut yleensä olivat talvella ja keskikesällä parhaimmillaan ja muulloin kuraisia ja monttuisia. Lankatolppia oli joka kulmassa. Talot olivat usein kallellaan ja monet ränsistyneitä jo sen ajan silmissämme. Jouduttiin monessa asiassa tekemään ns. sota-ajan ratkaisuja. Kaikesta oli pulaa. Materiaaleista, tarvikkeista, työkaluista ja vaatteista, kengistä, kelkoista, jne. luistimista puhumattakaan. Lyseolla oli meitä poikia kaikenikäisiä samalla luokalla. Ikäero saattoi olla kolme, neljäkin vuotta. Tytöt kävivät tyttölyseota samassa talossa, mutta täysin eri koulua eli Sortavalasta Kemin kautta tullutta evakkokoulua opettajineen. Heillä oli omat opettajansa, oma vahtimestarinsa ja oma rehtori ja oma kurinsa. Pojat olivat kuulemma vain pahasta.

Lyseon pohjoispuolella oli Penttilän kioski, tärkeä etappi koulupäivän kulussa, vaikkei rahaa juuri ollutkaan. Kioskin vieressä oli Manala. Elintarvikekauppa kivijalassa. Hillopiirakat olivat suurinta herkkua ja sitten munkit ja makkarat. Vain harvalla oli rahaa ostaa mitään. Kotoa tuotiin eväät mukana ja syötiin sitten jossain. Kouluruokailua ei lyseolla ollut. Muistuu mieleen kun yläluokkien pojat – jo isoja miehiä – olivat ostaneet Manalasta ”makkaran mieheen ja solmusta solmuun” eli ehjän ison parikymmensenttisen makkaran leikkaamattomana. Siinä sitten jumppasalin seinällä niitä ahmivat. Pyörittivät makkaroista kuoria pois sitä mukaa kun syönti edistyi. Jostain syystä emme olleet kateellisia. Se oli uskaliaan komeaa. Kyllä kymmenien katsojien vatsat sentään kurnivat aivan selvästi ja kuuluvasti. Oli se rankka teko. Monet päättivät, että joskus vielä minäkin ostan oman ehjän paksun makkaran solmusta solmuun ja sitten syön, syön ja syön sitä. Samoin päätimme ostaa joskus sitten vaikka Helsingistä asti banaaneja oikein kokonaisia terttuja ja niitä sitten syödään oikein nälkäämme. Kuoria ei sitten jyrsitä eikä putsailla, vaan heitetään surutta menemään ja uutta poskeen.

Riihimäen Lyseo 50-luvulla (RKM)

Kallionkadun ja Karankadunkulma, Penttilän kioski. Riihimäki-kokoelma

Kesto

Edellä mainittu ruokakuppila Kesto oli oma lukunsa. Se toimi paitsi syöttölänä ja juottolana myös kokoontumis- ja kauppapaikkana. Kerrottiin, että poliisi säilytti tämän pahamaineisen kapakan pystyssä tahallaan, koska se toimi Etelä-Suomen parhaana pidätyspaikkana. Etsivät ratsasivat sisältä ja poliisit pidättivät takaovelta. Läheiset matkustajakodit toimivat yhteistyössä Keston kanssa. Keskenkasvuiset ohjattiin kapakasta pois nopeasti. Ruoka siellä oli kuulemma tukevaa ja maittavaa, mutta ilma sakeaa ja asiakkaat kuin "junasta jääneitä." Poliisilaitos ja putkat olivat onneksi lähellä lyseon vieressä. Ihmeeksemme eräs lyseomme opettajista korjaili Kestossa vakiopöydässään välillä kokeitaan, mutta kuulemma vain päivän ainoan lämpimän ja tukevan aterian takia asemalle mennessään.

Hynysen, Paanasen ja Rantasen kaupat

Keston vieressä Kino Sampoa vastapäätä oli Hynysen ruokakauppa. Varrellisella litran mitalla annosteltiin maitoa 40-50 litran tonkasta asiakkaiden omiin peltisiin hinkkikannuihin. Voikasasta leikattiin sopiva pala voipaperille vaa'alle ja jauhoja kauhalla pussiin. Säännöstelykupongit olivat käytössä 1950-luvulle asti varsinkin kahvin ja sokerin jakelussa. Vain jouluisin sai rusinoita ja omenoita. Talvisodan aikaiset 40 C -asteen pakkaset tuhosivat ne vähäisetkin omenapuut Suomesta.

Valtakadun kulmassa oli Paanasen sekatavarakauppa ja pihalla sitten myöhemmin huoltoasema. Paanasta vastapäätä oli Rantasen "tavaratalo" eli pikku puoti valtavine tavaravalikoimineen. Se liike ei sopinut lihaville eikä yskäisillekään. Hyllyillä oli lasitavaraa ja monenlaista kilistintä ja helistintä todella putoamaisillaan.

Ruokala-kahvila Kesto Suokatu 3:ssa (RKM)

Hämeenkatu, vasemmalla Miesten Aitta (RKM)

Tekan kulmalta Miestenaittaan

Lyseon vieressä oli Havin Teka. Kadulle asti levisi hajuvesien, suuvesien ja kynttilöiden tuoksut. Rautaputkikaide erotti meidät avonaisista ikkunoista näkyvistä koneista. Mielenkiintoinen tehdas ja paljon väkeä töissä. Toisella puolella katua oli kivijalassa paperikauppa; ahdas ja täynnä tavaraa ja lyseolaisia. Sieltä ostimme mm. konsut eli koepaperit kokeisiin ym. Myyjänä oli vanhempi kuivahko mies – tiukka mutta huumorintajuinen liikkeen omistaja.

Viereisessä kemikalioliikkeessä kävivät vain tytöt. Sitten oli Arhosalon kello- ja kultasepänliike ja sitten työväentalo. Sitten tuli vähän matkan päässä kovasti vinossa istuva pieni ruumisarkkuliike. Arkut pysyivät enää täpärästi paikoillaan.

Porsan osto teki pojasta miehen hetkessä

Vastapäätä oli Miestenaitta vähän ennen Seurahuonetta. Miestenaitasta ostimme aina kukin ikäluokka vuorollamme porsan eli italialaisen borsalino-merkkisen tai -tyyppisen lierihatun. Omistaja Fågel paneutui aina huolella nuoren miehen ensimmäiseen lierihattuun ja hintaakin sorvattiin moneen kertaan. Olihan kysymys melkoisesta sijoituksesta ja statusostoksesta, jonka oli pakko onnistua. Eikä tuo hattu ollut silloin mikään lättähattu. Meidän ikäluokat eivät koskaan sortuneet lättähattuilemaan. Oli se sitten komeata porsaa nostamalla tervehtiä kadulla niin kauppias Fågelia kauniine rouvineen kuin apteekkariakin – Riihimäen kohteliainta miestä. Rehtorimme Johan Henrik Rantama ja lehtorimme Väpä Varmanen kuuluivat myös ehdottomasti hatunnoston arvoisiin miehiin. Niilo Seppäselle ei nostettu lainkaan. Aimo Turuselle kyllä ja Yrjö Penttiselle oikein korkealle.

Hirviveikot ja Hirvivanhus

Vuonna 1949 perustettiin partiolippukunta Hirviveikot Riihimäelle. Lauri Palva oli legenda jo eläessään. Monitahoisen pappistyönsä ja monilapsisen perheensä töiden ja tehtävien ohella Lauri näki omien poikiensa olevan ratkaisevassa iässä kehityksessään ja poikien tarmo ja keskittyminen tuli saada suunnattua oikein ja tehokkaasti ja ennen kaikkea vapaaehtoisesti ja itsellisesti. Omista pojista tuli ryhmänjohtajia eli vartionjohtajia ja oppi haettiin Lahdesta ja kirjallisuudesta. Yhteistyö ns. sinisten lippukuntien kanssa aktivoitui nopeasti erilasten piiritasoisten ja sitten valtakunnallisten partiokilpailujen kautta. Palva itse oli oivallinen tarinankertoja.

Silloin vielä alle viisikymmenvuotiasta Lauri Palvaa nimitettiin Hirvivanhukseksi. Oltiin sitten partioretkellä Hirvijärvellä tai talviretkellä kovassa pakkasessa niin Lauri saapui tarinoimaan nuotiopiiriin. Joskus kertoi vakavia sotajuttuja ja joskus lapiosarvisesta hirvestä metsänsä kuninkaasta tai hirmuhauesta, tuosta parikymmenkiloisesta vesistönsä pomosta, joka oli kalastajille pelkkä saavuttamaton haave, joka oli joskus nähty mutta ei koskaan saatu. Lauri kulki luonnossakin notkeasti. Sotaveteraani ja erämieskin kun kerran oli. Meitä lyseolaisia liittyi Hirviveikkoihin alusta asti reipas porukka. Kilpailuissa alkoi tulla sijoituksia ja mitaleita. 1950-luvun puolivälissä aloimme hallita maastomestaruuskisoja niin talvella kuin kesäkisoissakin. Tamperelaiset antoivat ehkä kovimman vastuksen tuolloin. Vieläkin kokoonnumme partiohengessä tervehtimään nykyisiä nuoria partiolaisia ja muistelemaan menneitä.

Kuvassa on 9 partiopoikaa - hirviveikkoa ns Sinisten partiolaisten leirillä Partaharjulla heinäkuussa 1950.
Kuvassa on kahdella Susi-vartion miehenalulla vahvistettu Haukka-vartio.
Vasemmalla peräkkäin: Erkki Hännikäinen, Olavi Penttilä, Antti Aittoniemi.
Keskellä peräkkäin: Jaakko Kaukinen, Antti Palva (susi), Heikki Palva.
Oikealla peräkkäin: Matti Huvinen, Hannu Kuronen (susi), Sakari Colliander

Tällä joukkueella voitimme kilpailun "parhaasta joukkueesta ja sen leiristä" ! (MH)

Kuvassa on Riihimäen partiolaisten Yrjön päivän juhlaparaati Riihimäen Hämeenkadulla ns. Puputin kulmassa 26.4.1953. Silloista Hirviveikkojen lippuamme kantaa Heimo Iivonen vierellään Ismo Saikkonen ja lipun takana Heikki Palva. Seuraavana lpkj Ilmari Palva.

Eturivissämme kuvassa vasemmalta Antti Aittoniemi, Sakari Heikkinen ja Ilmarin Palvan takana Matti Huvinen. Huomattakoon, että komeat nuoret miehet Heikki Palva ja Matti Huvinen olivat "jo silloin itseään väkisin esille tuomattomia, mutta silti vaatimattomia miehiä". Runsaasti on muodikkaasti pukeutuneita riihimäkeläisiä Hämeenkadun varsilla. Muutama virtaviivainen autokin mahtui ja ehti kuvaan sekä jokunen pyöräilijä seuraili rivistöä koko reitin aina kauppatorilta Lyseon eteen asti. (MH)

Armi Kuusela – maailman missi!

Vuonna 1952 Armi Kuuselasta tuli "maailman missi" ja olympialaiset pidettiin Helsingissä ja viimeinen sotakorva-usjuna ajoi Riihimäen läpi Lahden rataa pitkin itään. Siinä oli yhdelle vuodelle tapahtumia liikaakin.

Missikohu Armi Kuuselasta oli perusteellista. Naiset ja varsinkin tytöt eivät tahtoneet rauhoittua moneen vuo-teen. He seurasivat ja keräilivät kuvia ja lehtikirjoituksia rajattomasti, eräät vielä 2000-luvullakin. Armista ja Hila-riosta nähdään unia kuulemma vieläkin. Kauppaliikkeiden näyteikkunoissa oli Riihimäelläkin vuosikaudet kuvia Ar-mista ja Gilistä.

Olympiatuli Kreikasta!

Olympiatuli juostiin Riihimäenkin läpi Hämeenkatua pit-kin. Paljon oli väkeä soihtureitin varrella. Soihtua kanta-van juoksijan edellä ajoi auto, jossa oli pressulla peitetty koppilava. Kuten koko kesän niin vettä tihuutti silloinkin, kun shortsiasuinen juoksija lotisteli kuraista Hämeenkatua siinä Laatunahan kohdalla ennen Miesten aittaa. Silloin soihtu sammui. Pressun alla soihtu sytytettiin uudelleen ja juoksu jatkui. Me pojat surtiin sitä, että Kreikasta asti tuo-tu olympiatulen piti sammua juuri Riihimäellä. Saimme kyllä sitten kuulla, ettei tuo ollut ainoa sammuminen. Oli kysymys kuulemma vain symbolisesta tulesta ja näytelmäs-tä. Me pojat kyllä petyimme kovasti tuohon selitykseenkin ja sen sepittäjiin varsinkin. Meidän mielestämme tuli olisi pitänyt hakea Kreikasta uudelleen, jos kerran noin tohe-loidaan – satoi sitten tai paistoi! Kyllä 15-vuotias on ehdo-ton!

Suiku Riihimäen Kiskosta ja Marjanen Kiistaveikoista.

N.hti saa olympiasoihdun Ryttylän Kirin O.Angervuolta.

Olympiasoihdun tulo Riihimäelle v. 1952 (RKM)

Olimme erilaisissa kilpailuissa saaneet palkinnoksi pääsy lippuja Olympiastadionille. Minäkin sain juostua kaksi lip pua E-katsomoon. Tulostaulun alle. Orkesterin eteen. Silti hyvät paikat. Takakaarre nenän edessä. Juoksujen ratkaisu paikka. Kuula ja monet heitot silmien alla. Katsomossa oli paljon tyhjiä paikkoja. Tosin radiossakin moneen kertaan kieltelivät menemästä Helsinkiin tungokseen. "Jäätte täy den stadionin ulkopuolelle." Ihmiset tottelivat ja varoivat liikaa. Kaduillakin näki paljon kuuluisuuksia. Komeata oli. Suomi ei oikein mitaleita saanut. Vettä satoi, mutta lainkaan ei osattu kaivata katettua stadionia. Stadionimme torneineen oli komea. Rakennettu juuri ennen sotia. Piti hän Helsingin olympialaisten olla jo ajat sitten. Mutta nuo sodat. Kunhan saisimme nuo sotakorvaukset maksettua, niin hyvinvointi alkaisi heti.

Hurraa, viimeinen sotakorvausjuna! Kulta-aika tulee

Sotakorvausjunat olivat Riihimäellä useasti toistuvia nähtävyyksiä. Kyllä sitä jaksettiin ihmetellä niitä puisten pakkauslaatikoiden määrää avovaunuissa ja arvailla umpi vaunujen sisältöjä. Sotakorvausjuniin suhtauduttiin kat keruudella mutta myös kunnioituksella niiden arvoon. Viimeisen junan jälkeen alkavat kulta-ajat. Hedelmiä syö dään ja kahvia juodaan. Laivoillahan kuljetettiin paljon sotakorvauskuljetuksia ja kokonaisia laivojakin, mutta me kokoonnuimme oikein radan varteen hurraamaan viimei selle junalle syksyllä 1952. Mutta ei siitä mitään hyvin vointia seurannut. Eripura vain kasvoi. Politikointi ärhä köityi repiväksi ja rikkovaksi. Lakot ja mielenosoitukset astuivat työelämään. Joulu, pääsiäinen ja juhannus olivat suorastaan kiistanaiheita ja vappu melkein tappelupyhä. Kansalaissodan muistoja ja katkeruuksia kaivettiin esille. Valkoisia ja punaisia leimailtiin taas, vaikka talvi- ja jat kosodan yhteisissä melskeissä luultiin niiden muistojen jo olleen ja menneen. Keinottelu rakennusaineilla, työkaluil la ja töillä löysi sijansa. Lopulta tuli sitten yleislakkokin vuonna 1956. Politiikka likasi ja likaantui ja poliitikot ry vettivät ja ryvettyivät.

Pesäpallomestaruus torilla

Riihimäellä elettiin sotien jälkeen pikku kauppalan omaa elämää. Torilla pelattiin pesäpalloa jopa mestaruussarjassa. Tapani Häti syötti ja "pakkamestari" Edstedt oli ykkösellä. Raivio tappoi ahnaasti polttoviivoilla ja Kaipian Osmo sa- lamasiepparina jne. Siinä kaatui LMV:kin eli Lahden Mai laveikot RPL:n rutistuksessa. Mestaruus tuli Riihimäen Pallonlyöjille. Betonikorokkeelta huudeltiin neuvoja omil le! Riihimäen urheilukentällä ei juuri tähtihetkiä eletty, mutta eräitä kuuluisia juoksijoita käytiin katsomassa mm. Hyvinkään urheilukentällä, Viljo Heinon juoksutyyliä tai sitten Helsingin Olympiastadionilla ulkomaalaisiakin. Va ruskunnan tuella järjestettiin ja raivattiin ladut Hatlam min suon ympärille muutamaan maamme kärkihiihtäjän kisaan useammankin kerran. Maali oli raskaan Imatran voimalinjan jälkeen varuskunnan ryssänkirkolla ja joskus tykkikentällä.

Pesäpalloa kauppatorilla (RMK)

Maarata-ajojen EM-karsinta raviradalla 1960. (RKM)

TT-ajot

Nykyistä vesitornin mäkeä kiersi ennen urheilutalon rakentamista moottoripyörärata eli TT-rata. Helsingin Eläintarhan ajojen malliin päristeltiin, mutta vain moottoripyörillä. Mäntylä ja Helminen riihimäkeläisinä saivat eniten kannustushuutoja. He yleensä joko voittivat tai kaatuivat. Muita sijoituksia yleensä heille ei tullut. Raviradalla taas hevoset ja ratamoottoripyörät ns. speedway-ajoissa olivat suosittuja katsottavia kilpailuissaan. Eläinlääkäri Torsten Nyberg ruttuisine autoineen oli kaiken keskipiste.

Vedenjakajalla

Urheilutalon kohdalla oli pari lampea pajukoineen ja ruu-tanoineen ja vesi virtasi Haapahuhdan kautta Puujokeen ja sitten Vanajaveden kautta Pohjanlahteen. Harjun toisel-la puolella Hämeenkadulla oli kuralätäköitä läpi vuoden. Laudoilla vuorattu maamonttu eli uimalaitos Peltosaaressa sai vetensä Vantaan joesta, joka virtasi Helsinkiin ja Suo-menlahteen.

Kerran meitä poikia oli Kalevankadun varrella autoliik-keen pihassa porukka autonrenkaita potkiskelemassa ilta-myöhällä. Sakon portista tuli kolme herrasmiestä vakain askelin Kalevankatua keskustaa kohti. Eversti Elias Hydén, kauppalanjohtaja Kalle Salminen ja geodeetti Paavo Salimäki sieltä astelivat Sakon "mutteritornissa" pidetystä neuvottelusta koteihinsa. Herrat alkoivat haeskella kadun vierestä sopivaa pusikkoa, kun Salimäki alkoi kovalla äänellä esitelmöidä geodeettisiä tosiasioita nestevirtauksista tältä paikalta. "Jos herrat haluavat lisätä virtaamia Pohjanlahteen, niin menkää tuonne pohjoisen puolen pusikkoon, mutta jos taas Suomenlahteen, niin tulkaa tänne tien eteläpuolelle. Hyvät herrat, olemme nimittäin nyt täs-mälleen vedenjakajalla." Siinä me pojat saimme oivallisen oppitunnin Riihimäen sijainnista Suomen kartalla sekä Salpausselän harjun ja sen jatkeiden merkityksestä Suo-men vesipolitiikassa. Salimäki jatkoi: "Pintavesi ei katso-kaas oikein tiedä, mihin suuntaan se lähtisi, mutta pohja-vesi Riihimäellä on kirkasta ja hyvää. Ravintola Allinnan kaivo on sata metriä syvä!"

Rapuja Seurahuoneelle ja Allinnaan

Vantaan joesta me pojat pyydystimme rapuja. Koska kissanlīha oli tunnetusti hyvää syöttitavaraa, niin huomasimme, että naapureiden naisväki piti kissansa sisällä aina ravustuskautenamme. Saimme rapuja joinain vuosina oikein satamäärin ja perin alkeellisin konstein ja välinein. Myimme rapuja ravintoloihinkin. Emme niitä juuri raaskineet itse syödäkään eikä edes kotiinkaan viedä. Eihän niissä

ollut juuri mitään syötäväkään. Emme kaupustelleet mihinkään Kestoon eikä muuhunkaan kuppilaan, vaan Seurahuoneelle ja Allinnaan eli Allin linnaan niin kuin me sanoimme rakentajansa kartanonherran tyyliin. Hinnoissa kilpailutimme molempia epäröimättä. Jos ei pyytämäämme kovaa kappalehintaa tahdottu heti maksaa, niin menimme toiseen tai sitten vain kerroimme toisen maksavan enemmän ja teimme lähtöä. Useimmiten se tepsi. Melkein aina saimme myös keittiön puolella syödäksemme ja yleensä jotain todella herkullista. Usein oli jo keskiyö ja olimme viluissamme ja nälissämme.

Allinnassa oli kyllä paremmat sapuskat, mutta Seurahuoneella olivat anteliaampia ja usein antoivat evästäkin mukaan. Kiitokseksi me aina oikein "pokattiin" lakit kourassa. Se tepsi aina ja saimme näin tervetulokutsun uudelleen. Myyntikoreiksikin hankimme ihan uusia pärekoreja, jotka ostimme tekijältään Hausjärven Karhista ja maksoimme nekin ravuilla.

Oravannahkoja nahkureille ja hattukauppiaalle

Toinen kauppatavara oli oravannahat, joita aloimme saada, kun täytimme pienoiskivääri-iän eli viisitoista vuotta. Poliisilaitoksella kävimme leimauttamassa tuppeen nylkemämme nahat ja sitten myimme ne joko nahkureille tai suoraan hattukauppaan. Patruunoita ostimme yleensä Renlundilta juoksupoikatuttavamme piikkiin, kun hän sai niitä henkilökunta-alennuksella. Myöhemmin pesäpallotähti Osmo Kaipia retevästi antoi meille saman alennuksen suoraan sekä aseista että patruunoista. Oli se sentään reilua. Päästiin Renlundin kuorma-auton lavalla Eläintarhan ajoihinkin henkilökuntahintaan.

Kerran oravametsällä pelästyin oikein kunnolla, kun löysin yksinäisen koiran haukkumasta oravaa erittäin korkean kuusen latvustosta. Metsämiehiä ei näkynyt missään kiertelyistäni huolimatta ja niin aloinkin etsiä ampumapaikkaa perin vaikeassa maastossa. Lopulta pudotin oravan yhdellä laukauksella ja samassa metsästä ilmestyi kaksi

Seurahuone Kaupunginhotellin takana (RKM)

isokokoista miestä. Vanhemmalla oli sotilaspuvun maastomalli päällään. Kävelivät suoraan minua kohti ja minä pelkäsin tosissani miten tässä käy, kun menin nähtävästi ampumaan toisen haukulta riistaa. Mies ojensi kätensä ja onnitteli loistavasta laukauksestani ja tarjosi ampumaani oravaa minulle. Mies oli sota-ajan luutnantti Kolehmainen ja toinen oli hänen poikansa Pentti sotaväen korkeita upseereita myöhemmin hänkin. Olin juuri saanut arvostettuja eräkavereita.

Renlund, Puputti, Laakso, Teräs ja Arposen herkkukauppa

Riihimäen katukuvassa Renlund oli monipuolinen liike puutalossaan varastoineen vähän ennen Puputin kulmataloa. Vastapäätä oli aikaisemmin pikkukauppoja joka sorttia ja myöhemmin Laakso ja Teräksen rautakauppa kulmassa Puputtia vastapäätä. Renlundin ja Puputin välissä oli herkkukauppa Arponen. Sitä ei voinut ohittaa milloinkaan. Näyteikkunan takanakin tunnettiin aitoja Tantaloksen tuskia. Taskurahat laskettiin siinä nieleskellen moneen kertaan. Sisälle jos meni, niin se tiesi rahanmenoa vuorenvarmasti. Toinen melkein yhtä paha paikka oli Västäräkin talossa – siinä paperi- ja tupakkakaupan oikealla puolella se Jussilan Herkkukauppa.

Puputin liiketalo alkuperäisessä muodossaan (RKM)

Tissarin korjaamo ja hattukauppa (RKM)

Tissarin autokorjaamolla

Seurahuonetta vastapäätä oli Kauppakadulla Tissarin autoliike ja melkein sitä vastapäätä Tissarin rouvan hattuliike. Tissarin autokorjaamon edessä Kauppakadulla suoritettiin sittemmin myös autojen katsastus Riihimäellä. Korjaamohallin ovella syttyi kerran hitsauspullo tuleen. Asetyleenipullon kaulasta oli letku löystynyt tai vioittunut ja alkoi yhtäkkiä vuotaa voimakkaasti ja syttyi viereisen hitsaustyön liekistä liekkeihin. Huuto oli kova ja liekki iso ja nokeava. Nokihiutaleita ja nokilevyjä nousi, leijaili ja laskeutui sinne tänne. Väkeä alkoi kertyä kadun vastapuolelle. Joku huusi, että kohta se räjähtää. Lopulta yksi hienosti pukeutunut mies tuli väkijoukon takaa ja käveli tyynesti pullojen viereen ja ruuvasi maasta ottamallaan rukkasella paineventtiilin kiinni ja valisti kauhistunutta katsomoa, ettei asetyleenipullo yksin voi räjähtää, kun pullossa ei ole happea, mutta olkaa tuon happipullon kanssa nyt varovaisia. Työmaalla aloitettiin sitten nokikäikäleiden hankala siivoaminen.

Kaupungin kohteliaimmat herrasmiehet

Kulmittain vastapäätä Seurahuonetta oli apteekki. Apteekkari Oksasen sanottiin olevan Riihimäen kohteliain mies. Oksanen seisoi usein apteekkinsa edessä, nosti hattuaan ja sanoi hyvää päivää suunnilleen jokaiselle ohikulkijalle. Apteekissaan sisällä apteekkari tervehti jokaista sisälle tulijaa: "Hyvää päivää ja tervetuloa." Jokaiselle lähtijälle taas: "Kiitos ja näkemiin ja tervetuloa uudelleen."

Västäräkissä Valtakadun varrella asui toinen kohtelias herrasmies. Lauri Gröndahl oli Riiihimäen Puhelimen toimitusjohtaja. Maisteri Gröndahl ja hänen terrierinsä edustivat vankkaa riihimäkeläistä henkilöhistoriaa jo eläessään. Västäräkissä käytiin maksamassa puhelinlaskut, vaikka puhelinosakeyhtiöllä oli sitten oma toimitalokin Maisterinkadulla Kirkkopolun kulmassa.

Gröndahlilla oli usein saksalaisia sukulaispoikiaan asumassa lomillaan. Heihin tutustuimme Gröndahlin terrierin avustamina jokaiseen vuorollaan. Terrieri tunsi meidät aina kadulla, vaikka saksalaispojat vaihtuivatkin. Gröndahl tervehti meitä koulupoikia aina kadulla oikein hattuaan nostaen, koska terrieri tempoili aina kohdallamme nuorasta. Maisteri oli muutenkin meille hyvin kohtelias. Hän kutsui meitä jopa joskus teellekin sukulaispoikiensa seuraksi.

Nuori apteekkiharjoittelija Tarmo Ossian Oksanen, myöhemmin T.O. Oksala.

Vanha apteekkineuvos Oksala

Maisteri Lauri Gröndahl nuorena ja vanhana. (RKM)

Hyvin tultiin juttuun keskenämme, vaikka olimmekin pitkän englannin lukijoita lyseossa. Gröndahlkin joskus hohotti poikamaisesti seurassamme.

Vieraan kielen valinta rehtori Rantaman lyseossa

Lyseossa ruotsinkielen opiskelu aloitettiin ensimmäisellä luokalta ja ensimmäisen vieraan kielen opiskelu toisella luokalla. Valinta oli yksinkertainen. Rehtori Rantama komensi kaikki uudet toisluokkalaiset käytävälle riviin akkosjärjestykseen. "Sinä Aaltonen pysyt siinä paikallasi. Sitten aina joka toinen poika astuu askeleen eteen. Muut pysyvät paikallaan. Eturivissä olevat alkavat lukea englantia ja takarivissä saksaa." Systeemi oli selkeä eikä siitä yleensä poikettu, mutta jos sisaruksia oli jo lyseossa samaan aikaan, niin saatettiin vaihtaa, jotta olisi samat kirjat.

Reput, leipälaukut, remmit ja salkut

Lukiossa tuli sitten se toinen kieli lyhyempänä. Koulukirjoja kannettiin monella tavoin. Eri ikäkausilla ja eri aikakausilla oli omat tyylinsä, joista harvat poikkesivat. Kansakoulua kävimme tietenkin reppu selässä. Reppu se taisi olla kirjoille ja tarvikkeille vielä lyseon alaluokillakin. Jollain oli käytössä isältä peritty leipälaukku tai usein pohjasta lyhennetty tai pienemmäksi harsittu sotilasreppu. Rintamamiehet näet saivat useimmiten pitää itsellään sekä leipälaukkunsa että reppunsa kotiutuessaan. Ei niihin sotamuistoihin tai tuliaisiin kyllä mitään reppua tarvittu, mutta yleensä ne miehille kelpasivat. Sitten kuskattiin kirjoja pelkällä remmillä. Jos ei sotilasrepusta löytynyt tai irronnut soljellista remmiä, niin haettiin Löyttyniemen valjas- ja nahkaliikkeestä remmit ja puuttuvat tarvikkeet. Remmistä oli reteä kantaa kirjapinkkaa tai likistää pyörän tarakalle ja sateella pinkka takin alle suojaan. Lukioaikana alkoi ilmestyä myös salkkuja. Niitä löytyi kotoa vintiltä tai tuttavilta tai osto- ja myyntiliikkeistä. Ani harva osti salkkunsa uutena Löyttyniemeltä tai Miesten Aitasta. Luistimia kannettiin nauhoistaan kaulassa olivat ne sitten alkuun ns. nurmeksia eli tavallisiin hiihtokenkiin sidottuja rautoja ja myöhemmin oikein hokkareita. Mailat tehtiin

Rehtori Rantama (KE)

yleensä luonnonvääristä metsän puista tai sitten käsityötunnilla vanerista lapa ja sopivasta sahatusta soirosta varsi. Eristysnauha oli tarpeellista mutta kallista. Koulussa käytiin sopivilla keleillä suksilla.

Luistimilla kaljamakeleillä

Hankikantokeleillä luisteltiin suksilla silloin pitkin peltoja kilometritolkulla. Jäisillä kaljamakeleillä taiteiltiin joskus koko koulumatka luistimillakin. Aivan koulun nurkalla asuvat pojat myöhästyivät useimmin oppitunneilta kuin kauempana asuvat. Merkille pantiin myös se, että lähellä asuvat ostelivat useimmiten lisäsyötävää kioskeista ja kaupoista. He olivat niin tottuneita käyttämään keskustan palveluita hyväkseen ja ehkä usein varakkaampiakin. Jotkut heistä kävivät mm. katsomassa jok'ikisen elokuvankin kaikissa kolmessa teatterissa. Keskikoulun viimeisenä koulupäivänä ajettiin koulun pihaan taksilla siitä Miesten Aitan nurkalta, mutta sentään ei asemalta asti. Olimme keränneet porukalla taksirahat ja auto täyteen ja sitten aivan rukousaulan alle piti päästä.

Tanssipaikat

Tanssipaikat alkoivat tulla tutuksi jo sitten lukioaikoina. Koska konventtitanssiaiset rukousaulassa olivat niin harvinaisia, aloimme käydä ensin Vankilan portilla ja sitten jo oikein Seuratalolla Hämeenaukiolla, missä järjestettiin myös konsertteja omine tähtineen. Kiskon lava Riihiviidan tien varressa ja Kolmilammin lava Ryttylässä sekä Puujoen lava Oitissa vetivät kesäisin. Unohtaa ei sovi myöskään Omaa Kotia Erkylässä iltamineen. Siellä pidimme myös penkinpainajaisjuhlamme tyttölyseolaisten kanssa kevättalvella 1956.

Joulupukkikoulu

Hirviveikot tienasivat kilpailumatkarahoja myös joulupukkitoiminnalla. Harjoitukset ja opiskelu joulupukiksi oli kovaa työtä. Kaikki "poron osat" sorkista hännäntupsuun piti hallita sekä valjaat, reet ja ajoreitit. Poron ruokavalio sekä etäisyysmitat poronkusemaa myöten koiranhaukkuun ja peninkulmaan asti tulivat näin tutuiksi. Tämä siksi, että varsinkin lasitehtaan pomojen kodeissa isäntäväki kyseli joulupukilta todella paljon ja hankalia asioita. Kyllä siinä aikaa kului ja hiki virtasi jo pelkästä tuskasta turkeista puhumattakaan. Keskikaupungilla oli myös pari sellaista hankalaa pukin vierailupaikkaa. Palvan varttuneet pojat, Heikki, Antti ja Ilmari hoitelivat paremmin kieli- ja selitystaitoisina kyllä ne kovimmat paikat. Palkkiot olivat toki vaivan arvoisia – kiitos!

Maastomestaruuskilpailut

Partiolaisten maastomestaruuskilpailuissa meillä oli tarkkaan suunnitellut varusteet mukana järeämpiinkiin tehtäviin metsä- ja rakennustöistä aina puutarha- ja keittiötöihin asti. Kaikenlaisiin mittauksiin ja arviointeihin tarvitsimme mittareita ja taulukoita monenlaisia ja harjoitusta niiden käyttöön. Olihan meillä jo sitten pari lääketieteen kandidaattia omasta takaa opastamassa ensiaputaidoissa ja –tarvikkeissa. Joskus tehtävärastilla "potilas" oli juuri pudonnut jyrkänteeltä ja joskus noukittava joesta.

Loukkaantuneiden veri oli siihen aikaan kyllä puolukkahilloa. Pisteitä tuli ja voittoja saatiin ”hirveille veikoille”. Oppia saimme koko elämämme taipaleelle niin itsellemme kuin läheisillemmekin jakaa. Se juuri oli ja on koko partiolaishomman ideakin. Monet opitut taidot ja konstit sovelsimme suoraan ensin sotaväessä ja sitten myöhemmin mm. matkoilla ulkomaita myöten erilaisissa tilanteissa ja kesämökeillä.

Todellinen liikemies – Väri-Kalle

Tärkeitä 1950-luvun alun riihimäkeläisiä henkilöhahmoja muistellessa tulee esille Puputin talon Keskuskadun puolelle vuonna 1951 ilmestynyt pieni rakennustarvikekauppa. Yhdessä pikku huoneessa oli myyntitiski ja seinillä ja lattialla tavaraa monenlaista. Riihimäen Tapetti ja Väri-nimistä putiikkia oli tullut vetämään Karl Gustav Lindblom ja Tom Viiala. Joka sorttia myytiin. Sementtiä ja soraa, työkaluja ja rautaa, lautaa ja naulaa. Isäni komensi minut kerran hakemaan kympin laatikon mallin mukaisia nauloja ja sellaisen metallivartisen vasaran, joita kuulemma oli jo kaupan. Jostain syystä menin sitten juuri Lindblomin Kallelta ensin kysymään sellaista vasaraa. Seinällä oli vain puuvartisia tarjolla. Väri-Kalle kehotti odottamaan hetken, kun hän hakee lisää vasaroita tuolta pihavarastostaan. Kalle toi näytille kolme neljä erilaista vasaraa, jotka hän oli hakenut aidan yli viereisen Renlundin varastomiehiltä. Sain edullisesti rautavasarani. Riihimäellä alettiin yleisesti puhua, että Lindblomin Kalle ja miksei Viialakin myivät mitä vain tavaraa, vaikkei sitä heillä ollutkaan. Sitä saa sitten joko iltapäivällä tai se tuodaan heti huomenna asiakkaalle. Riihimäkeläisillä on monia vasarajuttuja muistissaan. Konserni RTV oli saanut alkunsa.

Tapani Häti kiinnittää ansiomerkkiä Karl Lindblomin rintaan.

Keskuskadun RTV:n sisustus.

Nuori Karl Lindblom autonsa kanssa. Kuva RTV-yhtiön

Savuavat kivet

Osasimme hyödyntää myös paikkakuntamme tehtaita ja liikelaitoksia. Sodan jälkeen löysimme muka metsästä sellaisia savuavia kiviä, jotka vesipurkkiin laitettuna kehittivät kirkkaasti palavaa kaasua. Valaistusta saatiin näillä karbidilampuilla monena talvena kunnes ne metsäkivet loppuivat. Selitys oli Sakosta peräisin olevat karbidilohkareet, joita sakolaiset antoivat meillekin vähän kai luvatta ja salaa. Siksi meidän piti tarinoida aina niistä metsäkivistä. Niitä karbidilamppuja kivineen oli sitten myöhemmin kaupoissakin.

Jöötilasipallot ja hylsymaljakot

Ikkunalasitehtaalla joskus lasitehtaan poikien kanssa päästiin ns. jöötikasallekin. Uuneista vietiin välillä puhdistusvaiheessa sulaa massaa eli jöötiä ulos hiekkakasaan. Metallitangolla tungimme pienen puupalikan sulan massan sisään, jolloin se kaasuuntui ja kasvatti ison lasikuplan. Oikeassa vaiheessa irrotimme lasipallon ja saimme jalkapallon kokoisia lasipalloja ja suurempiakin. Monet palloistamme kylläkin kuljetuksissamme rikkoontuivat, mutta oli niitä kotonakin aina muutama. Muitakin lasisia aarteita onnistuimme välillä muovailemaan lasilaisten kavereiden avustuksella. Sakon takaa eli niin kuin sanoimme, isolta lasitehtaalta, me pyysimme ja maksutta saimme työnjohtajilta joskus erilaisia tarvikkeita puuhiimme. Ohutta teräsputkea tarvitsimme heitto-ongen vavaksi. Oikein jenkasimme putkenpätkät toisiinsa. Silloin jo vanhanaikaiset kelat olimme löytäneet ja ostaneet Markkasen urheiluliikkeen romulaatikosta Lopentieltä. Sakosta saimme myös pesäpallomailaan sorvatun jalopuualkion, jollainen ei ollut kelvannut kivääriin tukiksi. Sodan aikana koeammuntoja tehtiin korjatuilla ilmatorjuntatykeillä joskus tehtaan edessä nykyisen aseseppäpatsaan tienoilla. Pari hylsyä saatiin sieltäkin, kun keksimme kertoa viilaavamme niistä maljakoita lahjaksi. Muita pienempiä hylsyjä meillä oli laatikkokaupalla. Varsinaisista ampumatarvikkeistamme ei oikeastaan voi puhua vieläkään.

Matti Haahti

Unohtumattomia persoonia riihimäkeläisten elämässä oli myös lääkäri Matti Haahti, joka otti vastaan potilaitaan omassa talossaan Lyseota vastapäätä. "Jos ei tauti Haahden lääkkeillä lähde, niin se tauti on kuolemaksi." Näin kuului yleinen kehuva sanonta tästä kansanparantajaksikin kutsutusta lääkäristämme, joka hallitsi myös luonnon rohdot katajanmarjoineen ja ratamonlehtineen. Jutut kulkivat kaupungilla tiheään kunkin kokemuksista Haahden vastaanotolla. Niitä Haahden toteamuksia kuulee vielä nyt 2000-luvullakin. Taitavat jutut kulkea jo nykyisin vaarilta tyttärenpojille jne.

Matti Haahti (RKM)

Tuttavani meni Haahden vastaanotolle ankaran selkäkivun takia. Tuskaisena ja kumaraisena riski nuori mies vääntäytyi Haahden pöytää kohti. ”Seis pysähdy siihen!” Komensi Haahti. Katseli tutkivasti ikkunanvaloa vasten tulijaa ja sanoi: ”Olet takuulla Pohjanmaalta kotoisin, selvä kirgiisin kallo, venäläisten polkemaa sukua olet.” Selkä oli kuulemma vähän aikaa entistä kipeämpi, mutta Haahden hevoskuurilääkkeitä otettuaan jo parin tunnin päästä selkä helpotti, poskia kuumotti ja päässä suhisi. Haahden rohdot olivat rankkoja. Haahti harrasti kallotutkimusta ja oli muutenkin kiinnostunut eri rotujen erilaisista ruumiinrakenteista.

Lukiolaistyttö joutui hakemaan Haahdelta apua kipeytyneeseen nilkkaansa. Haahti käänteli jalkaa ja kopeloi vanhaa kenkää ja sanoi: ”Kuules nyt tyttöseni! Mene nyt kenkäkauppaan ja osta itsellesi kunnolliset kengät, äläkä kulje tämmöisillä kopistimilla. Jalat paranevat kyllä heti!” Muita lääkkeitä ei tarvittu ja jalat myös paranivat.

Uutta työväentaloa rakennettaessa Hämeenkadun ja Valtakäyrän kulmaan sattui naispuoliselle hanslankarille haaveri työmaarappusilla. Tiiliä kannettiin siihen aikaan vielä selässä kantotelineellä kaiteellista rappua pitkin ylös. Nainen oli tullut alaspäin kaidetta pitkin liukumalla kantoteline sylissään ja sai tikkuisia vammoja takalistoonsa. Haahden vastaanotto oli lähin apu. Nainen pääsi jonon ohi Haahden parannettavaksi. Haahti melskasi kovalla äänellä paikkaillessaan naisen vammoja ja tuli lopulta odotushuoneen ovelle ja julisti suureen ääneen, että jos on muillakin nyt tikkuja takapuolessa, niin tulkoon sisälle saman tien, kun on tässä sopivasti sen sortin välineet esillä.”

Hakiessani työpaikkaa tarvitsin lääkärintodistuksen viranhakua varten. Menin Haahdelle. Haahti katseli ja kuunteli vaivautuneen näköisenä paukauttaen lopulta: ”Älä hyvä mies hae esittämiisi hommiin – ihan terve, vanttera nuori mies. Kyllä sinä löydät parempiakin virkoja. Älytöntä on tuommoisiin hommiin hakea! – No ei tässä nyt ruveta pulloihin lorottelemaan eikä paineita mittaamaan. – Tuossa on paperi, mutta muista, että minä varoitin sinua!”

Haahti oli ollut ennen Riihimäelle tuloaan kunnanlääkärinä Kalvolan Iittalassa ollen jo siellä legendaarisena parantajana pidetty ja arvostettu. Kun vielä nykyisinkin sanoo siellä päin tuntevansa Matti Haahden, niin se on kuin kutsukortti tupaan kahville ja tarinoimaan vanhemman väen kanssa. Haahti oli komea mies kulkiessaan ryhdikkäänä niin sitten Iittalassa, Riihimäellä kuin Hangossakin, missä hän perheineen aina vietti kesiään kiinteistöissään.

”Taivaallinen Allinna!”

Allinna eli Allin linnamainen talo, jonka Riihiviidan kartanon omistaja Rudolf Gestrin rakennutti ja nimesi vaimonsa Allin mukaan. Rakennus valmistui vuonna 1919. Ravintolana se toimi mm. 1930- ja 1950-luvuilla. Lukiolaiset viettivät lakkiaisiaan usein Allinnassa. Lakkiaisiamme vuonna 1956 juhlisti vielä oma tanssiorkesterimme, koska sen miehitti melkein kokonaan oman luokkamme muusikkoylioppilaat.

Vappuvieraita Allinnan ravintolan edustalla (RKM)

Tapasin kerran 1970-luvulla Helsingissä iäkkään pariskunnan ja he innostuivat kovasti kuuluaan minun olevan Riihimäeltä. Tarjoamallaan lounaalla he kertoivat olleensa joskus ennen sotia kihlajaismatkallaan junalla Riihimäellä ja nauttineensa juhla-aterian Allinnassa. Illalla terassille oli kuulunut junan vihellyksiä ja hovimestari tuli ilmoittamaan, että heidän tulisi kiirehtiä asemalta lähtevään, sen päivän viimeiseen junaan. Hän soittaa asemalle, että varmasti odottavat. Alamäki ja hyvin hoidettu puistokäytävä oli kuulemma auttanut merkittävästi kihlaparin pysymistä aikataulussaan. Aivan taivaallinen paikka se Allinna oli ollut herkkuineen siellä korkealla harjulla. Allin linnan arvo nousi mielessäni entisesstään.

Allinnan portilla (RKM)

Ensimmäinen tammikuuta 1960

Riihimäestä tuli kaupunki tammikuun 1. päivänä 1960. Viimeiset kaksi vuosikymmentä kauppalana sotien aikana ja niiden jälkeen olivat sekä rikkinäisiä ja repiviä mutta myös elpyviä ja rakentavia. Ruma kuin Riihimäki – sanonnasta ei tahdottu päästä irti ja riihimäkeläiset itse hokivat sitä turhan usein ja turhissa yhteyksissä. Talousalueemme teollisuus alkoi hakeutua kohti muutoksia. Eteläinen Häme ei ollut enää Nurmijärvellä niin kuin Seitsemässä veljeksessä vaan Riihimäellä. Paremmat liikenneyhteydet alkoivat liittää meitä Helsingin vaikutuspiiriin. Kurakadut alkoivat siistiytyä joskus yli metrinkin sorapatjojen avulla. Istutetut puut katujen varsilla ja puistoissa muuttivat kuvaa osaltaan. Alettiin siistiä aseman seutuakin. Emmehän me enää suolla asu vaan harjumaisemissa tukenamme vankka peruskallio. Suotkin opimme hiljalleen hyödyntämään suopuistoiksi omine kauniine rikkauksineen. 1960-luvun kaupungille oli nähtävissä jo parempia aikoja, 2000-luvun muutoksista puhumattakaan.

Linja-autoasema 1950-luvun lopulla. Riihimäki-kokoelma

6.8. Samoilijoiden juuret Riihimäellä

Kauko Ahonen

Riihimäki oli 1950-luvulla merkittävä erikoispartiotyön eli samoilijatoiminnan keskuspaikkakunta. Pitkään maan vilkkaimpana samoilijapiirinä toimineen Salpausselän Partiopoikapiirin toiminta keskittyi Riihimäelle vuonna 1958, jonne vasta 1971 perustettiin oma lippukunta. Riihimäen samoilijat ry -lippukunnan johtajana ja piirin samoiluohjaajana toimi Kauko Ahonen.

Jo aikaisemmin v. 1947 piirissä oli yksinäisten samoilijapartiolaisten toimintaa johtajanaan Heikki Poutanen, jonka työtä Kauko Ahonen jatkoi. Lordi Baden Powellin perustaman partioliikkeen uusina toimintamuotoina olivat meri-, ilmailu-, ratsu- ja vaeltajapartiot. Suomeen samoilijatoiminta tuli 1930-luvulla USA:sta ja Englannista koulutusohjaaja Lauri Vuolasvirran mukana ja lahtelaisen Kalle Wigrenin kehittämänä jatkosodan aikana.

Samoilijoiden koulutus ja ohjaus tapahtui yleensä kirjeenvaihdon ja itseopiskelun avulla. Mahdollisuuksien mukaan osallistuttiin kuitenkin kursseille, leireille ja koulutustilaisuuksiin. Vartion perustamiseen riitti kolmekin poikaa. Liittymisen jälkeen aloitettiin merkkien suorittaminen kolmannen luokan koulutusmerkistä. Partiolupauksen antamisen jälkeen oltiin oikeutettuja kantamaan partiopukua.

Myöhemmin partiojärjestöt ovat yhdistyneet ja samoilijapartioista muistuttavat vielä entisten partiojohtajien konkarimerkit heidän kokoontuessaan vuosittain yhteisiin muisteluihin.

1960-luvun vaihteen Samoilijoiden johtajat kokouksessaan Riihimäellä.
Kuvassa vasemmalla: Eero Suomalainen, Matti Päiviö, Rauno Ruohonen, Pertti Romanoff, Kauko Ahonen, Juhani Kiiski, Simo Karjakoski, Matti Ampio, Eero Karuvaara, Lasse Hämäläinen ja Olavi Numminen. Kuva Kauko Ahonen

7. Kartat

Riihimäen keskusta v. 1946

Riihimäen keskusta v. 1946. Varmanen

Tontit Riihimäen keskustasta

Tontit Riihimäen keskustasta käsin kopioituna v. 1927. Riihimäki-Seuran kokoelmat

Korttelikartta osasta Riihimäen keskustaa

Keskustan korttelit. Riihimäki-Seuran kokoelmat

Osoitekartta vuodelta 1953

Pohjoinen kaupunginosa...

Laadittu rakennustoimiston mittausosastolla kaupungingeodeetti Paavo Salimäen johdolla.

Pohjoinen kaupunginosa. Riihimäen osoitekartta kortteleineen. Riihimäen tekninen virasto. Karttaosasto.

...Petsamoon ja keskustaan...

Petsamosta keskustaan. Riihimäen osoitekartta kortteleineen. Riihimäen tekninen virasto. Karttaosasto.

...Kirkolta Kulmalaan...

Kirkolta Kulmalaan. Riihimäen osoitekartta kortteleineen. Riihimäen tekninen virasto. Karttaosasto.

...Lasitehtaalta Hirsimäkeen...

Lasitehtaalta Hirsimäkeen. Riihimäen osoitekartta kortteleineen. Riihimäen tekninen virasto. Karttaosasto.

...Kirjauksesta Kalevankadulle...

Kirjauksesta Kalevankadulle. Riihimäen osoitekartta kortteleineen. Riihimäen tekninen virasto. Karttaosasto.

...Etukasarmille ja Vuorelaan...

Etukasarmit ja Vuorela. Riihimäen osoitekartta kortteleineen. Riihimäen tekninen virasto. Karttaosasto.

... ja Patastenmäkeen.

Patastenmäki. Riihimäen osoitekartta kortteleineen. Riihimäen tekninen virasto. Karttaosasto.

8. Värikuvia pienoismallista

Timo Ihajärven, Jouni Rasimuksen, Kaj Kankaan, Heikki Oikkosen ja Eeva Tuomisen kuvia pienoismallista.

1. Pienoismalli Huhtimon suunnasta. (ET)

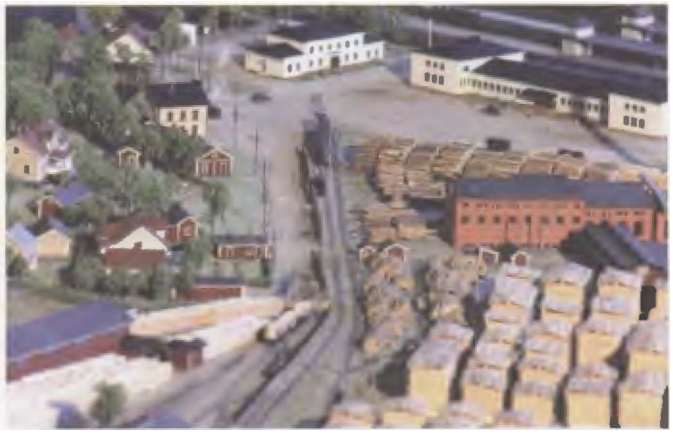
2. Koiviston mäeltä harjulle ja Hämeenkadulle. (TI)

3. Kaupunki aseman itäpuolelta. (TI)

4. Veturitalleilta Rautatienpuistoon. (TI)

5. Saha Oy ja Kesijärven kapearaiteinen juna pääteasemalla uuden postin ja rautatieaseman edustalla. Thure A. Hellströmin suunnittelemat rakennukset olivat valmistuneet v. 1935. (TI)

6. Saha pohjoispuolelta. (JR)

7. Piikinmäen takaa kohti keskustaa. (ET)

8. Torin kulmalta Hämeenkadun eteläpäähän. (JR)

9. Riihikatu ja Maantie Rautatienpuiston reunalla. (JR)

10. Kirkonmäeltä aseman suuntaan. (JR)

11. Kirkolta Hämeenaukiolle. (TI)

12. Lopentieltä Töyrykadun suuntaan. Heikki Oikkonen (HO)

13. Koivistonkadulla vasemmalla Hendrissonin talo. Kukkosen asuin- ja kauppatalo oli yksi ja sama rakennus, jossa kellarikerroksessa liha- ja maito-osasto, ensimmäisessä kerroksessa siirtomaatavaraosasto, muu osa talosta asuntoina. puiden välistä pilkottaa leipomo.
Oikealla sahan eli paloheimon virkailijoiden (kullero Nieminen perheineen ja Jaakko Larkio perheineen.) Yläkerrassa yövartija Rantanen, kellarikerroksessa Pertha Kyttälä. Lisäksi ensimmäisessä kerroksessa vasemmalla asui poikamiesvirkailija. Sisäänkäynti oli koivistonkadulta ja pihan puolelta.

14. Aapiskujan taakse. (HO)

15. Eteläinen koulu. (HO).

16. Riihimäen Panimo eli Elantolan tehdas. (JR)

17. Asepajankadun takaa. (ET)

18. Kulmalasta torin taakse. (ET)

19. Koivistonkatu, Koivistonrinne, Rinnekuja ja Töyrykatu sekä Lopentie ja Kulmalankatu taaempana. Opintie oikealla ja Kaivokatu sekä Jarrumiehenkatu vasemmalla. (ET)

20. Greisin eli Töyrän sementtivalimo Uramontien ja Kalevankadun kulmassa. (ET)

21. Uramontien, Kalevankadun, Palstakadun, Kaartokadun ja Lasitehtaantien alue. (ET)

22. Harjulta Kirkonmäelle, Hiekkalanpolku, Kalevankatu, Puistikko, Jarrumiehenkatu, Junailijankatu ja Hämeenkatu. (ET)

23. Kalevankadun, Jarrumiehenkadun ja Keskuskadun risteys. (ET)

24. Kokinmäeltä keskustaan. (JR)

25. Kokinmäeltä Valtakäyrälle. (ET)

26. Keltainen Kokin talo Kokinmäellä. (ET))

27. Salpausseläntieltä Kokinmäen rinteelle. (ET)

30. Harjulta kohti Pohjoista Asemakatua. (JR)

31. Penttilänkadulta Valtakadulle yli Allinnan. (JR)

32. Allinna. (JR)

33. Penttilänkadulta radalle. (ET)

34. Harjun yläpuolelta kohti asemaa. (ET)

35. Uramonrinteen yli, Salpausseläntien taakse. (ET)

36. Urheilukenttä. (ET)

37. Petsamoa Kontiontien ympärillä. (ET)

38. Huhtimosta etukasarmien takaa kohti Hämeenkatua. (ET)

39. Vuorelasta Ikkuna Oy, Kapernaum tehtaan takana oikealla. (ET)

42. Suokylää koillisesta. (JR)

43. Hämeenkadun pohjoispäästä Kupparinmäelle. (JR)

44. Tekalta Allinnan taakse. (ET)

45. Kalliokadun ja Karankadun risteys. (ET)

46. Kauppakadun päästä Kupparinmäelle. (ET)

47. Kupparinmäki. (ET)

48. Välikatu, Keskuskatu ja Hämeenkatu. (ET)

49. Asemalta yli Rautatiepuiston. (ET)

51. Suokylää Käräjäkadulta. (HO)

52. Suokylää Heikkilänkujan päästä. (HO)

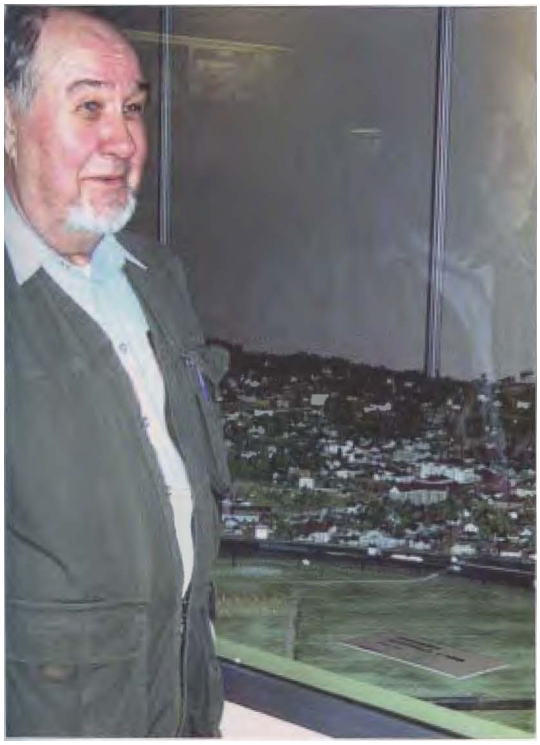
53. Suokylä-kortti. (HO)

54. Kallio, Raipale ja Paukola tutkimustyössä Riihimäki-huoneessa kaupunginkirjastossa. (KN)

55. Pienoismallin ensimmäinen osa näytteillä v. 1992.(JR)

56. Kai Kantola

57. Heikki Oikkonen. (JR)

59. Pienoismallin luovutustilaisuus Samuli Parosen salissa Riihimäen kaupunginkirjastolla Vastaanottajat. Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Arto Lapiolahti ja kaupunginjohtaja Seppo Keskiruokanen. Luovuttajina: Riihimäki-Seuran puheenjohtaja Outi Luoma ja seuran sihteeri Risto Koskivuori. Pienoismallin tekijätyöryhmän edustajina olivat Tapio Paukola, Keijo Nieminen, Erkki Helamaa, Maija Aaltonen Erkki Uusitalo ja valokuvan ottanut Kaj Kangas. Oikealla seuran taloudenhoitaja Anita Elomaa.

60. Pienoismalli paikoillaan Riihimäen kaupunginkirjaston aulassa. (JR)

9. Pienoismallin kortteleiden ja tonttien numerot sekä katuosoitteet

Kiinteistöjen omistajat ja heidän ammattinsa

Kiinteistöjen muut asukkaat tai muu toiminta

Keijo Nieminen
Outi Luoma, Eila Viitaniemi ja Eeva Tuominen

Korttelienväleihinsijoitetutvalokuvatovatuusiapienoismallikuviataivanhojamaisemakuviakortteleidentienoilta. Kuvat ovat Riihimäen kaupunginmuseosta, yksityiskokoelmista tai Riihimäki-Seuran omista kokoelmista.

Varpusen kortteli. (ET)

Korttelijärjestys liitteessä

Raide	**Töyrykatu > Koivistonkatu > Lopentie**
Tarkastaja	**Lopentie**
Pässi	**Lopentie > Uudenmaankatu > Kulmalankatu**
Ratamestari	**Koivistonrinne > Koivistonkatu > Rinnekuja > Röyrykatu**
Vaaka	**Opintie > Lopentie > Kulmala**
Vaihe	**Kaartokatu > Koivistonkatu > Koivistonrinne**
Kauppatori	
Pikajuna	**Kulmalankatu > Hallikuja > Torikatu**
Lämmittäjä	**Kulmalankatu > Peltokatu > Torikatu**
Penger	**Uudenmaankatu > Hallikuja > Kulmalankatu**
Piikinmäki	
Alasin	
Tahko	
Vasara	
Pysäkki	
Matkustaja	
Partio	
Puskuri	
Pallokenttä	
Lyhty	
Kanerva	**Ajurinkatu**
Piiripäällikköl	**Lopentie > Kauppatori > Hallikuja > Palokuja**
Kantaja	**Junailijankatu > Keskuskatu > Hämeenkatu > Temppelikatu**
Kuhankeittäjä	**Hämeenkatu > Keskuskatu > Junailijankatu > Kauppakuja**
Kuljettaja	**Jarrumiehenkatu > Keskuskatu > Junailijankatu > Temppelikatu**
Kyyhky	**Harjunrinne**
Paarmalintu	**Valtakäyrä > Kauppakatu > Junailijankatu > Kauppakuja > Junailijankatu >Keskuskatu**
Tikka	**Äkkijyrkkä**
Palokärki	**Harjunrinne > Äkkijyrkkä >Salpausseläntie > Kokinmäki > Valtakäyrä > Kalevankatu**
Puukiipijä	**Kalevankatu > Hiekkalanpolku > Äkkijyrkkä**
Rahtikirja	**Temppelikatu 6-8**
Ratapölkky	**Jarrumiehenkatu > Kulmakuja > Temppelikatu > Hämeenkatu > Hämeenaukio > Koivistonkatu**
Pilli	**Hämeenaukio**
Ratavahti	**Jarrumiehenkatu > Koivistonkatu > Kaivokatu > Temppelikatu**
Ruisrääkkä	**Uramonrinne**
Urpiainen	**Salpausseläntie > Isokäyrä > Kokinmäki**
Vahtikoju	**Palstakatu > Puistikko < Kaivokatu > Koivistonkatu**
Vaunu	**Uramontie > Kalevankatu > Palstakatu**
Veturi	**Uramontie**
Veturimies	**Puistikko > Kalevankatu > Jarrumiehenkatu**
Tilhi	**Hämeenkatu > Kauppakatu > Välikatu > Keskuskatu**
Punatulkku	**Valtakatu > Kauppakatu**
Pääsky	**Kauppakatu > Välikatu > Kauppakuja > Keskuskatu > Valtakatu**
VR	**Asema-aukio**
Juna	**Maantie 3-7**

Raide	**Töyrykatu > Koivistonkatu > Lopentie**
Lopenjuna	**Rajapolku > Maantie > Kulmalankatu**
Harjoittelija	**Kulmalankatu 2**
Jarrumies	**Torikatu > Maantie > Rajapolku > Kulmalankatu > Riihikatu**
Junailija	**Riihikatu > Kulmalankatu > Torikatu**
Kirjuri	**Maantie > Torikatu > Hämeenkatu**
Kirkko	**Kirkonmäki**
Uunilintu	**Hämeenkatu > Kauppakatu > Junailijankatu > -Suokatu >**
Lehtokerttu	**Kauppakatu > Valtakäyrä > Suokatu > Junailijankatu**
Kivitasku	**Isokäyrä > Valtakäyrä > Vähäkäyrä > Koulukatu > Hämeenkatu**
Kiuru	**Koulukatu > Vähäkäyrä > Kallionkatu > Hämeenkatu**
Kerttu	**Penttilänkatu > Isokäyrä**
Keltasirkku	**Koulukatu > Vähäkäyrä > Penttilänkatu > Valtakäyrä**
Satakieli	**Källionkatu > Karankatu > Kuljettajankatu > Pohjoinen Rautatienkatu**
Tiainen	**Koulukatu > Penttilänkatu > Kallionkatu > Vähäkäyrä > Jyrkkäpolku**
Leppälintu	**Koulukatu > Penttilänkatu > Kallionkatu > Vähäkäyrä > Jyrkkäpolku**
Olki	**Kontiontie > Joukolankatu >**
Apila	**Pohjolankatu 5**
Heinä	**(Aseveljentie)**
Virna	**Kontiontie > (Aseveljentie) Petsamo > Apilakatu**
Varpunen	**Hämeenkatu > Suokatu > Valtakatu**
Peippo	**Hämeenkatu 33 >Oikokatu 16-18**
Kanarialintu	**Karankatu > Sointulankatu > Pohjoinen Rautatienkatu > Suvannontie**
Istuinkivi	**Karankatu > Kokonkatu > Pohjoinen Rautatienkatu**
Västäräkki I	**Oikokatu > Murtokatu > Kauppakatu > Valtakatu > Suokatu**
Västäräkki II	**Oikokatu 2/ Kauppakatu 5**
Västäräkki III	**Oikokatu > Valtakatu > Suokatu**
Kottarainen I	**Suokatu > Valtakatu > Oikokatu > Suokatu**
Kottarainen II	**Käräjäkatu > Oikokatu > Heikkilänkuja**
Leivonen	**Oikokatu > Pohjoinen Rautatienkatu**
Hippiäinen	**Suokatu > Oikokatu > Murtokuja**
Peukaloinen	**Pohjoinen Rautatienkatu 2-4**
Laululintu	**Rauhantie > Koulukatu > Pohjoinen Rautatienkatu**
Linnunlaulu	**Oikokatu > Pohjoinen Rautatienkatu**
Vehnä	**Istuinkivi > Pohjoinen Rautatienkatu**
Herne	**Lapinkatu > Kontiontie**
Kaura	**Peuranpolku > Petsamonkatu > Lapinkatu**
Ohra	**Petsamonkatu > Peuranpolku**
Pellava	**Ahjolankatu**
Ruis	**Ahjolankatu / Peuranpolku**
Valorinta	**Karakatu > Kontiontie**
Vikkeri	**Petsamonkatu > Peuranpolku > Lapinkatu**
Vilja	**Petsamonkatu > Kontiontie > Lapinkatu**
Vuorelanmäki	
Varuskunta	

Keinotunnuskorttelit (25.1. 1993)

NIMI	Keinotunnus henkikirjassa ja ATK-rekisterissä	NIMI	Keinotunnus henkikirjassa ja ATK-rekisterissä
1. Harjukylä		**2. Suokylä**	
Kehrääjä	9001	Hippiäinen	9001
Keltasirkku	9002	Istuinkivi	9002
Keltasirkku 1	9003	Kanarialintu	9003
Keltasirkku 2	9004	Keskus	9004
Kerttu	9005	Kottarainen	9005
Riekko	9006	Kottarainen 1	9006
Kiuru	9007	Kottarainen 2	9007
Kivitasku	9008	Kuhankeittäjä 1	9008
Kivitasku 1	9019	Kuhankeittäjä 2	9009
Kivitasku 2	9010	Laululintu	9010
Kyyhky	9011	Laululintu 1	9011
Käki	9012	Lehtokerttu	9012
Leppälintu	9013	Leivonen	9013
Metso	9014	Linnunlaulu	9014
Palokärki	9015	Paarmalintu 1	9015
Palokärki 1	9016	Paarmalintu 2	9016
Palokärki 2	9017	Peippo	9017
Puukiipijä	9018	Peukaloinen	9018
Puukiipijä 1	9019	Puisto	9019
Pyy	9020	Pääsky	9020
Ruisrääkkä	9021	Pääsky 1	9021
Teeri	9022	Satakieli	9022
Tiainen	9023	Tilhi 1	9023
Tikka	9024	Tilhi 2	9024
Urpiainen 1	9025	Uunilintu	9025
Valorinta	9026	Varpunen	9026
Yölintu	9027	Västäräkki	9027
Urpiainen	9028	Västäräkki 1	9028
Urpiainen 2	9039	Kuhankeittäjä	9029
Pulmunen	9030	Laululintu 2	9030
		Paarmalintu	9031
3. Koivistonmäki		Reuna	9032
Kantaja	9001	Tilhi	9033
Kantaja 1	9002	Västäräkki 2	9034
Koivistonmäki	9003	Västäräkki 3	9035
Kuljettaja	9004	Kupparinkylä	9036
Rahtikirja	9005		
Raide	9006	**7. Petsamo**	
Ratamestari	9007	Apila	9001
Ratapölkky	9008	Heinä	9002
Ratavahti	9009	Herne	9003
Tarkastaja	9010	Kaura	9004

NIMI	Keinotunnus henkikirjassa ja ATK-rekisterissä
Vaaka	9011
Vahtikoju	9012
Vaihde	9013
Valomerkki	9014
Vaunu	9015
Veturi	9016
Veturimies	9017
Vihellys	9018
Ylikäytävä	9019
Kauppa 1	9020
4. Peltokylä	
Jarrumies	9001
Juna	9002
Junailija	9003
Kiitojuna	9004
Kirjuri	9005
Kirkko	9006
Linja-autoasema	9007
Lopenjuna	9008
Lyhty	9009
Lämmittäjä	9010
Matkustaja	9011
Partio	9012
Penger	9013
Piiripäällikkö	9014
Pikajuna	9015
Pilli	9016
Puskuri	9017
Pysäkki	9018
Pässi	9019
5. Jokikylä	
Akseli	9001
Arina	9002
Asemankello	9003
Asemapäällikkö	9004
Atomi	9005
Asemamies	9006
Höyry	9007
6. Vantaa	
Papukaija	9001
Varis	9002

NIMI	Keinotunnus henkikirjassa ja ATK-rekisterissä
Ohra	9005
Olki	9006
Papu	9007
Pellava	9008
Ruis	9009
Tattari	9010
Valorinta	9011
Vehnä	9012
Vikkeri	9013
Vilja	9014
Virna	9015
Korsi	9016
8. Juppala	
Aivina	9001
Hamppu	9002
Häkilä	9003
Liina	9004
Lipsu	9005
Loukku	9006
Papu	9007
Pellava	9008
Päistäre	9009
Rohdin	9010
Tappura	9011
Tattari	9012
Vikkeri	9013
Värttinä	9014
9.Parooninmäki	
Alasin	9001
Moukari	9002
Taltta	9003
Vasara	9004
10. Patastenmäki	
Papukaija	9001
Varis	9002
11. Punkantienristeys	
Harppu	9001
Kantele	9002
Lyyra	9003
Sireeni	9004
Sointula	9005
Kitara	9006

Kortteleiden ja tonttien numerot sekä katuosoitteet

Kortteli ja tontin n:o	**Osoite**	**Kiinteistön omistaja**	**Ammatti**	**Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.**
Töyrykatu 11-19 > Koivistonkatu 4-2 > Lopentie 1-11				
Raide 1	Töyrykatu 11 (nyk. 10)	Lehtonen Ida Maria	Torikauppias	
Raide 2	Töyrykatu 13 (nyk. 8)	Salminen Hulda	Siivooja	
Raide 2 A	Töyrykatu 15 (nyk. 6)	Jalovaara Maria	Sairaanhoitaja	
Raide 3	Töyrykatu 17 (nyk. 4)	Lehtonen Kalle ja Hilma	Vaihdemies	Salmet, Aili Aalto
Raide 4	Töyrykatu 19 Koivistonkatu 4	Haakana Väinö ja Aili	Nuohooja	
Raide 5	Koivistonkatu 2	Koskinen August	Kirvesmies	
Raide 5 A	Koivistonkatu 2 a	Kiviranta Karl ja Eva	Suntio	
Raide 5 B	Koivistonkatu 4	Vehviläinen Johan ja Edla	Eläkeläinen	
Raide 6	Lopentie 1	Sulonen Jalmari ja Amanda	Suutari	Aaltoset, Seppälät, Hämäläinen Jalkinekorjaamo
Raide 7	Lopentie 3	Tukia Antti ja Vilhelmiina	Veturinkuljettaja	Valtoset piharak. Huone-kalutehdas Taina Oy
Raide 8	Lopentie 5	Tuominen Hjalmar ja Hilja	Konduktööri	
Raide 9	Lopentie 7	Jussila Johan ja Vera kirjakauppa, jalkine-korjaamo	Suutari	Parhankankaat, Kaipiat, leskirouva Vera Jussila,
Raide 10	Lopentie 9	Salin Kustaa ja Amanda	Hevosajuri	Aho, Mäkinen, Salonen, Sipilä, Lehtinen, Tähti Hilma ym.
Tarkastaja 1	**Lopentie 11**	Riihimäen kauppala		Eteläinen kansakoulu

1.Koivistonmäki pienoismallikuva 1. (ET)

2. Kauppatori, Lopentie, Töyrykatu, Piiripäällikön ja Raiteen kortteleissa. (ET)

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Lopentie 20-12 > Uudenmaankatu 3 > Kulmalankatu 8-4				
Pässi 1	Lopentie 20 / Kulmalankatu 1	Riihimäen Saha Oy		L. E. Grothin varasto
Pässi 2, 3	Lopentie 16-18	Riihimäen Saha Oy		Rakentamattomia tontteja
Pässi 4	Lopentie 14	Riihimäen Saha Oy		Ida Niemi, Maria ja Aino Jakobson
Pässi 5	Lopentie 12 Uudenmaank. 3	Riihimäen Makkara-tehdas Oy		Bitter Raimund ja Hilja, Bitter Arvid ja Eira (myöh. Raustola) Teurastamo ja lihamyymälä
Pässi 6	Kulmalankatu 8 / Uudenmaank. 3	Heino Johan ja Matilda	Huvilan-omistaja	
Pässi 7, 8,	Kulmalankatu 4-6	Riihimäen Saha Oy		Rakentamattomia tontteja
Koivistonrinne 5-15 > Koivistonkatu 18-12 > Rinnekuja 10-2 > Töyrykatu 4-2				
Ratamestari 1	Töyrykatu 2 (nyk. 17) / Koivistonrinne 5	Hyvönen O. J. ja Hilda	työmies	
Ratamestari 2	Koivistonrinne 7 (A)	Mäenalusta Lempi	Talouden-hoitaja	Lauervuoret, Hannikainen Ester, Hellstenin mamma
Ratamestari 3	Koivistonrinne 9	Koskinen Hugo J.	Kirvesmies	Veriöt, Virtaset, Järviset
Ratamestari 4	Koivistonrinne 11	Grönholm Väinö ja Amanda	Veturin-lämmittäjä	
Ratamestari 5	Koivistonrinne 13	Lähteinen Kalle		Kankaat, Peurat
Ratamestari 6	Koivistonrinne 15 / Koivistonkatu 18	Kukkonen Anton ja Johanna	Kauppias	Lehtonen Malakias ja Heta
Ratamestari 7	Koivistonkatu 16	Kukkonen Anton ja Johanna	Kauppias	Maito-, liha- siirtomaa- ja sekatavarakauppa

Kortteli ja tontin n:o	**Osoite**	**Kiinteistön omistaja**	**Ammatti**	**Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.**
Ratamestari 8	Koivistonkatu 14	Henriksson Basilius ja Vilhelmiina	Lennätin-asentaja	**Niilo Ahti, Martti Punila (sakon johtajan autonkulj.)**
Ratamestari 8 A (10A)	Koivistonkatu 14a (Rinnekuja 8a)	Brusila J. ja Impi	Varusmestari	Oksaset, Saarinen, Aalto, Lindqvist
Ratamestari 9	Koivistonkatu 12 / Rinnekuja 10	Ilpala Johannes ja Saimi	VR:n junamies	Hämäläinen, Aaltonen, Mäkelä
Ratamestari 10	Rinnekuja 8	Helinä Yrjö ja Kerttu	VR:n junamies	Helinä Aino, Valokuvaamo Aino
Ratamestari 11	Rinnekuja 6	Möhkölä Kaarlo ja Elin	Veturinkuljettaja	Tainiot (veturinkuljettaja)
Ratamestari 12	Rinnekuja 4	Riihimäen kauppala		Ingströmit (työnjohtaja) Raunikset
Ratamestari 13	Töyrykatu 4 (nyk. 15)	Jokinen Uuno ja Alli	VR:n junamies	
Ratamestari 14	Rinnekuja 2 / Töyrykatu 6 (nyk.13)	Riihimäen kauppala		Fagerlund Väinö ja Ester (työmies)
Opintie 1-2 > Lopentie 13-17 > Kulmala 18-20				
Vaaka 1	Opintie 2 (tai Lopentie 13)	Nuvola Frans		Aune ja Hilda Marttila kansak.op, Mäkelät. Maitokauppa
Vaaka 1 A	Opintie 1	Mannila August ja Helmi	Hevosajuri	Hevosajuri
Vaaka 1 B	Lopentie 13	Thuren Fredrika	Eläkeläinen	Taimistot, Blombergit, Tammiset
Vaaka 2	Lopentie 15	Pelastusarmeijan Kiinteistöt Oy		Pelastusarmeijan toimihenkilöitä. Pelastusarmeija
Vaaka 3	Lopentie 17	Jokela Lauri ja Aili	Autonkuljettaja	Kioski
Vaaka 4	Kulmala 18 (pun. talo)	H.G. Paloheimo Oy / RLR Oy	Paloheimon työntekijöitä	Kyttälät, Saloset, Rantalat, Kankaat
Vaaka 4	Kulmala 20 (valk. talo)	H.G. Paloheimo Oy / RLR Oy	Paloheimon työntekijöitä	Kesannot, Laineet, Markiot, Sund, Oksanen, Palkia, (Palmgren)

3. Kukkosen maito-, liha- ja siirtomaatavarakauppa koivistonkatu 16:ssa. (HO)

4.Opintie, Lopentie, Kulmala Vaaàn ja Valomerkin kortteleissa. (ET)

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Kaartokatu 19-27 > Koivistonkatu 20 > Koivistonrinne 14-2				
Vaihde 1	Kaartokatu 17 (aik. 13) Koivistonrinne 2			Rakentamaton tontti
Vaihde 2	Kaartokatu 19 (aik. 15)			Rakentamaton tontti
Vaihde 3	Kaartokatu 21 (aik. 17)	Sako Oy	Sakon työntekijöitä	Pasaset, Heinoset, Järviset, Nikulat, Luoma
Vaihde 4	Kaartokatu 23 (aik. 19)	Virtanen Aune	Rouva	Aallot, Parviaiset, Tuomet, Kuusiniemi
Vaihde 5	Kaartokatu 25 (aik. 21)	Roslund Hilma	Leskirouva	Virtaset, Karhula
Vaihde 6	Kaartokatu 27 (aik. 23)			Rakentamaton tontti
Vaihde 7, 8	Koivistonkatu 20-22 / Koivistonrinne 14	Kesämaa Lauri ja Kaisu	Konduktööri	Rekolat, Virtaset piharak.
Vaihde 9	Koivistonrinne 12	Metso August ja Edla	Vaihdemiesten esimies	
Vaihde 10	Koivistonrinne 10	Laaksonen Veikko		Granqvist
Vaihde 11	Koivistonrinne 8	Hannikainen Väinö ja Tyyne	Vaihdemies	
Vaihde 12	Koivistonrinne 6	Sako Oy	Sakon työnjohtajia	Ryysyt, Mäntyset
Vaihde 13	Koivistonrinne 4			Rakentamaton tontti
Vaihde 14	Koivistonrinne 2			Rakentamaton tontti
Kauppatori 1	Torikatu / Hallikuja	Riihimäen kauppala		Markio Gunnar, tori, pesä- ja jalkapallo-kenttä, lihantarkastamo
Kulmalankatu 21 > Hallikuja 4-2 > Torikatu				
Pikajuna 1	Kulmalankatu 21	H.G. Paloheimo Oy		Rakentamaton tontti

Kortteli ja tontin n:o	**Osoite**	**Kiinteistön omistaja**	**Ammatti**	**Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.**
Pikajuna 2	Hallikuja 4	Eerola Willehard ja Emilia	Veturinkuljettaja	Kuusela Niilo ja Helmi, Oinaala Paavo ja Airi (VR:n järjestelymestari), Alanko Kustaa ja Amanda
Pikajuna 3	Hallikuja 2 / Torikatu	Häti Heikki ja Hanna	Liikemies	Romuliike, osto- ja myyntiliike
Kulmalankatu 20-12 > Peltokatu > Torikatu				
Lämmittäjä 1	Kulmalankatu 20	Laine Fanny	Rak.mestarin leski	Rakentamaton tontti
Lämmittäjä 2	Kulmalankatu 18	Laine Aina	Rouva	Ns. Jugend-talo
Lämmittäjä 3, 4	Kulmalankatu 14-16	Laine Aina	Rouva	Rakentamattomia tontteja
Lämmittäjä 5, 6, 7	Kulmalankatu	H.G. Paloheimo Oy		Riihimäen-Lopen rauta-tien huoltorakennuksia
Lämmittäjä 8, 9, 10	Peltokatu	H.G. Paloheimo		Rakentamattomia tontteja
Lämmittäjä 11	Torikatu / Peltokatu	Laine Fanny	Rak.mestarin leski	
Uudenmaank. 4 > Hallikuja 8-6 > Kulmalankatu				
Penger 1, 2	Hallikuja 8 (pääosoite) / Uudenmaank. 4	Holmila Oskar ja Lyyli	Talonomistaja	Vuokratalo, Vuoriset, Härköset, Nymanit, Jahkoset, Jaakonsaaret, Aromaa, Kujala, Lindqvist, Lehtinen
Penger 3, 4, 5	Hallikuja 6 / Kulmalankatu	Riihimäen Saha Oy		Rakentamaton tontti
Penger 6, 7	Hallikuja 6 / Kulmalankatu	Nordenswahn Gunnar	Tilanomistaja	Rakentamaton tontti
Piikinmäki	**Saranpää**	H.G. Paloheimo Oy		Sahan työntekijöitä, Salonen Hugo ja Hilda ym., muu osa Paloheimon peltoa, Piikinmäki
Alasin		H.G. Paloheimo Oy		Sahan lautatarha-aluetta
Tahko		H.G. Paloheimo Oy		Sahan lautatarha-aluetta
Vasara		H.G. Paloheimo Oy		Sahan lautatarha-aluetta
Pysäkki		H.G. Paloheimo Oy		Peltoa
Matkustaja		H.G. Paloheimo Oy		Peltoa
Partio		H.G. Paloheimo Oy		Peltoa

7. Piikinmäki, Peltokatu. (ET)

8. Ajurinkatu Kulmalassa. (ET)

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Puskuri		H.G. Paloheimo Oy		Peltoa
Pallokenttä		H.G. Paloheimo Oy		Peltoa
Lyhty		H.G. Paloheimo Oy		Peltoa
Ajurinkatu 3-1 > Kaarlonkatu 6				
Kanerva 3	Ajurinkatu 3 / Kaarlonkatu 6	Saarinen Hjalmar ja Johanna	VR:n vaihdemies	
Kanerva 3	Ajurinkatu 2	Nummelin Emil ja Lempi		Tukiaiset
Kanerva 4	Ajurinkatu 1	Luhtinen Lauri ja Salli	Veturinkuljettaja	
Lopentie 10-2 > Kauppatori > Hallikuja 1-3 > Palokuja 1-6				
Piiripäällikkö 1	Lopentie 10 / Uudenmaankatu 2	Paakkola Hugo ja Siiri		
Piiripäällikkö 2	Lopentie 8 / (Palokuja 1)	Markkanen Toivo ja Sirkka (piharak.) Pyörä- ja urheiluliike, pyörä-korjaamo	Kauppiaita	Toivoset, Lehtoset, Ellen Järvenpää, Kivipadot
Piiripäällikkö 3	Lopentie 6 (Palokuja 2)	Aalto Oskar ja Aleksandra	Maalarimestari	Silanderit, Äijälä, Pikku-koulu (1918-1919), Pyöräliike ja korjaamo (1940-1950)
Piiripäällikkö 4	Lopentie 4	Välke Artturi ja Lempi	VR:n kirjureita	Roivakset, Tannerit, Mäkisen mamma, Edla Lehtonen
Piiripäällikkö 5	Lopentie 2	Riihimäen Saha Oy		Raiviot, Virtaset, Alangot, Niemiset, Lahdensivut, Oksasen mamma, Lehtisen mamma, Venla Mäkinen, kemikalio
Piiripäällikkö 6	Kauppatori 9 (Palokuja 4)	Salonen Paavo ja Fanny	Autonkuljettaja	Tallgren Falfrid ja Hulda
Piiripäällikkö 7	Hallikuja 1 (Palokuja 6)	Tissari Kalle perikunta Hulda Tissari		Almit, Lindqvistit, Sipilät, Särkilahdet, Heinoset, Joutjärvet, Autohuolto- ja korjaamo, Riihimäen Kumikorjaamo
Piiripäällikkö 8	Hallikuja 3 (Palokuja 3)	Löflund Johan ja Aili	Linja-auto-liikennöitsijä	Löflund Jaakko perh., Järviset (VR:n vaunu-mestari)

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Junailijankatu 1-19 > Keskuskatu 16-14 > Hämeenkatu 30-> Temppelikatu 1-3				
Kantaja 1	Temppelikatu 3 / Junailijankatu 1	Erkkylä Otto ja Ida	VR:n junamies	Alku-kahvila (Lyyli Stigell)
Kantaja 2	Junailijankatu 3	Kallioinen Vilho ja Ida		Kiviveistämö Juho S. Kallioinen
Kantaja 3	Junailijankatu 5	Evankelisluterilainen Evankeliumiyhdistys		Rukoushuoneen piharakennus
Kantaja 4	Junailijankatu 7	Tuomisto Vihtori ja Hilja	Puuseppä	
Kantaja 5	Junailijankatu 9	Perttula Verner ja Saima	Konduktööri	
Kantaja 6	Junailijankatu 11	Tissari (v:n 1939 jälk.) Kalle		
Kantaja 7	Junailijankatu 13	Mäki Kaarlo	Liikkeen-harjoittaja	Autoliike Mäki, myöh. Riihimäen Kimpi ja Vaneri, Riihimäen Puunjalostus Oy
Kantaja 8	Junailijankatu 8	Perto (Petrell) Julius ja Kristiina	Veturinkuljettaja	
Kantaja 9	Junailijankatu 17	Saaristo Frans ja Hilja	Veturinkuljettaja	Tampereen Verkatehdas Oy:n edustaja
Kantaja 10	Junailijankatu 19 / Keskuskatu 16	Palmu	Suutari	
Kantaja 11 (10)	Hämeenkatu 30 / Keskuskatu 14	Laakso Verner H ja Helmi	Kauppiaita	Kangaskauppa V.H. Laakso
Kantaja 12 (11)	Hämeenkatu 28	Åkerfelt Johan ja Lyyli	Veturinkuljettaja	Johan ja Maria Vuorisen maitokauppa
Kantaja 13 (12)	Hämeenkatu 26	Miettinen Mikko ja Lyyli	Johtaja	Riihimäen Rakennusaine
Kantaja 14 (12)	Hämeenkatu 24	Miettinen Mikko	Kauppias	E.A. ja Ina Hynnisen kauppa, myöh. Karjakunta, Lanka- ja kangaskauppa
Kantaja 15 (13)	Hämeenkatu 22	Ranta ja Aaltonen	Leipureita	Leipuriliike
Kantaja 16 (14)	Hämeenkatu 20	Haahti H.	Veturinkuljettaja	Anttilan suutariliike ym.

Kortteli Kantaja 6, Junailijankatu 11

40-luvun alussa siinä oli pieni mökki ison kuusen juurella, jossa asui pappa-Axen ja Anna.
Sitten tiilinen tehdasrakennus, Riihimäen puunjalostu, omistaja Svante Nurmiranta ja asuonrakennus ja toimisto, sitten Riihimäen vaneri ja kimpi. 1950- luvun lopussa Riihimäen tapetin ja värin konttori.

9. Kupparinkylän, Kantajan ja Kuljettajan kortteleista. (JR)

10. Hämeenkadun ja kauppakujan risteys Tilhen ja Kuhankeittäjän kohdatessa. (RMK)

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Kantaja 17 (15)	Hämeenkatu 18	Hellgren Elli	Kauppias	Käsityö- ja lyhyttavaraliike
Kantaja 18 (16)	Hämeenkatu 16	Katkola J.O. (ent. Karlson)	Autonkuljettaja	Kahvi-, hedelmä- ja siirto-maatavarakauppa
Kantaja 19 (17)	Hämeenkatu 14	Evankelisluterilainen Evankeliumiyhdistys		Rukoushuone ja VR:n lastentarha
Kantaja 20 (18)	Hämeenkatu 12	Johansson K.V. (aik. Lehtinen)		Lehtisen Sähkö- ja koneliike
Kantaja 21 (19)	Hämeenkatu 10 / Temppelikatu 1	Pietilä Adolf ja Lilja	Kauppiaita	A. Pietilän Lihakauppa
Hämeenkatu 38-32 > Keskuskatu 10-13 > Junailijankatu 21, 27 > Kauppakuja 9, 14				
Kuhankeittäjä 1	Hämeenkatu 38	Terässalmi Sixtus ja Kerttu	Apteekkari	A. Mikkonen rykmentin lääkäri, Riihimäen Uusi Apteekki
Kuhankeittäjä 2	Hämeenkatu 36	Saaristo August ja Aino	Kauppias	Saariston Kenkäkauppa, Hautaustoimisto Hilja Rousti, Peltolan Kukka-kauppa, aik. Wuoren-heimon vaatetusliike (ent. Weselöff myöh. Vammelvuo)
Kuhankeittäjä 3	Hämeenkatu 34 / Keskuskatu 10-12	Riihimäen Rauta Oy		Riihimäen Rauta Oy, Leipomo ja konditoria (ent.Oulainen)
Kuhankeittäjä 4	Hämeenkatu 32 / Keskuskatu 11	Puputti Tuomas ja Edla	Kauppias	Kultasepänliike Lauri Alm Oy, Riihimäen Koti-kutomo, Valmis- ja lyhyt-tavaraliike Edla Puputti, Ravintola Keidas, Riihi-mäen Siirtomaatavaraliike O. Arponen
Kuhankeittäjä 5	Keskuskatu 13 / Junailijankatu 21	Araluoma Väinö	Kauppias	Maataloustarvikekauppa Väinö Araluoma
Kuhankeittäjä 6	Kauppakuja 12	Riihimäen Rauta Oy		Varastoja
Kuhankeittäjä 7	Kauppakuja 9 Junailijankatu 27	Saaristo August ja Aino	Suutari, kauppias	

11. Kuljettaja-, Veturimies- ja Kyyhky-korttelit. (ET)

12. Paarmalintu ja Kuhankeittäjä.

Kortteli ja tontin n:o	**Osoite**	**Kiinteistön omistaja**	**Ammatti**	**Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.**
Kuhankeittäjä 8	Kauppakatu 14 / Junailijankatu 27	Terässalmi Sixtus ja Kerttu	Apteekkari	(aik. Uusi Apteekki) Ruokala-Kahvila Elin Stigell
Jarrumiehenk. 7-23 > Keskuskatu 20-18 > Junailijankatu 20-2 > Temppelikatu 5				
Kuljettaja 1	Jarrumiehenkatu 7	Salonen August ja Olga	Ylikonduktööri	Rakentamaton tontti
Kuljettaja 2	Jarrumiehenkatu 9	Salonen August ja Olga	Ylikonduktööri	
Kuljettaja 3	Jarrumiehenkatu 11	Salonen Heikki ja Sofia	Huvilanomistaja	
Kuljettaja 4	Jarrumiehenkatu 13	Virta Otto ja Alma	VR:n vaunun-tarkastaja	
Kuljettaja 5	Jarrumiehenkatu 15	Kangasvuori Lahja		Varkki Akseli ja Helmi (ylikonstaapeli ja omistajan tytär)
Kuljettaja 7	Jarrumiehenkatu 19	Muttilainen Viktor ja Henriikka	Postimies	
Kuljettaja 8	Jarrumiehenkatu 21	Oittinen Otto ja Maria	Ent. junamies	
Kuljettaja 8 A	Jarrumiehenkatu 21 A	Raipale Lauri ja Alma	Vaatturi	
Kuljettaja 9	Keskuskatu 20 / Jarrumiehenkatu 23	Mäki Oskari ja Vilma	Rautatieläinen	
Kuljettaja 10	Keskuskatu 18 / Junailijankatu 20	Marttinen Juho ja Augusta	Ylikonduktööri	
Kuljettaja 10 A	Junailijankatu 18	Kari Paavo ja Olga	Veturinkuljettaja	Matkustajakoti Kirsikka (aik. ruokatavarakauppa)
Kuljettaja 11	Junailijankatu 16	Kaivola Anton ja Hilja	Kauppias teurastaja	A. Rinne autonkuljettaja
Kuljettaja 12	Junailijankatu 12-14a	Lindegren Emilia	Leskirouva	
Kuljettaja 13, 14	Junailijankatu 10	Silfverberg Hugo ja Dagny	Rautatiekirjuri	
Kuljettaja 15	Junailijankatu 8	Lehtonen Heikki ja Hilja (myöh. Joustela)	Postimiesten esimies	
Kuljettaja 15 A	Jarrumiehenkatu 13 A	Nieminen Juho ja Amanda	Konduktööri	
Kuljettaja 16	Junailijankatu 6	Eloranta Artturi ja Lyydia	Konemestari	Autokorjaamo

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Kuljettaja 16 A	Jarrumiehenkatu 13 A	Mäkelä Kustaa ja Alma	Vaihdemiesten esimies	
Kuljettaja 18	Junailijankatu 2 / Temppelikatu 5	Hellberg	Ompelija	Pojat Matti ja Pekko Hellberg, aik. Riihimäen Puunaulatehdas
Kyyhky 1	Harjurinne 2	Heino Hilja	Leskirouva	
Valtakäyrä 7-1 > Kauppakatu 20-16 > Kauppakuja 11-18 > Junailijankatu 28, 24-22 > Keskuskatu 15-19				
Paarmalintu 1	Valtakäyrä 7 / Kauppakatu 20	Aaltonen Emil ja Wera	Ylikonduktööri	
Paarmalintu 2	Kauppakatu 18	Parkkinen Erik ja Ebba	Veturinkuljettaja	Ent. synnytyslaitos
Paarmalintu 3	Kauppakatu 16 / Junailijankatu 28	Patajoki Elin	Eläkeläinen	
Paarmalintu 4	Kauppakuja 11 / Junailijankatu 22	Kallio Juuso ja Hulda	Postimiesten esimies	
Paarmalintu 5	Kauppakuja 13	Kuuloja Hjalmar ja Hilja	Vaunun tarkastaja ja ompelija	Pihalla Urheiluseura Voima-Veljien sali
Paarmalintu 6	Kauppakuja 15 / Valtakäyrä 5	Huttunen Olga	Postivirkailija (ekspeditööri)	Vuokratalo
Paarmalintu	Kauppakuja 18 / Valtakäyrä 3	Helin Adolf ja Maria	Veturinkuljettaja	
Paarmalintu 8	Kauppakuja 16	Alastalo Kalle	Elokuvateatteri Apollon isännöitsijä	
Paarmalintu 9	Kauppakuja 14/ Junailijankatu 24	Mäkinen Urho ja Lyyli	Kauppalan rakennusmestari	
Paarmalintu 10	Keskuskatu 15 / Junailijankatu 22	Salminen Tuulikki (myöh. Turunen)	Hammaslääkäri	
Paarmalintu 11	Keskuskatu 17	v:sta 1940 Pellinen Kullervo	Varatuomari	Rakentamaton tontti Lakiasiaintoimisto Pellinen&Pellinen
Paarmalintu 12	Keskuskatu 19 / Valtakäyrä 1	Lindell Eero	Rautatiekirjakaupan johtaja	
Tikka 1	Äkkijyrkkä	Gustafsson Bruno ja Sylvi	Lennätinteknikko	Norkko Juhani ja Helena

13-14 Kokinmäki ja Salpausselankatu kortteli Palokärjessä. (ET)

15. Rahtikirja ja Ratapölkky Ratavahti. (ET)

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Äkkijyrkkä 3-9 > Salpausseläntie 5-13 > Kokinmäki 14-8 > Valtakäyrä 2-6 A > Kalevankatu 1 > Harjunrinne 1-9 , 13				
Palokärki 1	Äkkijyrkkä 3	Raepuro Lauri	Konduktööri	
Palokärki 2	Äkkijyrkkä 5 / Harjurinne 13	Lahtinen Josef A.	VR:n junamies	
Palokärki 3	Äkkijyrkkä 7	Vesa Toivo	Riihimäen Saha Oy:n isännöitsijä	
Palokärki 4, 5	Äkkijyrkkä 9 Salpausselänt. 5-7	Wainio Juha ja Susanna	VR:n junamies	
Palokärki 6	Salpausseläntie 11	Lauri Kalle Salminen Aino	Kauppalanjohtaja	Rasinen Martti ja Anna (veturinkuljettaja), ent. ruotsalainen kansakoulu (lakkautettu 1931)
Palokärki 7	Salpausseläntie 13	Myllykoski Oy	Metsäpiiripäällikkö	Karjalainen Juho ja Tyyne
Palokärki 8	Kokinmäki 14 (12)	Tensikkala Toivo ja Elsa	VR:n asema-kasööri	
Palokärki 10	Kokinmäki 10	Haakana Väinö ja Amanda	Nuohoojamestari	
Palokärki 11	Kokinmäki 8	Numminen Aino	Kansakoulun-opettaja	
Palokärki 11 A	Kokinmäki 8 A	Välenoja	Ylikonduktööri	
Palokärki 12	Valtakäyrä 2	Salin, myöh. Riihimäen kauppala	Liikemies	
Palokärki 13	Valtakäyrä 4	Linnake August ja Hilma	Veturinkuljettaja	
Palokärki 14	Kokinmäki 2 / Valtakäyrä 6	Lehtonen Ida Maria (Maiju)	Opettaja	
Palokärki 14 A	Valtakäyrä 6 A	Koskinen Hugo J. Amatus ja Vilhelmiina	Rautatieläinen	
Palokärki 15	Harjurinne 3	Riihimäen kauppala		Vuokratalo
Palokärki 15 A	Harjurinne 1/ Kalevankatu 1	Riihimäen kauppala		Vuokratalo
Palokärki 16	Harjurinne 5	Kuusniemi Jalmari ja Elli	Kansakoulun-opettajia	
Palokärki 17	Harjurinne 7 / Päivärinne	Sovila Akseli ja Lyyli	Veturinkuljettaja	

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Palokärki 18	Harjurinne 9 / Päivärinne	Mäkelä Frans ja Maria	Vesi- ja lämpöjohtoliikkeen johtaja	
Palokärki 19	Harjurinne 11	Jousimaa Tuure ja Ida	Rautatievirkailija	
Kalevankatu 5-9 > Hiekkalanpolku 8-6 > Äkkijyrkkä 1				
Puukiipijä 1, 2	Kalevankatu 5 / Äkkijyrkkä 1	Törnblom Juho ja Olga	Veturinkuljettaja	
Puukiipijä 3, 4	Kalevankatu 7	Salmen Kustaa ja Hilda	Veturinkuljettaja	
Puukiipijä 5-10	Kalevankatu 9-11	Töyrä aik. Greis Otto ja Emma	Tehtailija	Riihimäen Sementtivalimo
Puukiipijä 11	Hiekkalanpolku 8	Tauri Yrjö ja Rauha	Viilaaja, keksijä	
Puukiipijä 12	Hiekkalanpolku 6	Haavisto Juho ja Eevi	Rautasorvari	
Rahtikirja 1	Temppelikatu 6-8	Riihimäen kauppala	Luistinrata	
Jarrumiehenk. 3 > Kulmakuja 6-10 > Temppelikatu 2-4 > Hämeenkatu 8-4 > Hämeenaukio > Koivistonkatu 7-1				
Ratapölkky 1	Jarrumiehenkatu 3	Laine August ja Maria	Vaihdemiesten esimies	
Ratapölkky 2				Rakentamaton tontti
Ratapölkky 3	Kulmakuja 6	Malmström Anton ja Linda	Veturinkuljettaja	
Ratapölkky 4	Kulmakuja 8 A	Alanen Toivo ja Aino	Asioitsija	
Ratapölkky 5	Kulmakuja 8	Kyöstilä Juho ja Impi	Huvilanomistaja	
Ratapölkky 6	Kulmakuja 10	Pohjannoro Aksel ja Jenny	Vaskiseppä	Pohjannoron pelti-sepänliike
Ratapölkky 7	Temppelikatu 4	Luoto Jalmari ja Lyydi	Työmies	

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Ratapölkky 8	Temppelikatu 2 / Hämeenkatu 8	Lindell Johan ja Karoliina	Lennätinkonepajan monttööri	Mäkelä Hilja
Ratapölkky 9	Hämeenkatu 6	Krootila Frans ja Kerttu	Sähköteknikko	
Ratapölkky 10	Hämeenkatu 6 A	Kallio	Suutari	Suutarinliike
Ratapölkky 11	Hämeenkatu 4			Rakentamaton tontti
Ratapölkky 12	Hämeenaukio	Suojeluskunta myöh. Riihimäen kauppala		Suojeluskuntatalo myöh. Seurojen talo
Ratapölkky 13	Koivistonkatu 7	Paakkola Hugo ja Paakkola Siiri (neiti)		
Ratapölkky 14	Koivistonkatu 5	Hurme K. J.	Talonomistaja	Neiti Naimi Hurme
Ratapölkky 15	Koivistonkatu 3	Eskola E.K.	Tilallinen	tytär Aune (Mustala) varatuomari
Ratapölkky 17	Koivistonkatu 1	Numminen Aleksanteri ja Ida	Kauppias	
Ratapölkky 18	Hämeenaukio	Forsblom/Tarvio Johan	Veturinkuljettaja	
Ratapölkky 19	Hämeenaukio	Fallenius Bertel ja Isa	Jääkärimajuri	rak. 1 Jumeri Frans ja Ilmi (hevosmies) rak. 2 Aaltonen Uuno (VR:n kirjuri), kellosepän-liike O.W. Simelius
Ratapölkky 20	Hämeenkatu 2	Holopainen Pekka ja Saimi	Vaatturi	
Hämeenaukio				
Pilli 1	Hämeenaukio 3	Fallenius Bertil ja Isa	Jääkärimajuri	Toivio Sigurd ja Hilja, Keskuskauppa S. Toivio, Jumerin hevostallit
Pilli 2	Hämeenaukio 1	Fallenius Bertil ja Isa	Jääkärimajuri	Kaupan varastorakennuksia
Pilli 3	Hämeenaukio	Gustafsson Elin	Opettajatar	
Jarrumiehenk. 2-6 > Koivistonkatu 9-11 > Kaivokatu 1-7 > Temppelikatu 10				
Ratavahti	Jarrumiehenk. 4			ns. Tähtitalo, entinen elokuvateatteri

16. Hämeenaukio. (ET)

17. Uramonrinne ja Salpausseläntie. (ET)

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Ratavahti 2	Koivistonkatu 9 / Jarrumiehenk. 2	Kuusivaara Väinö ja Ida	Kauppias	
Ratavahti 3	Koivistonkatu 11 / Kaivokatu 1	Lönnroos Mauritz ja Helmi	Veturinkuljettaja	
Ratavahti 4	Kaivokatu 3	Paakkola Linda	Neiti	Piharakennuksessa partiolaisten "Kolo"
Ratavahti	Kaivokatu 5	Koskinen Tellervo		Omistajan äiti
Ratavahti 6	Kaivokatu 7 / Temppelikatu 10			Myöh. Riihimäen Vesi- ja Lämpö
Ratavahti 8	Jarrumiehenk. 6	Virtanen Aarne	Kauppias	Vuokratalo
Uramonrinne / Ryttylän palstat				
Ruisrääkkä 3	Uramonrinne / Ryttylän palstat 43	Tuntematon		Marjamäki Otto ja Maria (työmies), Paukola Martti ja Vappu (ylikonduktööri)
Ruisrääkkä 5	Uramonrinne 11 / Ryttylän palstat 41	Teka Oy		Vuokratalo Virtanen Otto ja Olga
Ruisrääkkä 6	Uramonrinne 9 / Ryttylän palstat	Tuntematon		Rakentamaton tontti
Salpausseläntie 17-31 > Isokäyrä 14-2 > Kokinmäki 1-7				
Urpiainen 1	Salpausselänt. 17 / Kokinmäki 9	Riksten Albert ja Hilja	Lennätinteknikko	
Urpiainen 2	Salpausselänt. 29	Huttunen Ilmari ja Anna	Konduktööri	
Urpiainen	Salpausselänt. 21	Sinivuori Juho ja Aino	Veturinkuljettaja	Ström Hugo ja Fanny, kirjanpitäjä
Urpiainen 4	Salpausselänt. 23	Karjalainen Pekka ja Elsa	VR:n vaunun-tarkastaja	
Urpiainen 5				Rakentamaton tontti
Urpiainen 6				Rakentamaton tontti

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Urpiainen 7	Salpausseläntie 29 (myöh. Kokinrinne)	Telamaa Lauri ja Tyyne (ent. Tefke)	Lennätinteknikko	
Urpiainen 8	Salpausseläntie 31	Ottela Yrjö ja Aleksandra	VR:n vaunun-tarkastaja	
Urpiainen 10	Isokäyrä 14			Vuokratalo, mm. Vuoriset, Rauvanto, Levisalot
Urpiainen 12	Isokäyrä 10	Airola Pekka ja Lyyli	Veturinkuljettaja	
Urpiainen 13	Isokäyrä 8 / Suokatu 32	Heino Antti ja Alma	Vaihdemiesten esimies	
Urpiainen 14	Isokäyrä 6	Willberg Frans ja Laura	Saunanpitäjä	Harjurinteen Sauna
Urpiainen 15	Isokäyrä 4	Laine Lauri ja Hilma	Konduktööri	
Urpiainen 16	Isokäyrä 2	Aittola Oskar ja Julia	Junamies	
Urpiainen 17	Kokinmäki 1	Sinivuori Kustaa ja Iida	Muurari	
Urpiainen 18	Kokinmäki 3	Castrén Matti ja Börja	Hammaslääkäreitä	
Urpiainen 19	Kokinmäki 5	Kokki Johan	Veturinkuljettaja	myöh. Sakon talo
Urpiainen 20	Kokinmäki 7	Laiho Vilho ja Maria	VR:n pakkamestari	
Palstakatu 1-13 > Puistikko 10-2 > Kaivokatu 12-2 > Koivistonkatu 13-17				
Vahtikoju 1	Palstakatu 1 / Koivistonkatu 19	Sako Oy		Tuomi Simo ja Ida, kanttori
Vahtikoju 2	Palstakatu 3	Riihimäen Lasi Oy		Pasanen Martti ja Ester, konttoripäällikkö, Stude
Vahtikoju 3	Palstakatu 5	Österlund	VR:n lennätin-teknikko	
Vahtikoju 4	Palstakatu 7	Multanen Aaron ja Alma	VR:n pakkamestari	
Vahtikoju 5	Palstakatu 9	Heino Jooseppi	Työmies	
Vahtikoju 6	Palstakatu 11	Varjoranta Oskar ja Emilia	Veturinkuljettaja	
Vahtikoju 7	Palstakatu 13 / Kalevankatu 8	Laurila Emil ja Rosa	Veturinkuljettaja	Myöh. Partiotalo

18. Vaunu- ja Vahtikojukorttelit. (ET)

19. Uramontien Veturi. (ET)

Kortteli ja tontin n:o	**Osoite**	**Kiinteistön omistaja**	**Ammatti**	**Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.**
Vahtikoju 8	Puistikko 10 / Kalevankatu 6	Lehtinen K.V. ja Eeva	Johtaja	K.V. Lehtisen Sähköliike
Vahtikoju 9	Puistikko 8	Laine Olli	Konduktööri	
Vahtikoju 10	Puistikko 6	Väisänen Matti ja Alisa	Opettajia	
Vahtikoju 11	Puistikko 4	Kanerva Kalle ja Alma	Veturinkuljettaja	Lyhyttavarakauppa
Vahtikoju 12	Puistikko 2	Ahorinne Hilma	Leskirouva	
Vahtikoju 13	Kaivokatu 12	Tarvonen Hugo ja Selma	Työmies	
Vahtikoju 13a	Kaivokatu 12 A	Mäkelä Albin ja Sofia	Autoilija	
Vahtikoju 14a	Kaivokatu 10 A	Eloranta Anna	Leskirouva	
Vahtikoju 15	Kaivokatu 8	Himberg Elias ja Elin	Veturinkuljettaja	
Vahtikoju 16	Kaivokatu 8 A	Lehtonen Kalle	Veturinkuljettaja	
Vahtikoju 17	Kaivokatu 6 A	Lehtonen Juho ja Elin	Työmies	Siren Emil ja Elin (työmies ja siivooja)
Vahtikoju 18	Kaivokatu 6	Lehtonen Onni ja Hilda	Työmies	
Vahtikoju 19	Kaivokatu 4	Vuokko Amanda	Leskirouva	Syrjänen Jussi (veturinkuljettaja, omistajan vävy)
Vahtikoju 20	Koivistonkatu 13 / Kaivokatu 2	Riihimäen Saha Oy		mm. Wähäjärvi Johan Evert maanviljelijä
Vahtikoju 21	Koivistonkatu 15	Valli Johan ja Alli	Konepuuseppä	
Vahtikoju 22	Koivistonkatu 17	Nurminen Josefina	Leskirouva	Nurminen Pauli (konduktööri, omistajan poika)
Uramontie 1-9 > Kalevankatu 14-10 > Palstakatu 10-4				
Vaunu 1	Palstakatu 2 / Uramontie 1	Laine Kalle ja Maija	VR:n jarrumies kätilö	
Vaunu 2	Uramontie 4	Mäenpää Kalle ja Aino	Veturinkuljettaja	
Vaunu 3	Uramontie 5	Rosenberg Johan ja Hilja	VR:n junamies	
Vaunu 4	Uramontie 7	Salimäki Otto ja Maria	VR:n junapakka-mestari	

20. Korhosen Tapetti-Matto- ja Väriliike. (TO)

21. Jarrumiehenkadun rakennuksia Kuljettaja-korttelissa. (TO)

22. Kivitaskun, Varpusen, Kottaraisen ja Västäräkin kortteleita. (JR)

20. Korhosen Tapetti-Matto- ja Väriliike. (TO)

21. Jarrumiehenkadun rakennuksia Kuljettaja-korttelissa. (TO)

22. Kivitaskun, Varpusen, Kottaraisen ja Västäräkin kortteleita. (JR)

Kortteli ja tontin n:o	**Osoite**	**Kiinteistön omistaja**	**Ammatti**	**Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.**
Vaunu 5	Uramontie 9 / Kalevankatu 14	Peltonen Kosti ja Fanny	Vaihdemies kauppias	Maito-, ruoka- ja seka-tavarakauppa F. Peltonen
Vaunu 6	Kalevankatu 12	Pohjola Heikki ja Hilda	Seppä	
Vaunu 7	Palstakatu 10 / Kalevankatu 10	Greis Emma	Leskirouva	
Vaunu 8	Palstakatu 8	Nummenmaa Eino ja Regina	Ylikonduktööri	
Vaunu 9	Palstakatu 6	Salonen Viktor ja Hilma	Ylikonduktööri	
Vaunu 10	Palstakatu 4	Helin Alarik ja Selm	Konduktööri	
Uramontie 16-6 >				
Veturi	Uramontie 16	Peltola Villehard ja Vilhelmiina	Puutarhuri	
Veturi	Uramontie 14	Metso Esko ja Hilda	Konduktööri	
Veturi	Uramontie 14 B			Rakentamaton tontti
Veturi 3	Uramontie 12 A ja 13	Järvinen Kalle, Hilma ja Viljo (sisarukset)	Työmies	
Veturi 5	Uramontie 10	Lehtonen Aurora	Leskirouva	
Veturi 6 A	Uramontie 10 C	Riihimäen kauppala		
Veturi 9	Uramontie 6	Lehto Väinö ja Tehila	Maalari	
Puistikko 5-13 > Kalevankatu 2-4 > Jarrumiehenk. 26-12				
Veturimies 3	Puistikko 5	Riihimäen Vapaa Kansalaisopisto		Riihimäen Kansalais-opisto
Veturimies 4	Puistikko 7	Oinaala Aaron ja Maria	VR:n junamies	
Veturimies 4a	Jarrumiehenk. 16 A	Mattila Karl ja Amanda	Tallimiesten esimies	
Veturimies 5	Puistikko 9	Koskinen Aatu ja Ida	Työmies	
Veturimies 6	Puistikko 11	Kuronen Pekka (tai Matti)	Opettaja	

23. Keskustan Tilhi-kortteli. (JR)

24. Atomin, Lopenjunan ja Junan korttelit Rautatientorin länsipuolella. (ET)

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Veturimies 7	Kalevankatu 4 / Puistikko 13	Oinaala Kalle ja Augusta	VR:n pakkamestari	
Veturimies 8	Kalevankatu 2 / Jarrumiehenk. 26	Korhonen Emil ja Fanny		Tapetti-, matto- ja väriliike
Veturimies 8a	Jarrumiehenk. 24 A	Johansson Alma	Leipoja	
Veturimies 9	Jarrumiehenk. 22	Nikula Frans ja Josefiina	VR:n junamies	
Veturimies 10	Jarrumiehenk. 20	Snellman Artturi ja Aliina	Veturinkuljettaja	
Veturimies 11	Jarrumiehenk. 18	Vainio Otto ja Elina	Seppä	
Veturimies 12	Jarrumiehenk.16	(?) Kaarle ja Johanna	Herastuomari, autoilija	
Veturimies 13	Jarrumiehenk. 14	Koskinen Emilia	Leskirouva	
Veturimies 14	Jarrumiehenk. 12	Järvinen Erland ja ja Alma	Vaunutyömies	
Hämeenkatu 19-25 > Kauppakatu 8-5 > Välikatu 8-2 > Keskuskatu 7				
Tilhi 1	Hämeenkatu 19	Fallenius Bertel	Jääkärimajuri	Ritonen (junamies), Stenbergin Hattukauppa, Makkosen Suutari- ja jalkineliike, Louhennon Paperikauppa, Riihimäen Uusi Kemikaalikauppa (myöh. Teräksen talo)
Tilhi 2	Hämeenkatu 21	Vuorivirta E ja Hilda		Kukkakauppa Iris, Virtasen Parturiliike
Tilhi 3, 4	Hämeenkatu 23-25	Osuusliike Ahjo		Osuusliike Ahjo, kaupanhoitajat Oskar ja Ida Helenius
Tilhi 5	Kauppakatu 8 / Välikatu 8	Tampereen Säästöpankki		Oy Alkoholiliike Ab, Hausjärven Osuus-kauppa, Riihimäen Makkaratehtaan myymälä
Tilhi 6	Kauppakatu 5 / Välikatu 6	Riihimäen Kirjapaino Oy		Riihimäen Sanomat ja paperikauppa, Riihimäen Kirjapaino
Tilhi 7	Välikatu 4 / Kauppakuja 6	Suomi Filmi Oy		Elokuvateatteri Apollo

25. Jarrumies-korttelia. (ET)

26. Paasikiven kauppa. Riihimäki-kokoelma

27. Junailija-korttelia. (ET)

28. Hämeenkadulta Hämeenaukiolle, Kirkon, Kirjurin, Pillin, Ratapölkyn ja Kantajan kortteleita. (JR)

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Tilhi 8	Välikatu 2 / Keskuskatu 7	Wallenius U		Shellin huoltoasema
Valtakatu 1 > Kauppakatu 1-4				
Punatulkku	Valtakatu	Keskuspuisto		mm. ent Luistinrata
Punatulkku 1	Kauppakatu 2	Juslin V.Hj. ja Hilja	Puuseppä	Velj. Juslinin Huonekalu-tehdas
Punatulkku 2	Valtakatu 1 / Kauppakatu 1	Nieminen Kustaa	Hevosajuri	Kotileipomo Mandi
Punatulkku	Kauppakatu 4	Nieminen Kustaa	Hevosajuri	Niemisen kioski
Kauppakatu 1-4 > Välikatu 1-7 > Kauppakuja 1 > Keskuskatu 3-5 > Valtakatu 6-8				
Pääsky 1	Kauppakatu 4 / Välikatu 7/ Valtakatu 8	Alkio Juho ja Hilda	Liikemies	
Pääsky 2	Välikatu 5			Rakentamaton tontti
Pääsky 3	Välikatu 3			Rakentamaton tontti
Pääsky 4	Valtakatu 4	Laurinantti Katri (ent. Lassander)	Kauppias	Kotiteollisuusliike Sukkula (om. Katri Laurinantti), Kahvila Pihlaja
Pääsky 5	Valtakatu 6 / Kauppakuja 1	Hämäläinen	Asemamies	vaimo Ida
Pääsky 6	Keskuskatu 3	Pohjoismaiden Yhdyspankki		Pohjoismaiden Yhdys-pankki, Suomen Maan-viljelijäin Kauppa
Pääsky 7	Välikatu 1 / Keskuskatu 5	Willberg Frans ja Laura	Kylpylaitoksen omistaja	Virta Oskar ja Katri räätäli, Kylpylaitos Wellamo, Savolaisen Parturiliike
Pääsky 8	Keskuskatu 1 / Valtakatu 2	Riihimäen Saha Oy		Vuokratalo
VR 1/11	Riihimäen Rautatieasema	VR		Paloheimon Asema-ravintola
VR 10/14	Riihimäen Postitalo	VR Paloheimo Oy		Posti- ja lennätintoimisto Valtion puhelinkeskus Riihimäen Sähkölaitoksen konttori ja varasto
VR 20/55	Pohjoinen Asemakatu	VR		Lennätinkonepaja ja varasto myöh. Sähkökonepaja

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Maantie 3-7				
Juna 4	Maantie 3	Simberg Wolter ja Gertrud	Apteekkari	Riihimäen Ensimmäinen Apteekki
Juna 5	Maantie 5-7	Harjola Oiva ja Marjatta	Lääkäri, Hammaslääkäri	
Rajapolku 2-6 > Maantie > Kulmalankatu 1-3				
Lopenjuna 2	Rajapolku 2	Nummelin Emil ja Lempi	Veturinkuljettaja	
Lopenjuna 4	Rajapolku 4	Tiihonen	Veturinkuljettaja	Tytär junanlähettäjä Impi Tiihonen, mankeli
Lopenjuna 5	Rajapolku 3	Salminen	Kauppias	Salmisen sekatavara-kauppa
Lopenjuna 6	Rajapolku 1 / Maantie	Sandell Karl Ja Tyyne	Veturinkuljettaja	Huonekaluliike Sandell
Lopenjuna 6	Rajapolku 6	Nyberg Torsten ja Anni-Maj	Eläinlääkäri	Nybergin tallit
Lopenjuna 7	Maantie 4	VR	Rautatien lääkäri	Virtanen Reino
Lopenjuna	Kulmalankatu 1	Riihimäen Saha Oy		Hotelli Turisti Paloheimon pääkonttori
Lopenjuna	Kulmalankatu 3	Riihimäen Saha Oy		Toivo ja Elsa Vesa isännöitsijä
Lopenjuna	Kulmalankatu 5	Riihimäen Saha Oy		Isännöitsijä Vesan toimisto
Harjoittelija	Kulmalankatu 2	H.G. Paloheimo Oy		Riihimäen Saha ja Sähkölaitos
Torikatu 2 > Maantie > Rajapolku 22-8 > Kulmalankatu 11 > Riihikatu 1-5				
Jarrumies 1	Riihikatu 13 / Torikatu	Jokinen A ja Hilma	Suutari	Jalkineliike Jokinen
Jarrumies	Maantie / Torikatu 2	Paasikivi H.	Kauppias	Johan A. ja Hilma Paasikivi
Jarrumies 3	Rajapolku 22	Lönnbäck	Veturinkuljettaja	Tytär Anna Lönnbäck
Jarrumies 4	Rajapolku 20	Jalovaara	Veturinkuljettaja	Tytär hammaslääkäri Kirsti (?) Jalovaara

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Jarrumies 5	Rajapolku 18	Jorma Josefina	Veturinkuljettajan leski	
Jarrumies 6	Rajapolku 16	Grönroos Atte ja Anna	Rautatieläinen	
Jarrumies 7	Rajapolku 14	Riihimäen Saha Oy		Kuittinen I. ja Anna, ylikonemestari
Jarrumies 8	Rajapolku 12	Sahlberg Viktor	Lennätinkonepajan insinööri	
Jarrumies	Rajapolku 10	Lindell Eero ja Agnes	Rautakirjan johtaja	
Jarrumies 10	Rajapolku 8	Villikka	Veturinkuljettaja	Tytär VR:n sähköttäjä Aino Villikka
Jarrumies 12	Kulmalankatu 11	Nyberg Torsten ja Anni-Maj	Eläinlääkäri	
Jarrumies 13	Riihikatu 1	Lindell Kalle ja Elli	Torikauppias	
Jarrumies 14	Riihikatu 3	Katila E.	Konttoristi	
Jarrumies 15	Riihikatu 5	Vuorisalo Ilmari ja Leena	Konttoristi	
Jarrumies 16	Riihikatu 7	Nissilä	Talonomistaja	
Jarrumies 17	Riihikatu 9	Malmberg (?)		
Jarrumies 18	Riihikatu 11			Ruokala Seura, piharak. Sirenin leipomo
Riihikatu 10-4 > Kulmalankatu 13-17 > Torikatu 10-12				
Junailija 1	Riihikatu 10 / Torikatu 10	Kajander Hilma	Vaihdemiehen leski	Kae Reino ja Elli, Koski Kalle ja Ellin
Junailija	Riihikatu 8	Nikkinen Eino ja Laina	Veturinkuljettaja	
Junailija 3	Riihikatu 6	Lindqvist Emil ja Elin	Veturinkuljettaja	
Junailija 4	Riihikatu 4	Airisto Hjalmar ja Anni	Ylikonduktööri	Airisto Matti ja Martta
Junailija 5	Riihikatu 2 / Kulmalankatu 13	Virtanen Yrjö ja Betty	Veturinkuljettaja	
Junailija 6	Kulmalankatu 15	Liljarinne Adrian ja Cecilia	Veturinkuljettaja	Liljarinne Osvald, Nenonen Toivo ja Elna
Junailija 7	Kulmalankatu 17 / Torikatu 12	H.G. Paloheimo Oy Sulanderit, Niemiset,	Sahan työntekijöitä	Ns. Kassarin talo, mm. Kuuterit, Peltoset, Tammiset

29. Kauppakadun ja Hämeenkadun kulma ennen osuusliike Ahjon rakentamista. (RKM)

30. Satakieli kortteli. (JR)

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Maantie > Torikatu > Hämeenkatu				
Kirjuri 1	Maantie	Harjanne Maria	Leskirouva	F. Harjanteen kangas-kauppa, myöh. Valmis-vaate- ja lyhyttavaraliike Eino Toivonoja
Kirjuri 2	Torikatu	Karma Lennart ja Maria		T:mi A.O. Gustafsson Leipuri ja konditorialiike
Kirjuri 4	Hämeenkatu	Eskola	Talonomistaja	
Kirkko 10	Kirkkomäki 2	Riihimäen seurakunta		Kirkko
Kirkko	Hämeenkatu 3	Kallio Kalle ja Edla	Eläkeläinen	Tyttäret Lempi ja Saima Kallio
Hämeenkatu 40-46 > Kauppakatu 15-17 > Junailijankatu 29-33 > -Suokatu >				
Uunilintu 1	Hämeenkatu 40 / Kauppakatu 15	Durchman O.		Riihimäen Kemikaalikauppa
Uunilintu 2	Kauppakatu 17 / Junailijankatu 29	Tissari Kaarlo ja Hilma	Mekaanikko	Riihimäen Autohuolto K. Tissari, Riihimäen Muotiliike H. Tissari
Uunilintu 3	Junailijankatu 31 / Suokatu	Mattila Herman	Lihakauppias	Lihakauppa
Uunilintu 4	Junailijankatu 33 / Suokatu	Salovalta Agda	Leskirouva	
Uunilintu	Junailijankatu 35	Strömberg	Veturinkuljettaja	
Uunilintu	Hämeenkatu 46	Kallioinen Johan ja Augusta	Kirjakauppias	Kirjakeskus ja Paperi-kauppa Hannes Kallioinen
Uunilintu	Hämeenkatu 44 / Suokatu	Mallenius August ja Olga	Talonomistaja	
Uunilintu	Hämeenkatu 42	Hakko Viljo ja Tyyne	Kauppias	Kangas-, lyhyttavara- ja ruumisarkkuliike sekä hautaustoimisto

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Kauppakatu 19-23 > Valtakäyrä 12-8 > Suokatu 22 > Junailijankatu 30-38				
Lehtokerttu 1	Junailijankatu 30 / Kauppakatu 19	Itkonen Otto ja Bertta	Veturinkuljettaja	
Lehtokerttu 2	Kauppakatu 32	Mäkelä A.	Lennätinkonepajan teknikko	
Lehtokerttu 3	Valtakäyrä 12 / Kauppakatu 23			
Lehtokerttu 4	Suokatu 22 / Valtakäyrä 10	Rantama Johan ja Venny	Fil.maist, rehtori	
Lehtokerttu 5	Valtakäyrä 8	Luhtinen Ilmari ja Judith	Veturinkuljettaja	Autokorjaamo Kiviranta
Lehtokerttu 6	Junailijankatu 38	Riihimäen kauppala		Vierimaa perheineen kauppalan työmies
Lehtokerttu 7	Junailijankatu 36	Lindberg Juho ja Aleksandra	Suutari	Tikander Olavi ja äiti Alli ompelijatar
Lehtokerttu 8	Junailijankatu 34	Vuorinen Johan ja Maria	Maitokauppias	
Lehtokerttu 9	Junailijankatu 32	Heino Viktor ja Hilma	Sähkömonttööri	Heinon maitokauppa
Isokäyrä 3-5 > Valtakäyrä 12-13 > Vähäkäyrä 3-7, 11 > Koulukatu 12 > Hämeenkatu 54-48				
Kivitasku 2	Isokäyrä 3	Kaidansuo Mandi	Leskirouva	
Kivitasku 3	Valtakäyrä 12	Suominen Otto ja Lydia	Maalarimestari	
Kivitasku 4	Isokäyrä 5	Sjölund Frans ja Vieno	Veturinkuljettaja sähköttäjä	
Kivitasku 5	Vähäkäyrä 3	Lepistö Manasse ja Edla	Työmies	
Kivitasku 6	Valtakäyrä 14	Riihimäen kauppala		Vuokratalo
Kivitasku 8	Vähäkäyrä 7	Levänen Kalle ja Ida	Kirvesmies	
Kivitasku 9	Vähäkäyrä / Hämeenkatu 50	Hietanen Martta	Kylvettäjä	

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Kivitasku 10	Vähäkäyrä 11	Forssell Hilma (myöh. Jääkoski)	Leskirouva	
Kivitasku 11	Valtakäyrä 13	Helamaa Niilo ja Lydia	Ylikonstaapeli	
Kivitasku 12	Koulukatu 12 / Vähäkäyrä 15	Grönroos Aino	Leskirouva	
Kivitasku 14, 15	Hämeenkatu 54	Lehtonen Anselmi ja Alina	Kauppias	Vaatetus- ja lyhyttavara-liike Lehtonen, Kemikalio Keskus, Kauppamökki Laine
Kivitasku 16	Hämeenkatu 52	Raitio Saimi	Leskirouva	
Kivitasku 17	Hämeenkatu 50	Vilpa Väinö ja Ester (ent. Fenander)	Peltiseppä	Peltisepänliike
Kivitasku 18	Hämeenkatu 48	Riihimäen Työväenyhdistys		Työväentalo Vahtimestari Väinö ja Selma Nurmi
Koulukatu 7-9 > Vähäkäyrä 17-21 > Kallionkatu 8-6 > Hämeenkatu 64-60				
Kiuru 1	Koulukatu 9 / Vähäkäyrä 17	Hannula Juho ja Edla	Ylikonduktööri	
Kiuru 2	Vähäkäyrä 19	Hannula Juho ja Edla	Ylikonduktööri	
Kiuru	Vähäkäyrä 21 / Museokatu	Wenden, v:sta 1940 Jaakkola Yrjö	Lääkäri	Synnytyslaitos
Kiuru 4	Kallionkatu 8/ Vähäkäyrä myöh. Museokatu 19	Pellinen Aleksi ja Ida	Toimitusjohtaja.	
Kiuru 5	Kallionkatu 6 / Hämeenkatu 64	Riihimäen Kirjapaino		Vuokratalo, asunut mm. apteekkari S.H. Teräsalmi ent. kenkätehdas
Kiuru 6	Hämeenkatu 62	Karvonen Saima	Rouva	Urheiluliike Veljekset Karvonen, Autokorjaamo Valfrid Karvonen
Kiuru 7	Hämeenkatu 60 / Koulukatu 7	Kahelin Kaino ja Elsa	Piirilääkäri	
Penttilänkatu 14-4 > Isokäyrä 13				
Kerttu 1	Penttilänkatu 14	Heinonen Otto V. ja Anna	Veturinpuhdistaja	
Kerttu 2	Penttilänkatu 12			Hulda, Pekka ja Olli Akila (Qvist)

31. Hämeenkadun ja Kallionkadun kulma. (ET)

32. Keltasirkun korttelia. (ET)

33. Satakieli Karankadun ja Pohjoisen Rautatienkadun välissä, Linnunlaulun, Laululinnun, Satakielen ja Kanarialinnun korttelit. (JR)

Kortteli ja tontin n:o	**Osoite**	**Kiinteistön omistaja**	**Ammatti**	**Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.**
Kerttu 3	Penttilänkatu 10	Kaltemaa Kalle ja Hilda (Karlstedt)		
Kerttu 4	Penttilänkatu 8	Talarmo Fridolf ja Signe (Tallgren)	Asemamies	
Kerttu 5	Penttilänkatu 6	Ritamo Aleksander	Kersantti	
Kerttu 6	Penttilänkatu 4			Viitanen, keskusvankilan työmestari
Kerttu 8	Isokäyrä 13	Kurkela Kalle ja Saara	Tarkastaja	
Koulukatu 14 > Vähäkäyrä 6-4 > Penttilänkatu 5-3 > Valtakäyrä				
Keltasirkku 1	Koulukatu 14	Riihimäen kauppala		Hotelli Allinna
Keltasirkku 2	Vähäkäyrä 9	Salonen Väinö ja Alma	Junamies	
Keltasirkku 3	Vähäkäyrä 6	Koskinen Aleksanteri ja Erika	Yövartija	
Keltasirkku 3b	Vähäkäyrä 6 B	Rantanen Johan ja Elina	Maalari	
Keltasirkku 4	Vähäkäyrä 4			
Keltasirkku 7	Penttilänkatu 5 A	Oksanen Johan ja Maria	Yövartija	
Keltasirkku 8	Koulukatu 18 / Penttilänkatu 3	Heikkilä Erland ja Maria	Ulosottomies	
Keltasirkku 9	Koulukatu 16	Fredriksen Anna	Leskirouva	
Keltasirkku	Valtakäyrä	Tuominen Hjalmar	Konduktööri	
Kallionkatu 3 > Karankatu 1-7 > Kuljettajankatu 5-3 > Pohjoinen Rautatienkatu 34-36				
Satakieli 1	Kallionkatu 3/ Karankatu 1	Penttilä Otto ja Sylvia	Talonomistaja	Penttilän kioski
Satakieli 2	Karankatu 3	Linnake Lauri ja Rauha	Lennätinteknikko	
Satakieli 3	Karankatu 5 / Kuljettajankatu 5	Höglund Herman ja Sigrid	Lennätinteknikko	

34. Asemalta Allinnalle: Västäräkin, Kottaraisen, Leivosen ja Hippiäisen korttelit. (ET)

Kortteli ja tontin n:o	**Osoite**	**Kiinteistön omistaja**	**Ammatti**	**Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.**
Satakieli 5	Kuljettajankatu 3	Mustonen Ilmari ja Elsa	Varatuomari	
Satakieli	Karankatu 7	Tiili Johan ja Maria	Ent. veturinkuljettaja	
Satakieli	Pohjonen Rautatienkatu 34	Riihimäen seurakunta		L. Palva perheineen, Riihimäen seurakunnan pikkupappila
Satakieli 11	Pohjoinen Rautatienkatu 36	Nyman G.A.	Ent. veturinkuljettaja	
Koulukatu 11-16 > Penttilänkatu 7 > Kallionkatu 14-10 > Vähäkäyrä 14-12 > Jyrkkäpolku 3				
Tiainen 1	Koulukatu 11	Hurme Matti ja Saimi	Kruununvouti	
Tiainen 2	Koulukatu 13	Riihimäen kauppala		Kunnansairaala
Tiainen 3	Koulukatu 15	Sarrala Kustaa ja Hilda (Sivenius)	Vaihdemiesten esimies	
Tiainen 4	Koulukatu 16 / Penttilänkatu 7	Haulio Oskari ja Julia (Hagelin)	VR:n vaunumestari	
Tiainen 5	Kallionkatu 14	Ruoranen Julius ja Helmi (myöh. Kivitalo)	Kaivertaja	
Tiainen 6	Kallionkatu 12	Toivonen Edla	Silittäjä	
Tiainen 7	Kallionkatu 10 / Vähäkäyrä 14	Odelma Valerian ja Ida	Ylikonduktööri	
Tiainen 8	Vähäkäyrä 12 A	Elomaa Nestor ja Hilja	Ylikonduktööri	
Tiainen 8 A	Jyrkkäpolku 3 / Vähäkäyrä 12 B	Vilenius Gustava	Leskirouva	
Karankatu 8 > Kallionkatu 5-13				
Leppälintu 2	Karankatu 8	Kosonen Niilo ja Aili	Veturinkuljettaja	
Leppälintu 3	Karankatu 6	Aittola Sulo Onni ja Ida	Asemapäällikkö opettaja	
Leppälintu 4	Karankatu 4	Varmanen Väinö ja Lyyli	Lehtorit	
Leppälintu 5	Kalliokatu 5 / Karankatu 2	Keskitalo Lyyli	Leskirouva	Törnströmin kauppa kivijalassa

35. Yhteiskoulu ja Tekan kemiantehdas. (RKM)

36. Västäräkin kortteli Suokylässä. (ET)

37. Ilmolan valokuvaamo Kauppakadulla. (RKM)

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Leppälintu 6	Kallionkatu 7	Toivonen Oskari ja Ida	Ylikonduktööri	
Leppälintu 7	Kallionkatu 9	Elaste		
Leppälintu 8	Kallionkatu 11	Aaltonen Kalle Oskari	Kirvesmies	
Leppälintu 9	Kallionkatu 13	Aulamo Osmo ja Armo	Lehtori	
Kontiontie 16-14 > Joukolankatu 14-2				
Olki 1	Kontiontie 16	Numminen Artturi ja Sylvi	Muurari	
Olki 2	Kontiontie 14 / Joukolankatu 14	Vuolanne Leonard ja Elsa	Pankinjohtaja	
Olki 3	Joukolankatu 12	Leijala Johan ja Thyra	Konduktööri	
Olki 4	Joukolankatu 10	Liimatainen Juho ja Vendla	Kirvesmies	VR:n kirjuri E. Olli ja Oili Elovaara
Olki 5	Joukolankatu 8	Rinne Väinö ja Alma	Konduktööri	
Olki 7	Joukolankatu 4	Lempinen Hannes ja Saimi	Veturinkuljettaja	
Olki 8	Joukolankatu 2	Valtonen Otto	Puhelinasentaja	
Apila 6	Pohjolankatu 5	Lindroos Uuno ja Tyyne	Viilari	
Heinä 8	Aseveljentie 3 (myöhemmin)	Tuntematon		
	Urheilukentästä n. 150 m lounaaseen	Karapalo Antti ja Irja	Kauppaedustaja	
Kontiontie 28-22 > (Aseveljentie) Petsamo > Apilakatu 21-25				
Virna 1	Kontiontie 28 / Apilakatu 27	Saarikoski Eino ja Aino	Sosiaalijohtaja	
Virna 2	Kontiontie 26	Stenberg		
Virna	Kontiontie 24	Kiviranta Niilo ja Eva	Autoilija	

38. Leivosen ja Hippiäisen korttelit. (JR)

39. Laululinnun ja Linnunlaulun ja Peipon korttelit. (TI)

Kortteli ja tontin n:o	**Osoite**	**Kiinteistön omistaja**	**Ammatti**	**Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.**
Virna 4	Kontiontie 22	Lindholm Kalle ja Katri	Varastonhoitaja	
Virna 6	Aseveljentie 18	Salin		
Virna 7	Petsamo (myöh. Aseveljentie 16)	Lindholm	Kuljettaja	
Virna 10	Petsamo (myöh. Apilakatu 21)	Salminen Toivo ja Kaarina	VR:n lennätin-teknikko	
Virna 11	Petsamo (myöh. Apilakatu 23)	Salpakoski	Kirvesmies	
Virna 12	Apilakatu 25	Vikman Pekka ja Maria	Veturinkuljettaja	
Hämeenkatu 27-31 > Suokatu 16 > Valtakatu 12-10				
Varpunen	Hämeenkatu 27	Elantola		Riihimäen Seurahuone ent. Elantola
Varpunen	Hämeenkatu 29	Varmala Jalmari ja Hulda		Liike- ja vuokratalo
Varpunen	Hämeenkatu 31			Kolmiopuisto
Varpunen	Valtakatu 2	H.G. Paloheimo Oy		Asemaravintolan työn-tekijöiden vuokratalo "Impilinna"
Varpunen 2	Suokatu 16	Valenius (Varmala) Jalmari ja Hulda	Kauppias	Liike- ja vuokratalo
Varpunen 3	Valtakatu 12	Rantanen Brynolf	Kauppias	B.E. Rantanen Oy Ruoka-, sekatavara-leikkele- ja taloustavara-kauppa
Varpunen 4	Valtakatu 10	Kansallisosakepankki		Pankinjohtaja Yrjö ja Irene Vatara, Kansallisosake-pankki, Asianajotoimisto Mustonen
Häeenkatu 33 > Oikokatu 16-18				
Peippo	Hämeenkatu 33	Oy Teka Ab		Tehdaskortteli
Peippo	Oikokatu 16	Oy Teka Ab		Vuokratalo
Peippo	Oikokatu 18	Oy Teka Ab		Reijonen Viljo ja Tyyne konttoripäällikkö

40. Kaura-kortteli Petsamossa. (ET)

41. Virna, Vilja, Ohra-, Ruis- ja Vehnä-korttelit. (ET)

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Karankatu 9-11 > Sointulankatu 6-4 > Pohjoinen Rautatienkatu 40-36 > Suvannontie 1				
Kanarialintu 1	Karankatu 9			Rakentamaton tontti
Kanarialintu 2	Karankatu 11 / Sointulantie 6	Riihimäen kauppala		Opettajien vuokratalo Johtajaopettaja Korhonen
Kanarialintu	Sointulantie 4	Markkula Otto ja Taimi	Veturinkuljettaja	
Kanarialintu 4	Pohjoinen Rautatienkatu 40	Korpinen Otto	Ent. ylikonduktööri	
Kanarialintu 5	Pohjoinen Rautatienkatu 38	Törnström Knut ja Selma	Kauppias	Sekatavarakauppa
Kanarialintu 5	Pohjoinen Rautatienkatu 36 Suvannontie 1	Paasikivi Hannes	Kauppias	
Kanarialintu 6	Suvannontie 3	Vesala Aleksei ja Hulda		Vuokratalo: mm. Alasuot, Vammelvuot
Karankatu 13 > Kokonkatu 2 > Pohjoinen Rautatienkatu 42				
Istuinkivi	Karankatu 13	Riihimäen kauppala		Pohjoinen Kansakoulu
Istuinkivi 4	Kokonkatu 2	Tilanterä Toivo ja Martta	Vakuutusasiamies	
Istuinkivi II 2	Pohjoinen Rautatienkatu 42	VR		Ratavartijan asunto
Oikokatu 1 -5 > Murtokatu 10-2 > Kauppakatu 1-7 > Valtakatu 3-5 > Suokatu 12				
Västäräkki I 1	Oikokatu 3	Mattila Anton ja Olga	VR:n monttööri	
Västäräkki I	Oikokatu 7	Riihimäen kauppala		Kauppalan ruokasalit
Västäräkki I 4	Oikokatu 9	Päiviö Eufemia	Leskirouva	Niilo ja Timo Päiviö, Sähköliike, kanala
Västäräkki I 5	Oikokatu 5	Mäkelä Teodor ja Eva	VR:n monttööri	

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Västäräkki I 5	Murtokatu 10	Ollila Johan ja Aino	Leipuri	aik. Kahvila Arena
Västäräkki I 6	Murtokatu 8	Riihimäen kauppaseura		myöh. Hallamaan korjaamo
Västäräkki I 7	Murtokatu 6	Linnavuori Ilmari		Halkomäki Juho ja Elsa vankiaseman hoitajat, ent. vankiasema
Västäräkki I 8	Murtokatu 4 A	Korpinen Kaarlo ja Elin	Opettajia	
Västäräkki I 8	Murtokatu 4	Laaksonen Sulo ja Eine	Konstaapeli Diakonissa	
Västäräkki I 9	Oikokatu 1	Penger Otto ja Selma		Ilmola: kampaamo, parturi ja valokuvaamo
Västäräkki I 9	Murtokatu 2 / Kauppakatu 1	Nieminen Kustaa ja Hulda	Hevosajuri	
Västäräkki 12	Kauppakatu 7			Riihimäen Sanomat, myöh. Vaatturi E. Terho
Västäräkki II 11	Oikokatu 2 / Kauppakatu 5	Jahkonen Edla	Leskirouva	Kello- ja Kultasepänliike
Västäräkki III 5	Oikokatu 4	Alanen Evert ja Miina		Huonekalukauppa E.S.
Västäräkki III 15	Valtakatu 3	Asunto Oy Västäräkki		Liike- ja osaketalo
Västäräkki III 17	Valtakatu 5 / Suokatu 12	Helsingin Työväen Säästö-pankki		Helsingin Työväen Säästöpankki
Suokatu 11 > Valtakatu 7-11 > Käräjäkatu 6 > Oikokatu 14-8 > Suokatu 5-11 >				
Kottarainen I 1	Suokatu 11	Paananen Keijo		Huoltoasema
Kottarainen I 1	Valtakatu 7	Paananen Väinö	Kauppias	Vaate- ja Rautakauppa
Kottarainen I 2	Valtakatu 9	Löyttyniemi Aarne ja Aili		Vuokralaisia, mm. Andrejev Nahka ja Valjasliike
Kottarainen I 3	Valtakatu 11 *(Heikkilänkuja 7)*	Häppölä J. ja Ida	Maanviljelijä	
Kottarainen I 11	Oikokatu 10	Jusula Anton ja Jenny	Puuseppä Kauppias	
Kottarainen I 12	Suokatu 5	Holmila Oskar ja Lyyli		Vuokratalo
Kottarainen I 13	Suokatu 7	Laipio Erik ja Hilma	Vaihdemies	
Kottarainen I 14	Suokatu 9	VR		Vahtimest. Alppiranta Juhani perheineen

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Kottarainen	Käräjäkatu 6 / Oikokatu 14 ?	Heikkilä Toivo	Maalari	
Käräjäkatu 10 -6 > Oikokatu 12 > Heikkilänkuja 3-4				
Kottarainen II 4	Käräjäkatu 10	Neppius Ida	Neiti	Maitokauppa
Kottarainen II 6	Käräjäkatu 6			Vuokratalo
Kottarainen II 7	Oikokatu 12 / Heikkilänkuja 1	H.G. Paloheimo Oy		Työntekijöiden vuokratalo
Kottarainen II 8	Käräjäkatu 8	Vapaaseurakunta (?)		
Kottarainen II 8	Heikkilänkuja 3	Railo Juho ja Matilda	Talonomistaja	Vuokralaisia
Kottarainen 8	Heikkilänkuja 4	Salminen Paavo	Vaatturi	Vaatturinliike
Oikokatu 11 > Pohjoinen Rautatienkatu 14-6				
Leivonen 1	Oikokatu 11	Kesti Samuel ja Alma		Ruokala Kesti
Leivonen 2	Oikokatu 13	Ranta Jalmari	Leipuri	Rannan Leipomo, Kemiallinen pesu-, ja värjäysliike Sandell
Leivonen 2 A	Oikokatu 17			Maalari Toivo Heikkilä
Leivonen 3	Oikokatu 15	Alen	Hauta-arkkujen tekijä	
Leivonen 4	Oikokatu 19	Hurme ja Ida	Vääpeli	Lähtelä
Leivonen 5	Pohjoinen Rautatienkatu 14 / Käräjäkatu 2	Virkki Wäinö	Tehtailija	Virkin Virvoke Oy
Leivonen 6	Pohjoinen Rautatienkatu 12	Wahlman Ida	Leskirouva, leipuri	Leipomo ja konditoria
Leivonen 7	Pohjoinen Rautatienkatu 10	Louhivuori Julius ja Maija	Veturinkuljettaja	
Leivonen 8	Pohjoinen Rautatienkatu 8	Viljanen Juho ja Hilma	Kaùppias	Viljasen Kenkäkauppa ja kioski
Leivonen 9	Pohjoinen Rautatienkatu 6	Jussila N.	Kauppias	Jantunen, Virtanen, Ranta, piharak. "Jussilan tavaratalo" ja "Jussilan elävät kuvat"

42. Vuorelanmäki. (ET)

43. Asepajankadun koteja. (ET)

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Suokatu 8-10 > Oikokatu 6 > Murtokuja 3-5				
Hippiäinen 3	Suokatu 8-10	Nieminen Ananias ja Edla	ent. VR:n pakkamestari	
Hippiäinen 4	Oikokatu 6	Adams Filmi		Elokuvateatteri Kino Sampo Paukola Vilho ja Laina
Hippiäinen 6	Murtokuja 3	Raitio Saimi	Leskirouva	
Hippiäinen 7	Murtokuja 5	Kare Anna	Leskirouva	Valokuvaamo
Pohjoinen Rautatienkatu 4				
Peukaloinen	Pohjoinen Rautatienkatu	VR:n asetinlaitetorni		
Peukaloinen I 1	Pohjoinen Rautatienkatu 4	Hakkola Hilda		Matkustajakoti
Peukaloinen 2	Pohjoinen Rautatienkatu 2	Riihimäen seurakunta		Kirkkoherranvirasto, pappila, seurakuntasali
Rauhantie 4 > Koulukatu 3-1 > Pohjoinen Rautatienkatu 22-26				
Laululintu 1	Rauhantie 4	Skogster (Metsäterä)	Konduktööri	
Laululintu 1	Koulukatu 3	Salminen Tuulikki (myöh. Turunen)	Hammaslääkäri	
Laululintu 2	Koulukatu 3 A	Kiviranta Niilo ja Eva	Autoilija	
Laululintu 3	Rauhantie 5	Havela L.A. ja Lempi	Konduktööri	
Laululintu 5	Rauhantie 3	Isotalo V.V. ja Ida	Rautatieläinen	
Laululintu 5	Kallionkatu 4	Riutta Yrjö ja Tyyne	Ajuri	
Laululintu 6	Pohjoinen Rautatienkatu 22	Ossowsky Frans ja Fransiska	Myllyrakennuksen johtaja	
Laululintu 7	Pohjoinen Rautatienkatu 24	Joutsen		mm. Sävel ja Raula
Laululintu 7		Tuominen		
Laululintu 8	Pohjoinen Rautatienkatu 26	Mikkola		Vuota- ja Nahka-komppania, myöh. Salkkutehdas Mikkola

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Laululintu 9	Pohjoinen Rautatienkatu 24	Turunen Juho ja Linda		
Laululintu 10	Pohjoinen Rautatienkatu 22 Koulukatu 1	Tiihola Paavo	Kauppias	Lyhyttavarakauppa Paavo Tiihola
Laululintu 12 A	Koulukatu 7	Riihimäen kauppala		Riihimäen Yhteiskoulu
Oikokatu 21 > Pohjoinen Rautatienkatu 20-16				
Linnunlaulu	Oikokatu 21	Valtio Poliisiasema		Poliisien asuntoja
Linnunlaulu	Pohjoinen Rautatienkatu 20	Salo Juha ja Anna	Pankinjohtaja	
Linnunlaulu	Pohjoinen Rautatienkatu 18	Riihimäen kauppala		ent. Sotilaskoti, kirjasto, (myöh.) kultaseppä Almin työtila
Linnunlaulu 5	Pohjoinen Rautatienkatu 16	Löyttyniemi Aarne ja Aili		Matkustajakoti Majala
Istuinkivi 3 > Pohjoinen Rautatienkatu 44-50				
Vehnä 1	Istuinkivi 3	Ahmarova Jarl	Tohtori	
Vehnä 2	Pohjoinen Rautatienkatu 44	Wasastjerna	Opettaja	
Vehnä 3	Pohjoinen Rautatienkatu 46			Rakentamaton tontti
Vehnä 4	Pohjoinen Rautatienkatu 48	Salminen Juho	Ajuri	
Vehnä 5	Pohjoinen Rautatienkatu 50	Virtanen Tuomas	Hevosajuri	
Vehnä 5	Pohjoinen Rautatiekatu 50	Mäkinen Kalle ja Ellida	Asemamies	
Vehnä 6	Pohjoinen Rautatienkatu 52			Rakentamaton tontti
Vehnä 7	Pohjoinen Rautatienkatu 54			Rakentamaton tontti
Vehnä 8	Pohjoinen Rautatienkatu 56			Rakentamaton tontti
Vehnä 9	Pohjoinen Rautatienkatu 58	Mäkinen Kaarlo	Seppä	Eliala V.
Vehnä 10	Pohjoinen Rautatienkatu 60	Mäkelä	Meijeristi Neiti	

Kortteli ja tontin n:o	**Osoite**	**Kiinteistön omistaja**	**Ammatti**	**Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.**
Lapinkatu 6-4 > Kontiontie 21-25				
Herne 11	Lapinkatu 6	Tillander Väinö ja Verna	Veturinkuljettaja	
Herne 12	Lapinkatu 4	Trogen Axel ja Jenny	Veturinkuljettaja	
Herne 13	Kontiontie 21	Laitinen Uuno ja Elli	Veturinkuljettaja	
Herne 14 Herne 15 **Peuranpolku 22 > Petsamonkatu 30 > Lapinkatu 9 > Mansikkakatu 1 > Metsälänkatu 3**	Kontiontie 23 Kontiontie 25	Salminen Juho ja Regina	Ajuri	
Kaura 1	Peuranpolku 22 / Lapinkatu			Rakentamaton tontti
Kaura 2	Peuranpolku 20	Kanninen		Kannisen Huonekalu-tehdas
Kaura 3	Peuranpolku 18 / Petsamonkatu 32			Rakentamaton tontti
Kaura 4	Petsamonkatu 30 / Metsälänkatu 1	Salonen Kalle ja Helmi	Vaihdemies	
Kaura 5, 6	Petsamonkatu 28	Rekola Veikko ja Bertta	Veturinkuljettaja	
Kaura 7, 8	Petsamonkatu 22-24 / Mansikkakatu 1	Oksanen Oskar ja Anna	Ylikonduktööri	
Kaura 9-10	Lapinkatu 7 / Mansikkakatu 3	Lundqvist Uno ja Erika	Veturinpuhdistajien esimies	
Kaura 11, 12	Lapinkatu 9 / Metsälänkatu 4			Rakentamaton tontti
Kaura 13	Metsälänkatu 3	Similä Sakeus ja Tyyne	Vääpeli	
Kaura 14	Metsälänkatu 5	Rikman ja Siiri	Peltiseppä	

Kortteli ja tontin n:o	**Osoite**	**Kiinteistön omistaja**	**Ammatti**	**Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.**
Petsamonkatu 33 > Peuranpolku 10				
Ohra 1	Petsamonkatu 33 / Peuranpolku 16	Laurila	Vanginvartija	
Ohra 4	Peuranpolku 10	Aalto	Kanalanpitäjä	
Ahjolankatu 24-20 > Peuranpolku 1				
Pellava 1	Ahjolankatu 24	Lindholm Kaarlo ja Katri	Työmies	
Pellava 2	Ahjolankatu 22	Viitanen Väinö ja Sanni	Työmestari	
Pellava 3, 4	Ahjolankatu 20 / Peuranpolku 1	Hilli Kaarlo ja Jenny	Poliisikomisario	
Ahjolankatu 18-8 > Peuranpolku 2				
Ruis 3, 4	Ahjolankatu 18 / Peuranpolku 2	Leppänen Lauri ja Lydia	Rakennustyön-tekijä	
Ruis 5	Ahjolankatu 16			Kasvihuone
Ruis 6	Ahjolankatu 12-14	Eloranta Kalle ja Laina	Seppä	
Ruis 7	Ahjolankatu 10			Rakentamaton tontti
Ruis 8	Ahjolankatu 8	Halivuori Urho ja Elma	Poliisikonstaapeli	
Ruis 9	Ahjolankatu 6	Multanen Aaro ja Alma	Junapakkamestari	
Ruis 10	Ahjolankatu 8 A	Roslund Alfred ja Ida	Maalari	
Karakatu 12 > Kontiontie				
Valorinta 1	Karankatu 12 / Kontiontie 2	Kesämaa Lauri ja Kaisu	Ylikonduktööri	

Kortteli ja tontin n:o	Osoite	Kiinteistön omistaja	Ammatti	Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.
Petsamonkatu 40 > Peuranpolku 9 > Lapinkatu				
Vikkeri 2	Petsamonkatu 40	Siro Johan ja Taimi	Veturinkuljettaja	
Vikkeri 3	Petsamonkatu 38	Kahra Emil ja Hilja	Vaihdemies	
Vikkeri 4	Petsamonkatu 36			Rakentamaton tontti
Vikkeri 5	Peuranpolku 9 / Petsamonkatu 34	Heinonen Otto ja Anna-Liisa	Veturin puhdistaja	
Vikkeri 6	Peuranpolku 11 / Lapinkatu	Koivisto Lauri Erland ja Alli	Veturinkuljettaja	
Petsamonkatu 18-20 > Kontiontie 19 > Lapinkatu 5				
Vilja 1,2	Petsamonkatu 18-20	Oksanen Kalle ja Lempi	Veturinkuljettaja	
Vilja 6	Kontiontie 19	Virtanen Frans ja Anni	Veturinkuljettaja	
Vilja 8	Lapinkatu 5	Wessman Johan	Veturinkuljettaja	
Vuorelanmäki 1		Ikkuna Oy		Johtajan asunto
Vuorelanmäki 2		Tents Hans ja Hilma	Tehtailija	Huonekalutehdas
Vuorelanmäki 3		Lindholm Axel	Asemakasööri	
Vuorelanmäki 4		Salminen Eljas ja Vieno	Lennätinkone-pajan monttööri	
Vuorelanmäki 5		Åkerfelt Edith	Parturi	
Vuorelanmäki		Ikkuna Oy		Vuokratalo "Kapernaum"
Vuorelanmäki 7		Uusitalo K.A.	Ent. talollinen	
Vuorelanmäki		Lehtonen		Huhtimon puutarha
Varuskunta	51	Puolustusvoimat / Kenttäkauppa		

Kortteli ja tontin n:o	**Osoite**	**Kiinteistön omistaja**	**Ammatti**	**Muut asukkaat liikkeet ja julkiset rakennukset ym.**
Varuskunta	13	Puolustusvoimat / Upseeriasuntoja		
Varuskunta	14	Puolustusvoimat / Upseeriasuntoja		
Varuskunta	4	Puolustusvoimat / Miehistökasarmi		
Varuskunta	2	Puolustusvoimat / Pieni sotilaskoti, päävartio, sauna		
Varuskunta	15	Puolustusvoimat / Kapitulanttiasuntoja		
Varuskunta	3	Puolustusvoimat / Miehistöruokala		
Varuskunta	12	Puolustusvoimat / Liiteri, kuormastovaja		
Ilman kortt. merkintää:				
Kaarlonkatu 3-6 > Asepajankatu 8-24 > Pieni Santakatu 28	Kaarlonkatu 3	Seuranen Oskari ja Helena	Seuranen Martti ja Saimi	
	Kaarlonkatu 6	Koski Kalle ja Olga		
	Asepajankatu 8	Koskimäki		
	Asepajankatu 10	Aaltonen Uuno ja Silja		
	Asepajankatu 12			Rakentamaton tontti
	Asepajankatu 14	Oinaala Paavo ja Airi		
	Asepajankatu 16	Mäkelä		
	Asepajankatu 18	Aaltonen Aulis		Rakentamaton tontti
	Asepajankatu 20	Aho		
	Asepajankatu 22			Rakentamaton tontti
	Asepajankatu 24	Virtanen		
	Pieni Santakatu 28	Siren Armas ja Aino		

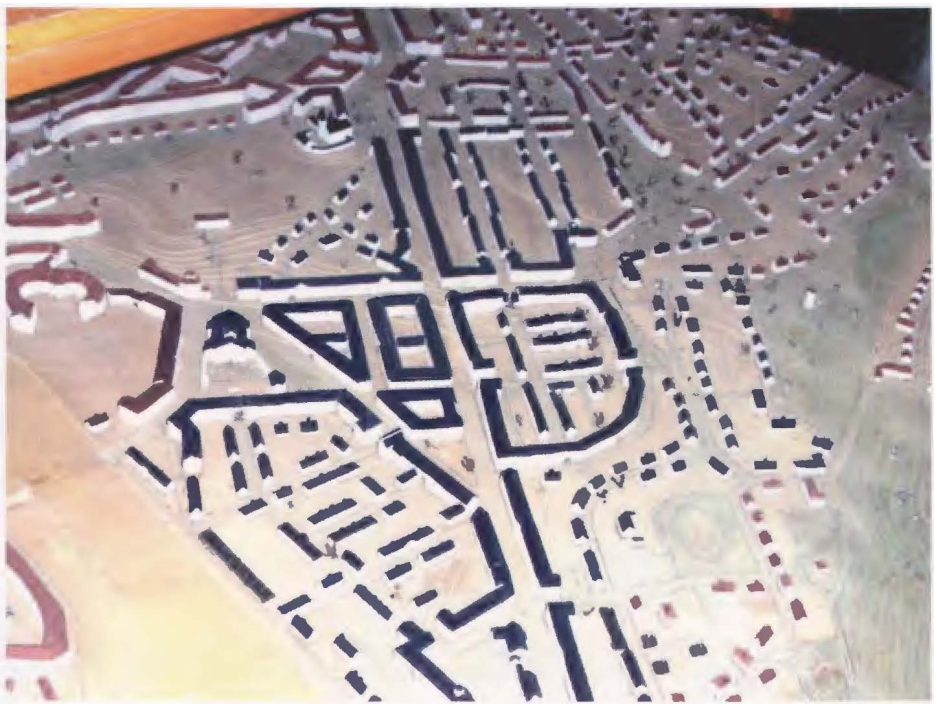
10. Arkkitehti Otto-Ivar Meurmanin tulevaisuuden Riihimäki

kauppalan yleiskaavan mukainen pienoismalli v. 1922 ja v. 1933 tehty Riihimäen kartta

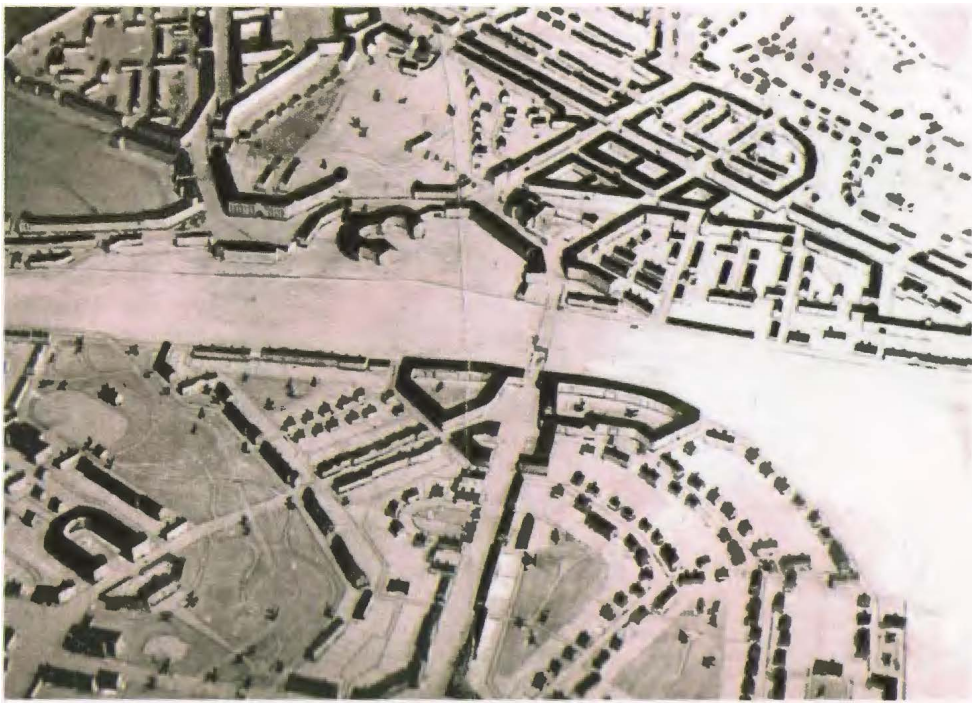
Ensimmäisen pienoismallin Riihimäen kauppalasta teki Lauri Välke v. 1922 arkkitehti Otto-Ivar Meurmanin edellisenä vuonna suunnitteleman Riihimäen yleiskaavan mukaan.

Tämä suurelta osin toteutumatta jäänyt kaupunkisuunnitelma odottaa paikkaansa Riihimäen kaupunginmuseon varastossa. Katulinjaukset ja nimetyt korttelit ja muutamat rakennuksetkin muistuttavat tästä suunnitelmasta, jolla varustauduttiin paljon suurempaan kasvuun kuin mikä sitten toteutui. Kuvat Eeva Tuominen

Riihimäen kauppalan yleiskaavasuunnitelma Peltosaaren ja Vuorelan välistä kuvattuna. (ET)

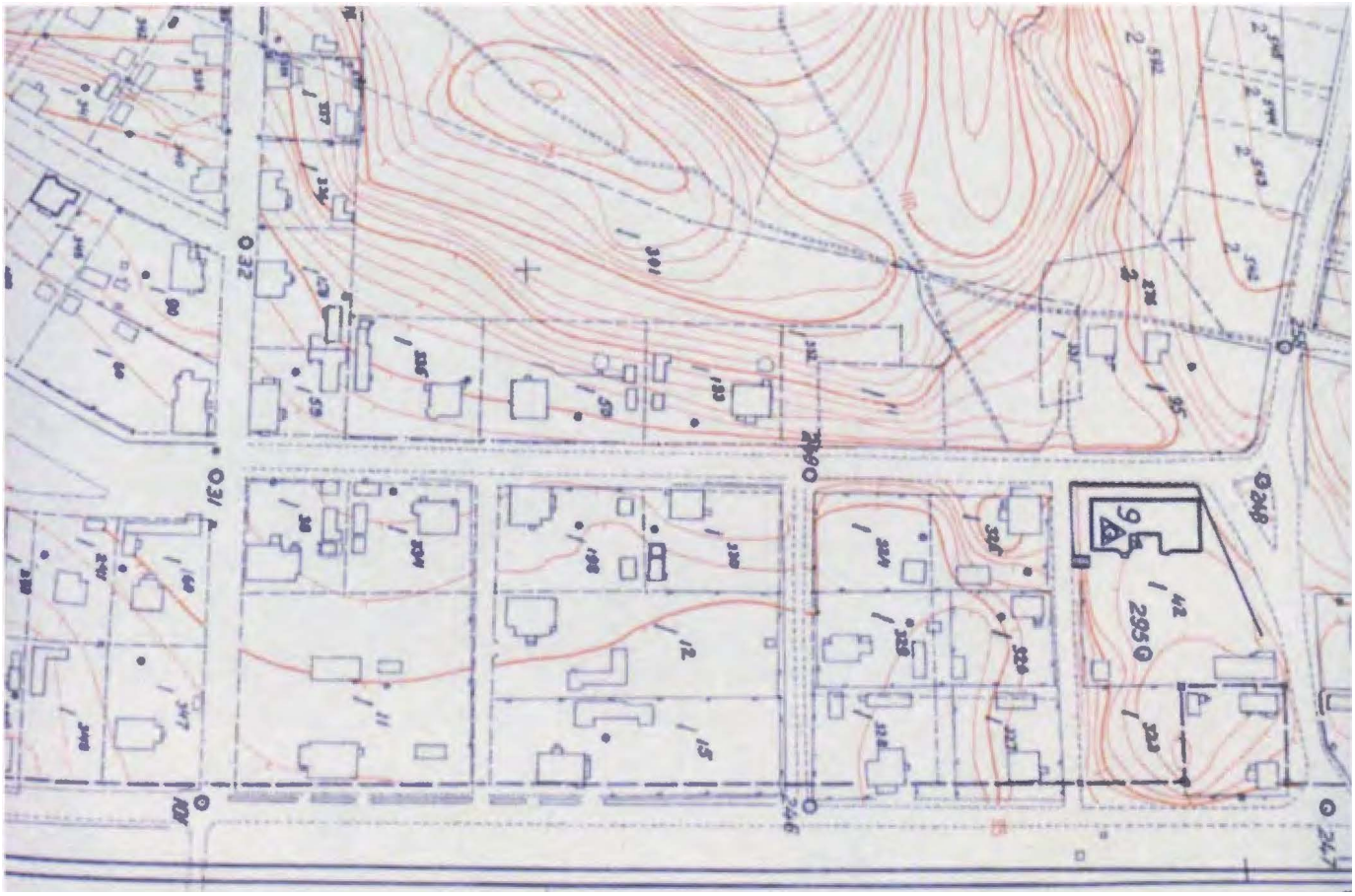
Meurmanin monumentaaliset linjaukset Peltosaaren puutarhakaupunginosassa. (ET)

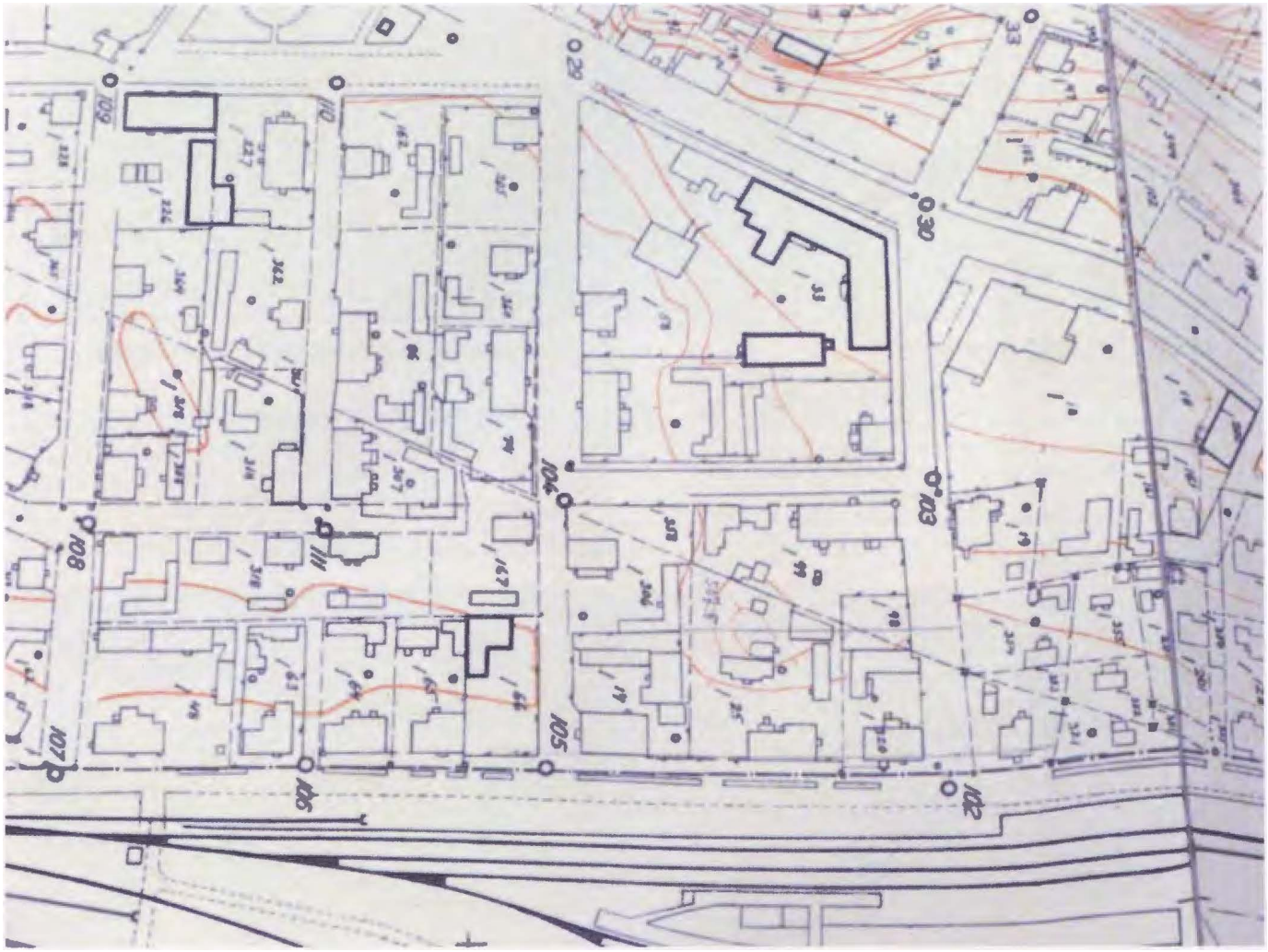
Arkkitehti Otto-Ivar Meurman v. 1984 Riihimäen kaupunginmuseossa kaupungin teknisen viraston arkkitehtiosaston ja museon hänen kunniakseen kootun asemakaavanäyttelynsä avajaisissa. Reunassa kaupunginarkkitehti Harri Hietanen, kuvan lahjoittaja (RKM)

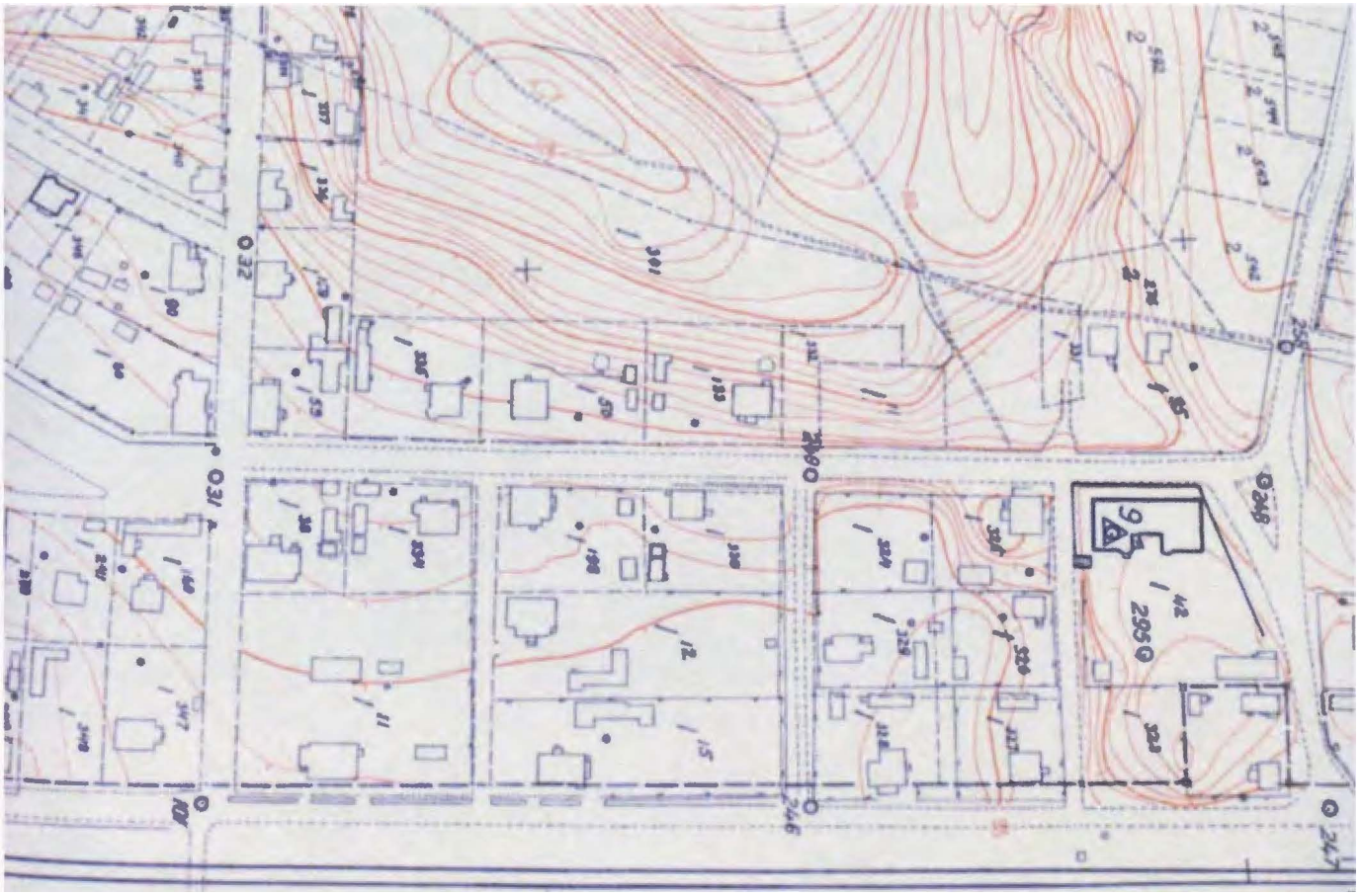
Kaupungintalon porraskomerosta löytynyt kartta Meurmannin asemakaavasta vuoden 1933 versiona, jossa näkyy hyvin kapearaiteisen Lopen junan rata. (RKM)

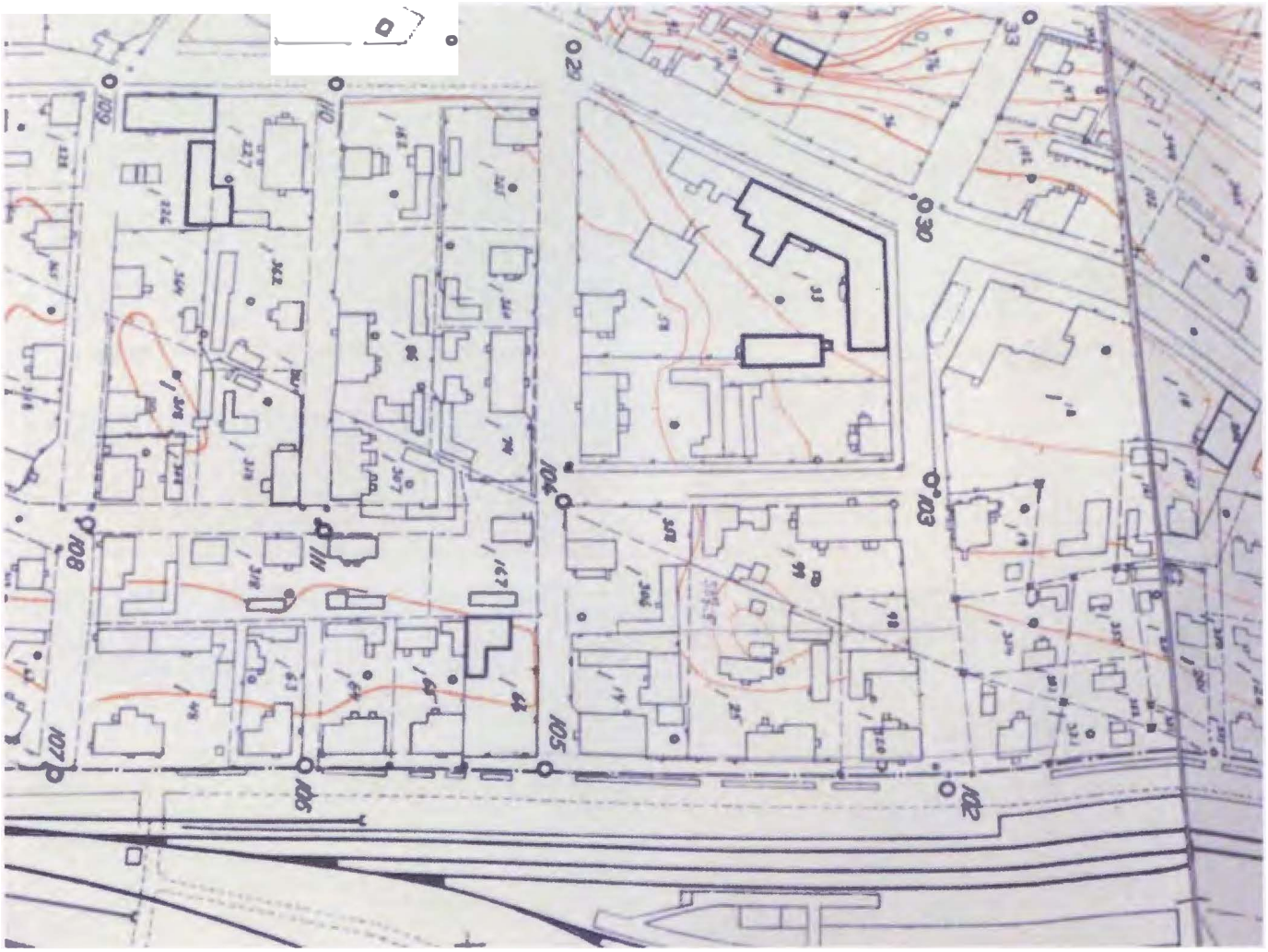
Pohjoiselta Rautatienkadulta Karankadulle ja harjulle. Riihimäen kaupunginmuseo. (RKM)

Pohjoinen Rautatienkatu, Suokatu, Heikkilänkatu, Koulukatu ja Hämeenkatu Karakadun jatkeena vuoden 1933 kartassa. (RKM)

Pohjoiselta Rautatienkadulta Karankadulle ja harjulle. Riihimäen kaupunginmuseo. (RKM)

Pohjoinen Rautatienkatu, Suokatu, Heikkilänkatu, Koulukatu ja Hämeenkatu Karakadun jatkeena vuoden 1933 kartassa. (RKM)

Kuvaaja Jouni Rasimus

Riihimäki-Seuran julkaisu n:o 11

kertoo pienoismallin Riihimäestä ja koko Riihimäen kauppala-ajasta, vuosista 1922-59.

Kirjataan muistiin myös mallin syntyprosessi ja valtavan työn tekijät.

Julkaisun keskimmäisillä sivuilla on värikuvia pienoismallista.

Muu kuvitus on mustavalkoisia valokuvia Riihimäen kaupunginmuseon, Riihimäki-seuran ja yksityisten kirjoittajien kokoelmista.

Laajin osa julkaisussa koostuu pienoismallityöryhmän keräämistä tiedoista keskustan korttelien asukkaista ja liikeyrityksistä.

Toivomme julkaisun tekevän oikeutta pienoismallin aikaan saaneille sekä kaikille kauppala-aikana eläneille riihimäkeläisille.

Ehkä muutkin löytävät julkaisusta kiinnostavia selityksiä kaupunkimme olemuksesta. Meillä on vielä paljon jäljellä tuosta vanhasta Riihimäestä ja sen tunnelmista.

ISBN 978-952-92-5282-4
ISSN 0782-7539